

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HW 2LFH H

de Proza

werken

van

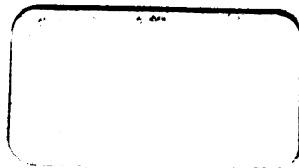

Guido Gezelle

De Doolvaards in Egypten

L.J. Veen · Amsterdam ·

KE 32634

DE DOOLAARDS IN EGYPTEN

GUIDO GEZELLE'S WERKEN

	Ing.	Geb.
Uitstap in de Warande	ƒ 1.—	ƒ 1.50
De Doolaards in Egypten	„ 1.—	„ 1.50
Van den Kleenen Hertog	„ 1.—	„ 1.50
Verzen. Prachteditie (bijna uitverkocht)		„ 25.—
Bloemlezing, samengesteld door Dr. J. ALEIDA		
NĪLAND. Derde verbeterde druk	ƒ 0.90	„ 1.25
Motto-Album. Met versieringen van JULIUS		
DE PRAETERE. Geb. in linnen ƒ 1.50, geb. in leer „		1.90
Duik-Almanak		„ 0.90.

GUIDO GEZELLE'S DICHTWERKEN.

10 deelen ingenaaid ƒ 10.—. 8 deelen gebonden ƒ 14.—.

Deze uitgave bevat: **Dichtoefeningen. — Kerkhofblommen.**
— Gedichten, Gezangen en Gebeden, Kleengedichtjes.
— Liedereren, Eerdichten et Reliqua. — Tijdkrans (2 dln).
Rĳmsnoer (2 dln). — Hiawadha's Lied. — Laatste Verzen.

Bandteekening van ALFRED VAN NESTE.

GUIDO GEZELLE'S PROZAWERKEN

DE DOOLAARDS IN EGYPTEN

NAAR HET ENGELSCHE VAN J. M. NEALE

ZEVENDE UITGAVE

VAN MISDRUK, SÇHUIWOOORDEN EN ONDIETSCHEN WENDINGEN
EENE TWEEDE MAAL NAUWKEURIGLIJK GEZUIVERD
DOOR DEN SCHRIJVER

L. J. VEEN — AMSTERDAM

KE 32634

D. Walker

BOEK-, COURANT- EN STEENDRUKKERIJ G. J. THIEME, NIJMEGEN.

I N H O U D.

	Bladz.
In den leunstoel	1
De Doolaards in Egypten	5
De tale in de wildernisse	11
Wat anders.	20
De zandvlage	25
De dipsas	32
De eenzaat	37
De banstvlechter	44
In den nieuwen thuis	52
Nieuws	61
't Onderzoek	66
Vonnis	71
Achter de Doolaards	79
Sint Charilaus bergvrijd	89
Boodschap	98
't Spook	106
In	111

VIII

	Bladz.
Uit.	119
Vader Baselis	126
De smoor	134
Kerkhof	141
Aglaë.	149
De schippers	158
Euthymius	166
't Ende	173

IN DEN LEUNSTOEL.

In mijne jonkheid, leerzame Lezers en Lezeressen, hebbe ik vele gereisd en rondgelopen, de *manieren* of voeren van vele menschen aanschouwd, en in hunne huizen en steden verkeerd; vele hebbe ik tegengekomen, dikwijls ben ik bedrogen geweest, nog dikwijlder heb ik mijn eigen zelve bedrogen! 'k Worde nu oud en stram, mijne oogen zijn verduisterd, 'k en zie 't zoo wel niet meer als eertijds, wat er al ommegaat; 'k hoorde eertijds ook beter. Mijn herte begint trager te slaan en mijn puls is zoo geweldig niet meer als hij plag te zijn, in de dagen als ik jong was. *Eene* waarheid komt mij duidelijker voor de oogen als ooit: 't is de altijd wakende Voorzienigheid die mij bewaard heeft. *Een* groot geluk hebbe en durve ik genieten, zonder vreeze, en 't is van 's avonds, bij mijne kinderen en sommige, niet vele, oude en jonge vrienden, te zitten kouten, in den leunstoel, *rond den heerd*.

De wind briescht daarbuiten als vooren, maar de deure is dichte toe, hij en kan niet binnen; 't is bijtende koud en mijne oude leden vragen om verwarmd te zijn, en ik verwarme ze; de storm die over 't huis waait, 't gebas van de honden, de duisterheid van den nacht brengen mij te binnen wat ik eertijds al gehoord, gezien, beleefd en gedaan hebbe: 'k vertelle 't aan mijn eigen zelve, en dat doet mij

GEZELLE, De Doolaards in Egypten.

deugd. Het flikkerend heerdvier, dat ik zelve stoke en toe-steke, is mij een alderaangenaamst gezelschap, als ik alleene ben; zijnder andere bij mij, die lust hebben om te luisteren, ik vertelle en ik vertelle, en dat verwondert mij hoe zij, met oogen en mond open, somtijds bij mij zitten te horken en te luisteren, zonder te weten noch van ure noch van tijd.

Ja, ik hebbe lange, verre en vele gereisd, en, onder andere, gelijk sint Joseph en de oude Patriarchen, die mij nu vrienden geworden zijn, zoo reisde ik eenmaal dweers door en rondom het land van Egypten.

Daar kwam ik, op zekeren keer, voorbij de stad Cairo, en ging ik de eenzate van sinte Katharina bezoeken, die niet verre van daar, op berg Sinaï gelegen is. Wanneer de goede eenzaten mij hunne andere kostbaarheden getoogd hadden, zoo brachten zij mij in hunne boekenkamer. Hier vond ik een dobbel schrijfberd, dat met wasch beleid en met koperen knopen voorzien was, een in 't midden van elk blad; die knopen op malkander vallende, als men de twee berdelkens toedeed, beletten de letters te daken; daarbij zag ik wel 't zestig, of rond de 't zeventig boeken, aan den muur; geene boeken zoo als gijlieden gewend zijt te zien, staande op banken of op boorden, in een boekrek, maar gerolde pergamenten boeken, hangende aan lederen riemen. Ik nam een af van den nagel, daar zijne rieme op vast zat, en dan nog een, en nog een, en ik keek daarin. 't Eene was, geloove ik, eene verzameling sermoenen, 't ander had betrek op kerkdienst en plechtigheden, en 't derde was een rolle gebeden. Eindeling, uit het duisterste en 't meest bestoven hoekske van de kamer, haalde ik een kleen boekken voor den dag, dat aldernetst en alderschoonst geschreven was! 't Is jammer dat muizen of ratten bezien hadden om daar gebruik van te maken, want de eerste bladjes, en de laatste, waren grootelijks geschonden. Ik las erin en ik

dacht, bij mijn eigen zelve: dat zoude misschien anderen ook kunnen aanstaan. 'k Vroeg of het de goede eenzaatlieden van eenig nut of oorboor was. „Neen 't,” zoo zeiden ze, „nochtans, het boekskes heeft weerde, en daarom, die 't begeert te hebben moet er duist piasters vooren geven!” „'t Is u gedaan,” zei ik, ik duffelde 't in den zadelsak van mijnen muilezel, ik gaf het geld dat ze vroegen, en ik kwam Cairowaard. Daar liet ik mijnen rooverskoop liggen, al den tijd dat ik in Over-Egypten aan 't reizen was. Zelfs moet ik u zeggen dat ik bijkans geen tijd en hadde om erin te lezen, vooraleer ik weêr aan boord van 't vierschip lag, en op weg was naar Vlanderen terug. Menig ure heb ik dan besteed om het oud pergament te leeren lezen, verstaan, en om er verstaanbaar Vlaamsch van te maken, immers 't was Grieksch, eene oude vreemde tale, en 't geschrifte stond vol kortingen, waardoor de moeielijkheid niet vele en verminderde, in tegendeel.

'k Gerocht erdoor, en hier is het, zoo 't gaat en staat, in 't Vlaamsch gezet, uitgenomen 't geene de muizen of de ratten daarvan ongelukkiglijk in hunne mage verteerd hebben.

Dit spijt u zeker!

Dat heeft mij nóg eene moeite bijgebracht, te weten van, in andere boeken en geschriften, het begin en het einde van mijn gevonden boekskes te gaan zoeken.

Voor wat het begin aangaat, 't schijnt dat er, over drie honderd jaar na Christus tijd, te Ombi, in Over-Egyptenland, eene Christene familie woonde, te weten vader, die Baselis hiet, moeder, Thecla, en drie kinderen: Jan, Cyrilla en Philips.

Mijn boekskes van duist piasters is een slag van geschiedenis, die Jan moet geschreven hebben, in den tijd, ende waarin hij vertelt hoe dat huisgezin in de wildernisse leefde en hoe en waarom zij tot de wildernisse hunnen toevlucht hadden genomen. Ik late mij voorenstaan dat de muizen of

de ratten opg'eten hebben hoe zij te Ombi gekomen waren, en hoe het hun daar al ging. Jan moet rond de zestien jaar oud geweest zijn, als hij zijn verhaal begost, dat ziet men duidelijk wat verder, Cyrilla veertien, en Philips tien jaar.

Nu, de hoofdinge of de name van 't boekske was ook afgeknaagd, zoodanig dat ik zal moeten beginnen met mijn verhaal te herdoopen, en 't eenen name te geven, bij voorbeeld :

DE DOOLAARDS IN EGYPTEN.

. . . . .
't Is al dat er Christenen waren te Ombi. Vader was zeer geren gezien in de omstreken, en, met dat hij van de welhebbendste was, daar en vroeg niemand achter onzen godsdienst. Was 't ievers Isisdag, of eene andere afgodenplechtigheid, wij bleven doorgaans te huis, en, op andere tijden, en was er geen verschil tusschen de wijze van doen van 't volk ten onzen opzichte en ten opzichte van andere lieden van onzen stand.

Wij woonden op zekeren afstand van den Nijl, in eene leegte van steenachtigen grond, en, met dat wij moesten den eigendom gadeslaan en daarbij onze leerlinge oppassen, alledage, zoo bevonden wij dikwijls dat de tijd te kort was om al te doen dat wij hadden willen doen. Vader was altijd daarop uit om ons ten nutte te stellen, — hij moet eens of anders, 't dunkt mij, vooraf geweten of vermoed hebben wat er ging gebeuren, — en wij waren preusch, omdat wij aan 't hoofd stonden en de beste waren van al die boge of smijtlap voerden, van aan Ombi tot aan Syene, langs den Nijl.

Op eenen zekeren avond, 't was in Maarte of Lentemaand, waren wij aan 't spel, boven, op eene hoogte, — vader was zoo seffens van 't stuk gekomen, Cyrilla en moeder zaten en sponnen, vóór de deure, want het was warm weder, — als

wij den goeden ouden vader Philemon langs den steenweg, van steewaards af zagen komen. Vader ging bij hem, ze klapten wat aan 't huis, en dan, altijd maar over end weder, langs den komkommerhof, ja, wel een geslegene stonde of *ure* lang. Eindelijk zagen wij den Priester zijnen weg weer naar 't dorp voortzetten, terwijl vader beneden de hoogte stond, en winkte dat wij moesten omleege komen.

„'t Wordt, late, jongens,” zeide hij, terwijl wij naar hem kwamen gelooopen, „en 't is tijd om te eten; gaat bij moeder, ik moet uit.”

„Schilt er iets vader?” vroeg Philips, en 't en verwonderde mij niet dat hij dat vroeg, want ik en hadde vader nog nooit zoo zwaarmoedig gezien.

„Ge 'n kunt het gijlieden niet gebeteren,” zei vader daarop, „noch 't een noch 't ander, maar zeere binnen, en, als ik van den avond niet te huis en kome, ge 'n moet niet verlegen zijn!”

't En was geen geestige maaltijd die wij hadden, dien avond. Moeder en wiste van niet, maar, 't was duidelijk dat zij met achterdenken lag; en, van den oogenblik dat de eiers te berde kwamen, totdat de appels daaraf gingen, en wierd er zeker geen tien woorden gesproken. Seffens moesten wij naar bedde, van als wij g'eten en gebeden hadden.

's Anderdaags, en den tweeden dag, ging 't al even aardig en wonderlijk in ons huis. Vader scheen hoe langer hoe zwaarmoediger, en 't was al dat wij hem zagen: hij was in 't dorp of hij wrocht op de stikken; en, een keer dat ik onvoorziens bij moeder kwam, zag ik dat ze geweldig ge-weend hadde. 'k En mocht het niet weten, maar: „Ge'n zult het maar al te vroeg geware worden, jongen,” zei ze.

Ten langen laasten, op den vierden dag, korts voor zonnenondergang, stonden wij, ik en Philips; alzoo naar eenen

snelboot te kijken, die den Nijl opvoer, als Cyrilla naar ons kwam toegelopen. „Ge moest seffens naar huis komen,” riep ze: „vader heet het u, en hij heeft ons wat te zeggen.”

Het geheim gaat nu misschien uitkomen, Cyrilla: weet gij wat er op handen is?” zei ik.

„k En weet van niets,” antwoordde ze, „maar, haast u, gij moet seffens komen, vader zegt het.”

Wij liepen te huizewaard en vonden vader in moeders werk-kamer zitten, onze getrouwe slave Diphilus stond daarbij; — na vader en moeder en zagen wij niemand liever als dien slave; hij was droefgeestig, moeder ook: wij en hadden ze nog nooit alzo gezien. Wat vader aangaat, het scheen dat hij besluit genomen hadde, en hij zag er te beter gezind uit.

„Wel, kinderen,” zei hij. „k moet u wat zeggen; maar buiten Diphilus, en moogt gij er aan niemand van roeren: hij weet geheel de zake. De andere slaven en weten van niets, en, moesten ze iets geware worden, 't ware genoeg om 't al te bederven dat ik beraamd hebbe.”

Wij beloofden te helpen zwijgen, maar wij stonden op heete kolen, om te weten wat er ging uitkomen.

„'t Is nu al vier dagen leên,” zei vader. „dat ik wete dat het *beheervolk* van zinne is de Christenen van kante te helpen; het keizerlijk besluit is geteekend, en 't zal ten uitvoer gebracht worden, naar alle waarschijnlijkheid, op eene strengere wijze als ooit te vooren, 't is gelijk in welke vervolginge. Onze *Gouwworst*, die zoo geern de vriend van Cæsar is, en zal het niet laten van al te doen dat hij kan, om spoedig te beginnen, en om een voetje vooren te hebben. Nog drie of vier dagen, ten langsten, en 't zal voor ons of de afgoden van 't *land* te aanbidden zijn, of te sterven: 't een of 't ander.”

Wij horkten, net alsof ons lijf en ons leven aan vaders woorden hingen. Hij zweeg wat, en dan sprak hij wederom:

„Nooit,” zeide hij, „en hebbe ik het voor wel en goed aanzien 't gene sommigen, 't is waar, bij ingevinge van God kunnen gedaan hebben, te weten bij den *Gouwworst* gaan en zeggen: „Hier: 'k ben Christen!” 't En is niet, hope ik, omdat ik geen ijver genoeg en hebbe. Ben ik ooit gevangen, met Gods gena, betrouwe ik wel dat ik stout getuigenisse zal durven geven, vóór God en de menschen; maar 't is mijne plicht, daarover en hebbe ik geen twijfel, van ulieden die beproevinge niet te laten onderstaan, is 't mogelijk. Ons Heere heeft zelve gezeid: „Is 't bijaldien dat ze u in de eene stad vervolgen, ontwijkt en vlucht naar eene andere.” Voor ons en is er geen stad om naartoe te vluchten, 't is voor ons overal even slecht en even gevaarlijk: zoo, wij moeten ons generen zoo wij best kunnen, en, voor eenen tijd in de wildernisse gaan.”

„In de wildernisse!” riep Cyrilla.

„'t En zal voor ons geen wildernisse zijn,” zei vader, „is het dat wij al bijeen blijven. 't Is van hout en baksteen dat een *huis* gebouwd is, maar eenen „*thuis*” dat maakt men van wat anders: zand en rotsen en zijn niet altijd eene wildernisse. Diphilus gaat meê, maar geen een van de andere slaven.”

„Wel,” zei Philips, „ik voor mij, dat leven in de wildernisse, dat staat mij nog al aan. Denkt eenen keer, Jan, lijk Heeren en Vorsten zullen wij zijn, met een geheel koninkrijk dat het onze is. Wij zullen uitgaan en machtige jagers worden, gelijk Nemrod, en wij zullen smijtlap en boge meêdoen; en ja, wij, gaan...”

„Zoetjes, zoetjes, Philips!” zei vader, „'t is al een droefdingen genoeg, moeten eens eigen huis en erve laten, waar men zoo gelukkig geweest heeft, jaren lang; en nog mogen wij den Heere bedanken, dat wij in tijden daaruit zijn.”

— „Wanneer is 't dan?” vroeg Cyrilla.

— „Van dezen nacht,” zei vader.
 — „Bij nacht! Waarom niet liever bij dage?
 — „Omdat er niemand en mag weten waar wij naartoe zijn. Onze Christene slaven” — wij hadden er viere, met Diphilus vijf, — „weten dat wij wegvluchten; waar naartoe dat en weten zij niet, dat kunnen zij getuigen, zonder liegen ofte tweezinnig te spreken,”

„Maar vader,” zei Cyrilla, „als 't vervolginge wordt, wat gaan ze doen?”

„Wel gevraagd, lief kind,” zei vader, „maar, ge moet weten dat ik ze vrijgelaten hebbe. De laatste slavendienst dien zij voor mij gaan verrichten is toezien dat de drie kemels, die ik uitgesteken hebbe, gereed staan en geladen zijn, en dan kunnen zij voor hun eigen zelve zorgen: zij zijn zoo vrij als gij.”

„Maar, vader, hadden wij ze meêgepakt!” zei Philips.

„Kind,” antwoordde vader, „hoe min monden wij te vullen hebben hoe gemakkelijker wij zullen 't leven houden, en hoe moeilijker de verkeerden ons zullen op het spoor geraken.”

Wij vroegen nog veel dingen, aangaande waar wij naartoe gingen en wanneer het te vertrekken was.

„Zuidwest gaan wij,” zei vader, „Diphilus weet aldaar beter den weg, en wij zullen geene moeienissen tegenkomen. De *wanneer* van onze afreize moest omtrent de vierde wachtstonde van den nacht zijn.

„Nu, kinders,” zei moeder, „ons alderlaatste avondmaal als wij maar al te gader en blijven!”

„Maar moeder,” zei Cyrilla, „wij keeren weder, doen wij niet!”

„God gave 't kind,” zei vader; „en, daar is te rechter tijd onze Priester. Hij had mij beloofd dat hij ons zou komen bezoeken.”

„Welnu, kinders,” zei de goede oude man, van als hij binnen was, „ge weet wat er op handen is, doet gij niet? Zijt gij nog niet geheel bezweken! Ha! dat is goed!”

„k Wilde dat gij met ons kwaamt,” zeide Philips.

„Een aardige *Pastor*, of schaapherder, zou ik zijn, deed ik dat!” antwoordde Philemon: „wat zou vader zeggen tegen een van zijne herders, liep hij weg als de wolf komt, en liet hij zijne schapen dood bijten?”

„Mochte 't zijn nochtans,” zei moeder, met eenen verzucht: „maar 't zij verre van mij van te durven wenschen dat gij voor ons uwen dienst zoudt verlaten!”

„Is er geen nieuws?” vroeg vader: „'t en dient van nu voort niet meer gezwegen, is 't zake dat er is.”

„Ja toch, daar is er, en God betere 't!” zei de Priester.

„'t Is met den snelboot op den stroom opgekomen, — den boot daar gij stond naar te kijken, over een letje, kinders,” en hij keek naar Philips en naar mij. — „Ik vreeze dat gij niet veel tijds over en hebt, want daar was bevel aan boord van den *Gouwworst*; wat dat 't inhield, dat en weet niemand, maar in Neder-Egypten zijn wij alreê vervolgd.”

„God zij gedankt, dat ik uwen raad gedaan hebbe, vader, maar 't avondeten wacht, zet u; en gij, kleenen, gij zoudt gijlieden beter voor eene stonde of twee gaan rusten.”

Niemand en hadde veel te zeggen over 't eetberd, en kort was het avondmaal; dan gingen wij, voor den laatsten keer, in de ruste, daar waar wij zoo lange en zoo gelukkig gewoond hadden. Diphilus was belast ten twaalven van den nacht ons wakker te maken.

DE TALE IN DE WILDERNISSE.

't Was helder maneschijn, — 'k heb 't zoo wel onthouden als of 't maar gister gebeurd en ware, — wanneer wij allen buiten de deure stonden te wachten naar vader, die eenige laatste woorden met den Priester te spreken had. Hoe blauw en hoe duister en hoe diepe was het gehemelte! Hoe stille lag de stad daar beneên ons! Eenen jakhals hoorden wij huilen en duilen, naar de wildernissewaard, en Cyrilla hield heure hand vaster aan de mijne, daar zij bij mij stond en luisterde naar dat gedierte.

Philemon, de Priester en vader kwamen uit den huize. „Is 't nu vaarwel?” zei moeder.

„Toch niet!” zei de Priester, „'k Wille weten en zien dat gij al wel op uwe kemels zit; — 't en is maar een stapke van hier — en ik hope, morgen dezen tijd, dat gij een goed getal stonden wegs zult tusschen ulieden en mij liggen hebben.”

Wij kwamen tot buiten den tuin en wij sloegen den klimmenden voetweg in, langs welken wij dweers door de rotsbrokken kwamen. Voorenop ging vader en moeder, met Priester Philemon; ik en Cyrilla volgden; Diphilus en Philip waren de laatste. Nu was 't te zien wat vader al gedaan had, de laatste dagen voor onze afreize. Al dat wij noodig hadden was vergaârd, geschikt, gepakt, en op kemels geladen. Niets en kost er ons meer beletten; en, met het kriecken van den dag, wij hoopten het te minsten, zouden wij, zoo niet buiten gevaar, toch altijd zoo verre van stad gerocht zijn, dat de *Gouworst* daar geen doen meer aan en zou gezien hebben om achter ons te komen.

De mane scheen dweers over den diepen landweg waarin wij gingen, zoodanig dat het daar beneden eerde- en balke-

donker was; de bloote rotsklompen die aan elke zijde van den weg omhoog stonden, 't geblaas van den uil, die, gunder verre, langs den Nijl vloog, 't en was altemale niet om op ons gemak te zijn; en 't dunkt mij dat wij al blijde waren als wij in 't opene kwamen, aan eenen palmboom, waartegen 't landsvolk altijd *Pharaos palme* zei, God weet waarom! Wij hadden daar zoo dikkens gespeeld, in vroegere dagen, zijne heerlijke bladeren stonden nu helder te blinken in den maneschijn, en dichte daarbij zag ik drie kemels, en onze slaven staan, — of, beter, zij die onze slaven geweest hadden.

Zij kwamen ons in 't gemoet, en al is 't dat zij voortaan vrij waren, zagen zij er zoo onderdanig uit, alsof ze maar zoo seffens gekocht en betaald en hadden geweest. Ze vroegen aan vader of hij ze wilde weêr aanveerden, in geval, dat hij terug kwame, want ze waren liever slaven bij hem, zeiden zij, als vrij bij iemand el. Hij beloofde, mocht hij ooit zijn huis en erve, in ruste en vrede, weder binnentreden, dat hij, op de eene of op de andere wijze, zou werk gevonden hebben voor hun. Het scheiden scheen te willen langlijdig worden, maar de Priester, die vaste zag dat het niemand en kost baten, maakte het kort.

„Kinders,” zeide hij, „geen twijfel of God zal 't nog al in 't beste keeren; maar, hoe langer gij het scheiden uitstelt hoe meer nutteloos verdriet! Laat ons liever knielen en ons zelve en elkander Hem bevelen, die kan laten gaan in veiligheid en terugkeeren in vrede.”

Wij knielden, gelijk hij 't verzocht; en, als wij opstonden, zei vader:

„Nu! geen tijd verloren, en: Op!”

De kemels knielden in 't zand, en wij kropen erop: vader, met Philips en Cyrilla: moeder en ik; Diphilus alleene. Hij bereed immers den lichtsten en den snelsten kemel, zoodanig

dat hij kon afgezonden worden, achter 't een of 't ander, zonder ongemak.

'k Heb bijkans vergeten hoe wij afscheid namen van den Priester en van de anderen. Al dat ik onthouden hebbe is dat de koude wind in mijn aanzichte blies; en dat ik alzoo weêr en bij mijn eigen zelve terug kwam, en, wiegewagend, na den langen touter van den kemeltrot, voorwaards voer. 't Was Diphilus die voorenop reed en ons den weg toogde: wij kwamen achter hem, en achter ons reed vader. Wij reisden daaromtrent west-zuid-west, en 't en leed niet te lange eer wij buiten de bekende streke gerochten. De rotsen bleven verre achter ons staan; dan, hier en daar een kotje of twee, met wat land daarrondom. 't Lag lijk al te slapen in de heldere mane; de kemels wiegewaagden altijd zeere voort, die fraaie beesten, en alzoo kwamen wij allengskens tot in de wijde wildernisse, zonder merken of perken. 't Was korten tijd leên dat wij gehoord hadden dat er veranderinge aanstaande was, en nochtans, van toen tot nu, scheen het mij alsof er al een geheel leven hadde tusschen gelegen. Dat laatste spelen, op den oever van den Nijl, 't was mij alsof het wel vijf-en-twintig jaar geleden ware, en 't was gisteren avond dat het gebeurde. Wij en spraken maar weinig, en, ik mag u getuigen, als wij alzoo, zeere genoeg, die breede wildernisse inrenden, daaromtrent men ons zoo menig wondere en schrikverwekkende vertelsel verteld hadde, — wij zoo weinig volk, — zoo weerloos, — vijanden achter, vijanden vooren al dat onbekend was te verwachten, — ik mag u getuigen dat ik meer genegen was om te denken: nooit en zullen wij meer tot Ombi en al te zamen zijn!

En wij renden voort.

De volle, heldere mane daalde en daalde: verre voor ons was 't al hemel, bruinachtig zand, en — doodstille. De schaduwen van de kemels, die, getrouw als honden, altijd achter

ons kwamen en neffens ons meêliepen, het docht ons dat ze ook leefden. Dat ongemakkelijk touteren en 't aanhoudend wisselen van terd, dat maakte dat ik was gelijk een die droomt van iets dat onaangenaam is, die zou willen ontwekken, en hij en kan niet. Daar viel schrikkelijk veel dauw, hoe verder in den nacht hoe meer. Orion, de groote jachtsterre, kwam bijna tot op den einder, en de hellewagen hadde haast zijne groote ronde gereên, rondom de hooge zeilsterre, die boven onze hoofden stond, en wij en renden maar altijd voort: rent gij niet, zoo en hebt gij niet!

't Was omtrent de achtste stonde van den nacht, en daar en had, in langen tijd, iemand een woord gesproken. Al met eenen keer hooren wij bachten ons: „Houw!” 't Was vader. De kemels stonden. „Weet gij vast uwen weg, Diphilus?” vroeg hij.

„Al ware het helledonker, Meester,” zei Diphilus, „nog zou 'k hem weten, late varen als 't zoo schoone mane- en sterrelucht is als nu.”

„Maar gij zeidet dat wij noch huis noch stake en zouden ontmoeten, eer wij den eersten keer moesten stille houden?”

„'t Is waar meester, dat zeide ik, en, in eene stonde of zoo zijn wij daar.”

„Maar nu al drie verschillende keeren,” zei vader, „hebbe ik hooren roepen, al onze slinkere hand.”

„Roepen?” zeiden wij allen.

„Zeer gewisselijk,” zei hij, „'t en zijn geen ge... Zich, daar roept het nog eenen keer!”

Geen twijfel mogelijk: roepen was 't genoeg, rechts gelijk een die naar zijnen maat roept. Of het iets zei, dat en kosten wij niet beschee'n, maar 't dunkt mij lijk van neen.

„Niet luisteren! meester, niet, niet!” riep Diphilus, in groote verlegentheid, „voorwaards maar, voorwaards!”

„Niet luisteren!” zei vader, „en waarom dan niet? Dat het een keer een ware die om hulpe roept! Hoor! Daar nog

eenen keer! Zoo is 't: een die in nood is: ik ga kijken."

„Al hadt gij de wereld, Meester, en gaat niet. Ik weet daarvan te spreken, Voorwaards moeten wij!"

„Hoe! Gij weet daarvan te spreken: wat is dat nu?"

„En wel," zei Diphilus, in eene haast en zoetjes vezelende, „als ik het moet zeggen, dat is iets..... ge moet weten, ... daar verkeerden in de wildernisse, die zoeken den reizenden man van zijnen weg af te krijgen; gaat er, bij ongelukke, iemand kijken, zij leeden hem altijd voort, op den doolstap, en 't en is geen hope van nog levend weêre te keeren, 't Zijn hier aardige dingen, heerschapp, laat ons op onzen weg letten en 't gevaar niet inloopen,"

„Vader, als 't u belieft, och laat ons voort!" zei Cyrilla.

„G'n moet er *niet* naar toe gaan," zei moeder. En nu was 't dichte bij, en men hoorde 't roepen, gelijk met eene verlegtheid, en van langs om dapperder.

„Wel!" zei vader, „ware 'k alleene, 'k ginge toch, maar, omdat gij bij mij zijt, en omdat gij zonder mij niet voort en kunt, gaat, zet weêr aan."

Ik en had van geheel mijn leven daar niet van gehoord, en 't lag lijk een steen, zoo zwaar, op ons herte. Sedert dien hebbe ik dikwijls hooren zeggen van menschen, die, gelijk wij over de wilde zandstreek gekomen waren, dat zij dat ook gehoord hadden. Hoe en wat en weet er niemand te zeggen. 't Valt mij nu in dat Marcus-Trebonius, hoofdman van Over-Egypten, en die ons na dien ook bekend was, als 't weêrom vrede wierd voor de Kerke, mij vertelde, dat hij eenen keer op reize was in de wildernisse, maar al den anderen kant van den Nijl, met een grooten hoop volk, die van Coptus naar Berenice moesten. 't Was wat late in den achternoeene, en, gelijk als ze rond eenen zandhil draaiden, zoo hoorde hij aan den anderen kant, bachten den hille, eene stemme, die heel duidelijk naar hem riep.

„Wie mag dat zijn?” zei hij tegen een van den hoop. „'n Gaat niet,” zei de andere, „'n gaat niet!” En hij vertelde 't hem. Marcus en was geen man om in oudewijfspraak te verschieten; rijdt hij mij niet, al den anderen kant weg, rond den hille, schikkende weêr bij zijn volk te komen als hij daar was? Ja maar, als hij daar kwam, waar hij meende dat hij hooren roepen hadde, daar en was er niets, niemen-dalle, of 't en zij zand. Terwijl den dat hij stond en wonderde hoe 't zoo zeere kon weggelooopen zijn, zoo hoorde hij 't nog eenen keer roepen, en nu van bachten een ander hoopken zand, op een hanekraai of twee van daar, rechtuit, zoo 't scheen. Daar reed hij ook achter, zocht overal rond, en ne vond niets; en, met dat hij weêr naar zijn volk ging rijden, daar riep het nu bachten hem. Wederom zijn kemel gekeerd en daarachter gereên, maar, 't leed niet lange, of de zonne was aan 't zinken, en, al met eenen keer, 't was donker te wege. Hij verschoot, hij zette 't op eenen sterken draf, en, met moeite genoeg, gerochte hij weêr op den carawaneweg en bij zijn volk, als 't helledonker was. Hij en heeft sedert dien niet meer getwijfeld aan 't gene ik u kome vertellen.

Wij reden altijd voort: 'k hadde 't geern nog eenen keer hooren roepen, en 't docht mij dat ik het hoorde: hoorde ik het, het moet verre verre geweest zijn, en nauwelijks nog hoorbaar; en dien avond, en kwol ons de tale in de wildernisse niet meer. Nadat wij nog eenen tijd gereisd hadden, en wel drie honderd *stadiën* van huis waren, gaf Diphilus het woord en hij riep: „Houw!”

„Wij moeten er omtrent zijn, Heerschap,” zei hij, „'k wete mijnen weg wel, tot hier toe, maar toch, ik ontgeve 't mij lijk.”

„Wat staat er daar op de rechtere hand?” zei vader. De mane was rechts onder, 't was er zoo donker als het maar

zija en kon, en 't zaten ontelbare blinkende sterren uit; nochtans, al den kant waar vader naartoe wees stond er iets, nog zwarter als de duisternisse, om ziens een groot, vierkante, hoog gebouw.

„Daar is 't,” zei Diphilus, en wij trokken daar langzaam naartoe.

„Waar zullen wij te ruste gaan?” vroeg ik, „Wat is dat hier . . . een huis of wat?”

„'t Is een oud buitenhof,” zei vader, „of eer de brokken van een, en God geve dat wij daarin geraken! Toe, Cyrilla, seffens zult gij een beter bedde hebben, om op te slapen, als 't God gelieft.”

„Ik, 'k en ben ik niet moê, vader,” zei Philips, die onder-tusschen geslapen hadde gelijk een rooze, en die rechts uit zijnen tuk schoot, als de kemels ophielden van hem te wiegen, en stille stonden. „Ik ben zoo frisch als nen blik! Waar zijn wij nu, vader, wat moeten wij doen?”

„Waar?” zei vader, „wel jongen, aan onze herberge, voor van den nacht, zijn wij, en een schoon treffelijk slaaphuis bovendien, dat moet ik u nog daarbij zeggen.” Want, terwijl wij nog spraken, had Diphilus zijnen kemel door een gat in den wand van 't gebouw gekregen — dat er van onderdom in gekomen, of er van ievers eenen vijand of van een dief in gebroken was, — en wij volgden hem altemale. Vier naakte wanden, en 't was al dat er eerst te ziene was, maar na mate dat onze oogen kennis kregen met den grond, zoo wierden wij geware dat ondervloersche *kamers* of temmers daar bestonden, en dat een van de oude torren nog geheel stond; en ja, dat hij wind- en watervrij was.

De kemels knielden en wij waren blijde als wij eraf gerochten.

Wij stonden te bibberen en te kluttertanden van de koude en van de slaperachtigheid, in de nachtlucht, bij de dieren. — „Tracht wat te hoope te krijgen, om een bedde,”

zei vader tegen Diphilus, „ik zal naderhand de kemels ontladen.”

„Zoo zal 't best zijn, heerschap, maar wacht, ik ga eerst een ende *pek*- of hersttouwe ontsteken.”

Kik, kik, kik, ging de kei tegen 't vierslag: de droog bewaarde barnst of baanst vatte vier: geblazen, ontsteken, en wij hadden licht. Nu beschouwden wij onzen nieuwen thuis. Groote gespleten steenen wanden, leelijk om zien, stonden hemelwaards, langs de vier kanten; boven, een groote plekke blauwe, liever zwarte, gestijperde lucht; hier ende daar een hoop steen, die, met de lankheid van den tijd, van boven neêr getuimeld lag, en 't was al.

„Wel,” zei Philips, „'t zal van den avond de eerste keer zijn dat ik op een buitenhof vernachte. 'k Wille dat 't mijne ware: waarachtig 'k z . . . .”

„Onnoozele puid,” zei moeder, „wat zou-je gij daarmeeê doen, ware 't het uwe?”

„Weer opbouwen!” zei Philips, „en daar krijgsvolk in leggen, en ik zou Koning zijn, en slag voeren tegen den Keizer, en . . . .”

„In tusschentijd,” zei vader, „eer uwe Hoogmogenheid het land van hier omtrent begint te veroveren, zoo en zouden wij misschien niet kwalijk doen van te beginnen zorgen voor 't krijgsvolk dat nu tegenwoordig ons hof bezet. Hier! legt hand aan die rieme, jongen, en dien kemel wat afgelâan: Jan, helpt gij Diphilus,”

„Ik en gij, Cyrilla,” zei moeder, „kom, wij gaan ons eenen nest zoeken, om in te slapen! Hebt gij nog wat hersttouwe?”

„Hier is een lichtvat, vrouwe,” hernam Diphilus, die zijn licht in een hoopke zand gezet hadde. Mijdt u van de snaken, zij woekeren gemeenelijk in zulke oude steenhoopen gelijk de deze hier.”

„'k Zal,” zei moeder: „komt achter mij, dichte genoeg, Cyrilla, en let waar gij gaat.”

Zij zochten overal rondom de wanden, en zij vonden ten langen laasten eenen trap van acht terden diepe, neêrwaard, die scheen in een onderaardsche bergstede te leiden. Zij riepen vader.

„Niet omleegte te gaan!” riep hij, „wacht tot dat ik kome. Daar! Die kemel is ook los!” Wij gingen te zamen; vader nam licht, en ging den trap af te wege, die geschaard en gebrokeld lag, en die roerde van den ouderdom: ik kwam achter. Beneden vonden wij eenen gang, die rechte voorwaards liep, zoo 't scheen, nog al tamelijk verre, maar slinks kwamen er twee avedochten of ondergebouwten op uit, met gewelven van baksteen, en de eene aan de andere reenende ofte *palende*.

„Hoe!” zei vader, „hier is 't dat wij zijn moeten; komt, die avedochten zijn voor ons gebouwd: licht!”

Moeder en Cyrilla kwamen, „'t Is oprecht waar zoo als gij zegt,” zei de eerste, „haast u nu, om iets op den vloer te leggen, voor dit fraai kind hier, en zij zal zij slapen gelijk eene Koninginne, in heur koninklijk hof, van den nacht.”

Ik liep naar de kemels, haalde twee *pallas*, of deksels, en eenen ruwen *cyclas*, of ommekleed, die wij meê hadden, met wat hooi, en seffens lag er een alderfraelste leger op den grond, in den binnensten van de twee onderbouwen, voor moeder en Cyrilla. *Onze* zaken en waren zoo gauw niet klaar. Maar de kemels gerochten toch eindelijk eens hunne ladinge en hun zadeltuig van den lijve, en 't eerste 't greeedste wierd opengestrekt, op den grond voor ons. Diphilus nam 't op hem van de kemels te wachten, tot aan den morgenstond, en vader van hem met den dage af te lossen, en alzoo gingen wij ter ruste, in ons voorhoof, zoo 't Philips hiet. Hij, niet tegenstaande zijn vast beweren dat hij, gansch en geheel, niet in het minste vermoeid en was, en dat hij wilde waken in onze stede, lag nauwelijks neder, op den grond, of hij look zijne oogen, en hij was in slape, en dat nog zonder iemand den goên avond te bieden toe.

WAT ANDERS.

't Kan alzoo eene halve stonde zijn dat ik geslapen hadde, wanneer ik, al met eenen keer, iets zoetjes voelde langs mijn kaken aaien en streelen. 'k Schoot wakker, en 'k zag twee ooggen, lijk twee lichtvaten, rechte over mijn aanzichte staan glariën.

„Vader! Philips!” riep ik. Vader was rechtuit bij mij, en het schepsel sprong ter deuren uit, verschrikt als het was van 't geruchte; 'k hoorde 't langs dien gang weg schorriën, waarvan ik hiervooren gesproken hebbe.

Vragen genoeg, seffens, en Diphilus kwam zeere naar ons toegespoeid, met zijn licht in zijne hand, roepende: „Wat schilt er?”

„Hoort,” antwoordde ik, „daar moet ievers een dier of 't een of 't ander, aan mij geweest zijn, dat ik zoo seffens hebbe hooren, langs dien kant daar, wegloopen.”

Vader dacht halvelinge dat het een droom was, maar Diphilus zei dat wij moesten op zoek gaan. 't Was gemakkelijk om zeggen, maar, hoe gedaan? Zulk een nauwe gang! Moest het dier, of wat het ook zijn mocht, ons staan afwachten of stout in 't gemoet komen gestort!

„Den gang opblokken en het insluiten!” zei Diphilus. Maar 't gewelf was te hooge daartoe, en, op een ende, kwamen wij overeen en wij mieken de deure vast van ons onderhuis. De die en was zoo hooge niet, en wij hadden ze nog al lichte vol steenen, en toegeklast: Diphilus beloofde van daarnaar te kijken en naar de kemels ook, en wij gingen weêr in de ruste.

Als ik ontweek, was 't helder dag, zoo helder toch als 't in eenen kelder al zijn kan, en Diphilus stond bij mij: in

zijne arms hield hij toch het schoonste dier, dat ik ooit van mijn leven gezien hebbe; 't was de groote van eenen hond, maar geplekt en getigerd, bijna gelijk nen liebaart.

„Hier is uw nachtelijke bezoeker en uw slaapgenoot,” zei hij; „hadden wij 't geweten, wij hadden ze maar liever laten begaan zoo 't haar lust deed.”

„Wel, wat is 't?” vroeg ik.

„'t Is eene *once*, Meester,” zei hij, „en nog een jonge toe. Hoe dat zij hier gekomen is, dat is God bekend.”

„Maar, hoe hebt gij dat gevangen gekregen?” vroeg Philips, die over ende in zijn bedde zat en zijne oogen bijkans uitwreef, met bei zijne vuisten.

„Wel, Heere, eene halve stonde nadat wij ulieden in uwen temmer vastgezet en opgeblokt hadden, zoo hoorde ik entwat scharten en krevelen, onder aan de steenen, en daar zat zij, zoo zoete als een katje, te lekkebaarden. Zij liep weg als zij mij zag, maar tenden den gang kreeg ik ze in den hoek, en 'k pakte ze! Niet waar mijn poezeken? De ouders moeten ievers gestropt of geschoten zijn, want dat dingen hier is tem van den grooten honger, zich! . . . .”

„Vader,” riep Philips — altijd Philips gelijk — „vader, geef ze aan mij! Wij zullen ze kweeken, en wij zullen ze zoo geern zien, en 't zal zulk een verzet zijn vader, mag ik . . . .!”

„Niet te doen,” zei vader, „hoe in de wereld dat meêgedaan? 't Ware wel dat zij niet en moeste eten? wij hebben al monden genoeg, zonder een geheel *regiment* of hoofdmanschap oncen achter ons.”

„Wel Baas lief,” zei Diphilus. „zonder ulieder kwalijk nemen, 'k peize dat het jonge Philips daar wel geraân en goed voor heeft. Ge moet weten, dat jaagt, als 't groot is, en 't dunkt mij dat ik ze leeren jagen kan; lukt het, 't zal ons wel te stade komen, en dat misschien in 't korte.”

„Ja, het: wij gaan een keer zien, niet waar, vader?” zei Philips.

„Maar hoe dat meêgedaan?”

„Laat mij begaan vader, ik heb daar nog eene pake of zak aan de kemelzadele hangen; daar zal zij in, ja, en meêrijden met mij! Doe-je niet, mijn onceke lief?”

’t Dingen en sprak niet, vader ook niet, en ’t was wel, van wederkanten.

Philips was half gek van blijdschap; en hij kuste zijne once, al springen en dansen, tot dat ’t genoeg was. Ja maar, mijn once en was al dat kussen niet gewend, en zij ging zij ook, op heur eigen hand, Philips aan zijne kake gaan streelen, maar de nagels van hare tee’n zaten wat verre uit.....

„Ai!... gij leelijk stik,” riep Philips, „en moest ik dan zoo blij zijn van u te hebben? Mooi! zeg ik u, of anderszins!...”

„Zie-je wel dat zij al te staden komt,” zei vader, en hij loeg ermeê; „nu, wilt gij ze houden, eet dan en vergeet, en daarvan uit en genoeg. Maakt te gader wat eten gereed, ’k ga moeder roepen. — Ligt er hier water, Diphilus?”

„Daar ligt een goê steenput, Heere,” zei Diphilus, „dat wete ik, ’k heb er geweest water putten, dezen morgen, al vroeg.”

Wij volgden hem, hovewaards in: de zonnestrallen sprieden geestig door de oostvensters in ’t huis; — de lucht was frisch en aangenaam; — en ’t deed ons zulk een deugd, als wij hand en aanzichte wieschen in de levende droppele van een verlatene waterkwelle. Dat buitenhof, wist Diphilus te vertellen, was nauwelijks bekend; dat wonderlijk was, want beter water en lag er voorwaar in heel Egypten niet.

Wij haalden vijf zes ovenkoeken uit, rozijnen, en eene

matte figen: dat, met water uit de bronne, en wijn uit ons geetevellen wijnvat, was ons inbijt. De once ging heuren buidel in, en wierd aan de kemelzadele vastgemaakt. Wij waren daar nog meê bezig, als Philips buiten 't hof, op Gods gelee, aan 't speuren ging.

„Welnu, Diphilus,” zoo sprak ik, „in hoeveel dagen rekent gij dat wij buiten grepe zullen zijn van de achterkomers?”

„Wij moeten eerst de *Oase* tusschen ons en Egypten hebben, Heere,” zei Diphilus. „Uw vader is immers een man die 't wel heeft en 't achterhalen weerd zou zijn; tien stonden verre kwamen ze achter hem, daar ze geen tien stappen en zouden achter een ander en een minder man loopen, maar verder als de *Oase* en komen ze niet, neen-z'!”

„En waarom dat?”

„Omdat de landzaten van daar geen roomsch landsknecht of *soldaat* levend en zouden laten naar huis keeren. Wij moeten zien tot aan een ander oud hof te geraken; daar staander nog vele, al ginderwaard van de *Oase*, en daar moeten wij ons generen zoo wij best kunnen, immers hier is 't blijven onmogelijk, en in de *Oase* ingelijks,”

Op dezen zelfden stond kwam Philips binnen gestormd: „De zee! De zee!” riep hij, „Jan, de zee! komt kijkt! Vader, haast u, kijkt, de zee!”

Ik en Diphilus en vader, wij liepen kijken. 's Nachts te vooren waren wij langs den zuidkant in 't hof gekomen: nu bracht Philips ons naar den noordkant. Nooit, nooit en vergete ik hetgene ik zag, daar, voor mijne oogen, als ik al den noordkant uitkwam. Omtrent twee boogscheuten van en vóór ons vloeide er daar, in een nauwe kelle, 't allerschoonste blauwwendig water: aan den overkant stonden de boomen en de heesters, uit ende in, tot bij en in het water. Achter die boomen, bergen, trapwijs opklimmende, hooger en hooger, tot in het blauwe des hemels toe; al dezen kant van 't water,

op eene groene hoogte, stond er een afgodenhuis: wij kostten de zuilen tellen, waarop de ronde kappe rustende was.

Dat verwonderde ons danig.

„Wel,” zei vader, „daar heb ik van gehoord, maar nooit iets van gezien!”

„Nooit de zee gezien!” zei Philips, „maar gij zijt onlangs nog naar Europa gevaren, vader.”

„En denkt gij, waarlijk, Philipken, mijn kind, dat dit de zee is, daar, vóór onze oogen?”

„De zee! en, wel vaste is 't de zee, en de bergen dan, die daarbij staan!”

„'t En doet: niet anders en is 't als eene wolke, kind, daar eene afgelegen streke op weêrspegelt,” zei vader. „Deze luchtspegelinge, zoo heeten ze 't, — is hier dikwijls te zien, maar, ik en heb niet genoeg in de wildernisse verkeerd, om ze ooit aanschouwd te hebben.”

„Hoe lange gij daar ook verkeerd haddet,” zei Diphilus, „zelden zoudt gij er eene gezien hebben die zoo schoone was als de deze: ik voor mij, nooit van mijn leven en zag ik iets dat eraan geleeek, nooit, en 'k zag er vele, in mijnen tijd.”

„Roept moeder en Cyrilla, maar wacht! wacht! Ge 'n moet het hun niet rechtuit zeggen wat dat 't is: zegt dat er wat schoons te zien is.”

Wij liepen binnen: moeder en Cyrilla, waren bezig met hun vroegmaal.

„Moeder,” zei Philips, koeltjes weg, „kijkt een keer buiten, 't is daar entwat te zien.”

„Na den eten, jongen,” zei moeder, „dan kijken wij op ons gemak.”

„God weet!” dacht Philips.

„De zonne en mag niet te hooge zijn, moeder,” zei vader: „om 't wel te zien, ge zoudt beter seffens komen.”

„Wel dan, het zij zoo,” sprak zij, terwijl dat zij buiten kwam, met Cyrilla.

Maar wie van ons nu meest verwonderd stond, dat en wete ik niet: waterkelle, bergen, godenhuis, 't was al weg; de wilde zandstreke lag daar voor ons, merk- en perkeloos, als eene zee, met drie begroeide eilandekes, zou men gezeid hebben, een honderd roên of twee van daar wij stonden.

Nadat wij dit wonderlijk aanschouwen eene stonde of twee waargenomen hadden, gingen het groen en de houtverwe ook af, de gedaanten vielen ineen, of ze smolten weg, berg en zee en waren niet meer uit malkander te houden: 't was weêr al hemel en zand.

„Wel!” zei vader, „dat was 't zien weerd, inderdaad, maar, geen tijd daarbij verloren: eer de zonne begint te steken, moeten wij verre van hier zijn. Komt!”

Zoo sprak hij, en hij ging binnen, en wij gingen meê met hem, in 't hof terug.

DE ZANDVLAGE.

Wij zetten eenen goeden stap vooruit, dien voornoene, altijd de zelve streke houdende, gelijk daags te vooren. 't Was al zand; rond den noene nochtans zagen wij wat palmboomen staan, in de verrente, en daar, zei Diphilus, lag er een waterborreken, dat nooit, of toch zelden, drooge en lag. Wij bleven eene stonde of twee rusten, onder de schaduwe van de groote waaierbladeren van die palmen of dadelboomen, wij namen ons noenmaal op ons gemak, en wij zetten dan wederom de reize voort.

't Weder en was niet meer lijk 's nuchtens. 't Was veel

banger en beslotener lucht als dat 't gewonelijk is op zulken tijd. De kemels en waren op hun gemak niet, en wij waren al zoo moê en zoo slap van leden, dat er ons niets beter aan en stond als rusten, 't is gelijk hoe of waar, in 't herte van de wildernisse.

Diphilus keek altsan zuidwestwaard, en hij zag er ontevreden uit.

„Gaat 't stormen?” vroeg ik.

„Neen 't,” zei hij, kort af.

„'t Is al eventwel alsof er *iets* op handen ware;” zei moeder. „Hoe stille is de lucht! 'k En geloove niet dat ik ooit zulk een doode windloosheid ofte awind thuis geweten hebbe.”

„Wij en gaan dan maar voorwaards, doen wij niet, Baas? Wij en zijn al zoo verre niet meer van onzen tweeden nachtleger, geloove ik; en, ware ik erin, 't en zou mij bijlo niet spijten.”

De zonne kwam leeger en leeger, maar de hitte hield aan. Daar zat lijk een bruin-koperachtige verwe in den hemel, die ik nog nooit waargenomen en hadde: de lucht was lijk een bakkers oven, die aan 't heeten is. Rondom de tienste stonde kwam er een hof rond de zonne, 't midden daarvan was derf, maar de uiterste boorden verkoperd en roodachtig van verwen.

„Wat is dat al te zeggen, Diphilus?” zei ik.

„Dat is te zeggen, Heere, dat wij ons te haasten hebben!” En wij haastten ons, dat belove ik u. De oude man en had geen lust tot klappen meer, en wij hielpen hem altemale zwijgen.

't Mocht alzo eene stonde voor zonnenondergang zijn, en 'k zag Diphilus sterlinge in de zuidwesten kijken; ik keek ook. Beneden aan de kimme, daar hemel en aarde schijnen te daken, zat er eene duisterbruine wolke, niet rad afgeteekend aan de boorden, maar bij krulten en sprui-

ten uiterwaards willende, bij een aanhoudend wisselen van gedaante en van omtrek. Ter zelve tijd, maar meer noordwaards, kwam de verheven grond, waar dat ons nachtverblijf moest op staan, van langs om meer zichtbaar in de ooge.

Ik zag Diphilus herhaalde malen derwaard kijken, — dan naar de wolke, — alsof hij meten wilde hoe verre 't eene nog wel van 't ander lag. Wij reden altijd zeere voort, maar de wolke en kwam maar altijd opwaard en onswaard; en, al is het dat wij geen wind geware en wierden, gewis moest het een geweldige storm zijn, die dat gevaarte naar ons toedreef. De neggen van de wolke begonnen nu allengskes meer vaneen te scheuren en uit te stralen, somtijds lijk krullen, andertijds lijk veders en takkelingen, en zoo voorts, altijd hooger en hooger klimmende, en schrikkelijk wordende om zien.

„Wat mag dat zijn!” zei moeder, die elderwaards gekeken had.

„'t Is verloren, Diphilus,” zei vader, „verder en kunnen wij niet: wat er van kome of niet, wij moeten 't hier afwachten.”

„Ik vreeze van ja, Heere, nog eene stonde of twee verder nochtans, naar 't westen, en 't vliegt ons voorbij.”

„Voorbij? Maar wat is 't?” zei moeder wederom.

„Eene zandvlage is 't,” zei vader eindelijk; „wij hoopten ze te kunnen ontgaan, maar wij moeten ze ons nu getroosten, vreeze ik: 't is te late.”

„Och, vader toch, wat gaat er van ons geworden?” zei Cyrilla.

„'t Zal genoeg gaan, is 't dat wij opletten,” zei vader.

„'t Ware best stille houden, Diphilus, hier of wat verder, 't is nu omtrent gelijk.”

De kemels hielden in, en wij kwamen af. Nu had de wolke al een derde des hemels ingenomen en overdekt. Zij

had eenen schrikkelijken glans, half zwart, half lijk vier; en geen licht en was erdoor zichtbaar. Cyrilla dook heur aanzichte in heure handen; moeder verbleekte; Diphilus en vader stonden te kijken naar de wolke die aankwam, en namen ze over, van boven tot beneden, met veel oplettendheid. Philips en ik stonden dichte bij malkaâr, en 'k gevoelde dat Philips sterk aan 't beven was.

„Nu, vrouwe,” zei Diphilus, „als ik het woord geve, moet gij op uw aanzichte vallen, uwen mond zoo nabij den grond houden als mogelijk, en hem van weêrkanten wel toe leggen, met beider handen, en dan zoo recht beneden de kemels blijven liggen als gij kunt.”

„Och, wij zullen versmachten!” riep Cyrilla.

„Wij en doen,” zei vader, „dat en zullen wij, zoo God wil, niet; maar, gij moet doen dat Diphilus voorenhoudt; ligt maar, ligt maar, want daar is 't al! Kijk! De kemels steken al hunne neuze in 't zand.”

„Let op,” riep Diphilus, „dat gij, om lijf- en om levenswillen, uw hoofd niet op en heft, eer 't u geheeten wordt. Liggende zal 't moeite kosten om asem te halen, staande zou 't nog tienmaal erger gaan.”

„Dat is nu ne keer inderdaad een schrikkelijk ding,” zei moeder, want, terwijl dat zij nog sprak, trok de negge van de wolke dweers over 't aanschijn van de zonne, en de donkerheid kwam over de aarde.

„Nijpt uwe oogen toe, vrouwe, zoo 'k u wat raden mag, 't gezichte is 't ergste: — in vijf stonden is alles voorbij.”

De kemels hadden hunne hoofden al te hoope en op het zand geleid; hun lijf lag vlagewaards. Moeder, Cyrilla en Philips lagen bijeen, onder aan den balg van een van de kemels, met hunne aanzichten bijkans rakende. Wij, die nog rechte bleven staan, keken, tot den laatsten stond, naar den aankomenden *simoem*.

Dat is het schrikkelijkste dat ik ooit gezien hebbe! De groote zwarte balke kwam toegedruischt met een slag van zwaren ronk, — geen stevig zwart dingen en was 't, al van een stuk, maar doornaaid hadt ge gezeid, met gloeiende priemen, gelijk beken bloeds, — eene schrikbare koperverwe hing daarrondom, gelijk iets dat noch smoor noch wolke en was. Geen zuiver zonnelicht meer, niets, buiten 't glariënde *simoem*licht, dat onze aanzichten verruwde, onze schaduwen verwrong en koperwendig miek, De *simoem* hong nu daaromtrent recht over onze hoofden in 't geluchte, en 't begon mij zulk eene stortvlage van zand te vallen, op ons en rondom ons, dat 't schrikkelijk was: lijk naalden was 't, of, zoo vader naderhand zei, lijk slegge, die viel, gelijk men dat heeten zou in Europa.

„Liggen, Baas, liggen!” riep Diphilus, met ketterende stemme.

Ik smheet mij vlakweg ter aarde, tusschen vader en een van de kemels. Met een ruischend, of liever een vagend en schravend geruchte, kwam de zandvlage boven op ons. 't Docht mij dat asemhalen en leven verging. 'k Ging mijn hoofd opheffen, maar 't viel mij in, 't gene Diphilus gezeid hadde, en ik bleef liggen. Zij zeiden nadien dat het vier *Ave-Maria's* aangehouden had; 't scheen mij ten minste een duist lezens. 't Wierd gemakkelijker te gaan om asem te halen, — de kemels verroerden, — en 'k hoorde dat Diphilus zei:

„Op met u lieden!”

'k Was in ne wenk weêr te beene, en de andere ook, en daar stonden wij nu, bleek en verwezend, achter onzen asem te jagen, en verschrikt boven alle maten. God zij gedankt geen dere en was ons geschied! Philips was te haastig geweest, en had zijn hoofd opgeheven eer 't hem gezeid was. 't Dikste van de vlage was dan al voorbij; hij viel snel ge-

noeg weêr omleege, maar 't schilde weinig, of hij was ver-smacht.

Wij wenschten malkaêr geluk, en wij keken dan de rol-lende vlage achterna. Zij zag er nu uit gelijk een wolke viers, met gevlochtene baren daardoor gekronkeld, hier en daar. Rondom ons was de lucht zoo helder en zoo schoone als ooit, al is 't dat het nu al zoo nabij den avond was.

De zonne was bezig met onder en te neste te gaan, als wij onzen nachtleger binnetrokken. Het was een oud kerk-hof. 't Stond vroeger eene stad daarnabij, zeggen ze, maar daar en was niets meer van te zien. Vijf of zes groote ge-slachtgraven, lijkhuisen, stonden hier en daar op de schuinte van eenen bergkant, in een eendlijke wildernisse. 't Groeiden wat stompachtige *tamarisken* omtrent, buiten dat, anders niets dat groeide of leven had. 't Was eene wonderwel ge-schikte woonste voor gestorvenen! En van de grafsteden was min vervallen als de andere, en 't was een doodhuis daarin dat tamelijk wijd was, 't gewelf zoo goed als nieuwe; dit gingen wij een huis der levenden maken, voor den nacht. Dat het al een droevige slaapsteê was is duidelijk, maar wij dankten God, en met wat ergers zouden wij ook te vreden geweest hebben. Geen water; Diphilus had er gelukkig een vatje meê, zoodat wij voorzien waren tot dichte bij de *Oase*, daar wij eenen waterkuil voorbij moesten.

Ons berd was gemakkelijk om dekken en 't avondmaal lichte over. De hersttouwde deed wederom dienst, anders en hadden wij geen' hand voor onze oogen kunnen zien.

„Wij zijnder beter uitgerocht als dat ik wel gedacht en had,” zei vader, „dat moet ik getuigen. Ik begin te hopen dat wij in den *gouwworst* van nu voort mogen gerust zijn; en, kunnen wij ginder in de *Oase* zoo wel voort als hier, wij en behoeven de toekomst niet te vreezen.”

„Ha!” zei moeder, „mochten onze vrienden en kennissen

uit Egypten achterkomen! Wat zullen ze al moeten afzien! 't is om te beven van benauwdheid.,

„Betrouwen moeten wij,” hernam vader, „dat het geruchte en de roep van die vervolginge anders uitvalt, of op een weinigsken uitkomt, gelijk zooveel andere, die wij gehoord en gezien hebben. Wij zullender alhaast van hooren spreken; maar, eerst ende vooral moet naar Philemon de wete gelaten zijn. Ik heb hem een zwaar stuk gelds gelaten, om onze arme broeders te helpen, dat is 't eerste; en dan, ware 't noodig, om er niet op te moeten zien en ons eenen bode te kunnen zenden, 't is gelijk naar waar. Waar is Philips?”

„Bij zijne once, mogelijks,” zei Cyrilla, „en Diphilus bestelt de kemels.”

„Gaat en roept hem ten eten,” zei moeder, „na zulk eene reize heeft men ruste noodig.”

Ik ging. 't Was overal donker; en Diphilus verrichtte zijn werk bij touwlicht: de kemels binden en de gereedschap te kante doen. Philips zat op zijne knie'n, met zijne once te spelen; hij had ze eenen halsband gemaakt van gevlochten palmbladeren.

„Kijkt, broeder!” zei hij, „zij is alzoo tem als een katte. En jagen dat zij zal!”

„Ondertusschen,” zeide ik, „zal hare opvoeding nog wat tijd eischen, en, in afwachting dat zij haren Baas eten bringe, zoudt gij beter komen en zelve wat nutten.”

„Goed” zei Philips, „ik zal ze eerst in haren buidel steken; wacht! Maar, waar is hij gebleven?”

Ze zochten, en, terwijl dat ze zochten, ging de schets van hun touwlicht over end weder, langs en over die ijdele graven, te midden de duisterheid van den zwijgenden nacht: 't was aardig en vereend. Daar stonden de kemels; op hen en op die oude steenbrokken straalder een flauw geschetter uit het brandend stuk touwe, en 't ging dan verloren in

de zwarte onmetelijke wildernisse, die, wreed als ze zijn mocht, ons toch zulk een troost was, gedwongen zooals wij waren, in dien beloken en bedoken tijd. Philips kwam streke, en wij zaten al te zamen ten avondeten.

D I P S A S.

Die nacht en de navolgende dag bleef ongestoord van verdere voorvallen. Wij reisden al 's daags te voeren: — vroeg op de beenen, 's noens rusten en eten. Wij aten dezen keer bij den waterkuil, daar ik van sprak, en, na den eten, wederom voorwaards. Met zonnenondergang waren wij ten volle buiten de woeste streke. De *tamarisken* stonden grooter en schoonder, hier en daar lag er een plekske gers, dat groene ende vei stond. Was de weg wat steenachtig, daar stonden verschillende gewassen langs, die 't gaan vergeestigden; en, eer de zonne nog onder was, stonden wij aan boord van een groote beke.

Diphilus wist te zeggen dat die beke 's zomers bijkans drooge kwam, nu nochthans liep zij boordvol helder en blijdzzaam water, en zij bebakende uren weg met ranke stalen riets en lintachtige gersbladeren.

Ik en Philips, nadat wij de kemels ontlast hadden, gingen op ons gemak ons vermeien langs de beke. Na al dat eeuwig zand was 't ons eene kermesse wederom gers, ja, of ware het maar biesen, te zien groeien en bloeien, en wij keken gedurig naar de rimpels en 't gekonkel van het water — hoe verschillig dat ook was van den grootmachtigen Nijl — met eene voldoeninge die niet zeggelijk is. Eene honderd stappen of twee beneden de beke vielen de rotsen van weêr-

kanten wat schuinscher, en wij klauterden op de hellingen, om te verder te kunnen zien. In die rotsbergen vonden wij eene menigte diepe holen, die verre in- en opwaards de rotse liepen. Wij schikten dat er daar vogels in woonden, in den vogeltijd.

„Kijkt!” zei Philips, „is dat een schoon vogelken!” En een aardig ding was 't, inderdaad, dat in eene steenklove vluchtte: wit en zwart, bonte, gesijperd was 't.

„Zoude er in die holen iets te vinden zijn?” zei Philips.

„Wacht u, dat gij het niet en gaat waarnemen, en houd uwe handen te huis, eer ze u pekken.”

„Ba'-ja, pekken!” antwoordde hij, „ne pek onder of boven, . . . hier ne keer . . .” Hij knielde tegen de rotse, zijdelings, en stak er zijnen arm in, tot aan zijn schouders zonder nog aan 't ende te geraken. „Wat een diep hol is dat!” riep hij. „Wacht! Ik heb een! Ja, 'k hebbe 't vast, daaruit, zeg ik, gij . . .” En, al met eenen keer, hij smeed mij zulk eenen verschrikkelijken gruwel uit, dat ik nog nooit de weêrgade gehoord en hadde: zijn hand was louter bloed, en, gelijk hij zijnen arm uittrok, kwam er eene groote snake of slange meê achter hem, en zij snel genoeg weg gewenteld, onder de tamariskenstruiken.

„'k Ben gebeten!” zei hij. „Ai Heere, Jan, komt, ik ga sterven!”

„God beware! Maar Philips toch!” riep ik, „'t en was toch vaste geen etterslange: 't meeste deel en hebben geen etter in!”

„'t Doet,” zei Philips, „'t is eene. Zie-je dat zwellen! En 't zindert tot aan mijne schouder.”

„Spoed u dan maar,” riep ik, „als 't alzo is: Diphilus en vader weten daar middel tegen, haast u!”

Philips hield aan mij, en wij maakten 't zoo kort als mogelijk. „Diphilus!” riep ik, als wij nabij de kemels kwamen.

GRZELLE, De Doolaards in Egypten.

Diphilus hoorde dat er iets schilde, gewis aan mijne tale, want in eenen pink was hij bij mij.

„Wat hapert er?” riep hij.

„Philips is door eene snake gebeten. Kijkt naar zijn hand!”
’t Was eendlijk om zien; zij was opzwellen, en gelijk een ei zoo rond; rondom de beten stond er een peersche of purperachtige krans, ’t vleesch daaromtrent was rood en elders zoo wit als steen.

„Een snake!” riep Diphilus, met zijn oogen en zijn gezichte vol schrik, „wat voor eene snake!”

„k En weet het niet.”

„Maar, ik wil zeggen . . . hoe was ze?”

„Ze was omtrent een voet lang, uit den blauwen groenachtig, schelpen, met witachtige neggen,”

„Och God, zijt toch bermhertig!” riep Diphilus, „’t was een *dipsas*, eene *dorstslange*! Heere,” zei hij tegen vader, die bijgekomen was, „Philips is van eene slange gebeten, en ik en weet maar *een* enkel kruid dat goed is daar-tegen: ’t staat hier achter de beke. Wascht en best de wonden, ’t is al dat er u te doen staat, ik ga om ’t kruid.”

„En ik ga ook,” zeide ik, en ’k liet vader bij Philips, om meê langs de beke te gaan kruiden lezen.

„Is er de dood in gemengeld?” zei ik.

„Dood! Hij en kan van geen kwader ongedierte gebeten zijn,” zei Diphilus, „twee stonden geve ik hem nog te leven, vinden wij dat gezegende kruideken niet. Hij zal vergaan van den dorst.”

„Maar kruideken . . . wat voor een kruideken is ’t, al-eventwel, dat ik ook kan zoeken?”

„’t Is een klaverblad, met een kleen rood bloeiselken dat nu ten allerschoonsten is. Niet zoo dichte het water, half-wege den gersbarm, zoo. Gaat gij aldaar, ik ga, van den werke weg, alhier.”

Dat was zoeken dat ik deed! Mijne oogen en mijne handen zaten overal in en overal achter: in de kloven, onder het riet, bachten ieder dutsken gers, en . . . mijn herte liep vooren! Niets te vinden, dat op klaver trok, ja, roo blomkes wel, maar het was een kruipend rankske, met enkele en smalle bladtjes; 'k snapte naar een ander blomke, maar dat was een rood rond keike. Niets te vinden! Het klaverblad — *anti-dipsas* zei er Diphilus tegen — en was niet vindelijk. Ik keek langs de beke weg, en ginder verre zag ik Cyrilla, met een spoelkom water loopen. Daar! dacht ik, 't is zoo Diphilus gezeid heeft! En al mijn bloed verkroop in mijn lijf. Ik keek al den anderen kant, en daar was Diphilus, de oude duts, met zijne neuze tegen den grond, en met de beide handen, in 't hoog gers aan 't zoeken, maar hij en vond het ook niet; ondertusschen, vielen mijne oogen, bij geval, tusschen twee bruine bonken rotse, op entwat roodachtigs.

„Diphilus! Diphilus! Is 't dat hier?” en 'k stak een klaverrankske, met groene bewolde bladerkes en lichtroode blommekes, omhoog en naar hem toe.

Hij kwam geloopt. „Dat is 't, en God zij gedankt!” zei hij. „Seffens! Seffens!”

Wij vlogen naar de kemels. Moeder zat op den grond, met Philips in heure armen, zijne *lacerna*, pije of lakenkleed, was los, zijn arm stond sterk gezwollen, zijne hand zag peersch en groen gestriekt, zijne tonge stak uit, gelijk die van de honden, als zij loopen, en hij klaagde altijd: „Water, nog water, water!”

„Hier is wat beters als water!” zei Diphilus. „God zij gedankt, hij is gered! Geen tijd om te zieden, alzo zi!” Hij liep met den spoelkom te waterwaard, greep nen kei uit de beke, en begon de plante daarmee, in den kom en onder het water te morzelen.

„Nu!” zeide hij, en hij kwam geloopt.

Philips greep den kom vast en dronk hem uit zonder te verasemen, en toen en zag ik maar dat zijne kaken rood en blauw, gespannen en opgezwollen stonden, zijne oogschelen dikke en stram, en dat zijne oogballen geschoten waren met bloedstriemen.

„Hij zalder van deure komen, vrouwe,” zeide Diphilus, „Houd u kloek van herten, Philips, 't is een kwa slange, dat is de waarheid, maar dat kruid hier, het is goud weerd. Laat er ons nog zoeken, Jan, tegen allen voorval.”

Wij lieten ze daar zitten, gingen naar de plekke daar Diphilus eerst geweest hadde, en vonden eenen geheelen struik dorstklaver, wat verder op langs het water.

„Dat zal al gaan en genoeg zijn,” zei Diphilus, „geene vreeze meer, het geneesgoed werkt, al ware iemand sedert lange gebeten, en 't en is nog maar rechts gebeurd.”

Als wij terugkwamen bereidde Diphilus het kruid, gelijk den eersten keer, terwijl dat ik Philips gade sloeg. Hij klaagde eerst nog om water, maar, als hij, den tweeden keer, onze kruiden gedronken had, zoo kwam zijn asem vrij en lichter, hij wierd op zijn gemak te liggen en de gloei ging uit zijn aangezichte.

„Gij en moet niet meer verlegen zijn, vrouwe,” zei Diphilus: „seffens zal hij in slape zijn, en ik heb nog kruid genoeg over; maar, Baas, de tente moet op, doet ze niet? 't Gaat te veel dauw vallen.”

Al dat moeder kost, 't was „God zij gedankt” zeggen en herzeggen, en den slave herhaalde malen laten hooren hoe-danig dat zij hem verplicht was. Cyrilla, die stroomsgemoed had zitten weenen, al dien tijd, moest naar de beke gaan heure oogen wasschen; en ik, vader en Diphilus, wij sloegen de tente op, die wij van den tentemaker gekocht hadden, te Ombi. Wij en hadden nog niet gedaan eer 't al donker

avond was, wij ontstaken een stuk touwe, haastten ons, en, als wij bij Philips kwamen, en hadde hij geen dorst meer, maar geweldig grooten vaak. Zijne hand was schrikkelijk, zijn arm begon te ontswellen, en hij zag er bleek uit.

„Laat me u in de tente dragen,” zei Diphilus. Hij droeg er hem in, en moeder volgde. Als hij terug kwam : „Wat zullen wij doen ?” vroeg vader.

„'t Was rechts daarmee dat ik bezig was,” antwoordde Diphilus. „Drie stonden reizens zijn wij nog van de *Oase*. 'k Zal ik morgen derwaard gaan, is 't dat gij wilt, en vernemen, want, op Philips en moogt gij u nog niet verlaten. Ik zal dan weêrkeeren, en, volgens het nieuws dat ik meêhebbe, kunnen wij ons toen schikken. 'k Zal alles gereed doen, dat gij de kemels zelve kunt geslaân.”

„Dat is wel gewikt en gewogen,” zei vader, „wij zijn hier in veiligheid en wij zullen u verwachtende zijn.”

Eer 't vallen van den dauw vernamen wij, aan Philips zijnen ruischenden asemtocht, dat hij vast in slape lag; Diphilus maakte hem nog wat *anti-dipsas*-drank, diende ons avondbrood op, wij aten eene mondvolle, zonder lust daartoe te hebben, en, als wij God bedankt hadden over de weldaden van dien dag, zoo begaven wij ons gezamentlijk ter ruste.

DE EENZAAT.

Philips sliep nog, wanneer ik, 's anderdags 's morgens, opstond; maar vader en Diphilus waren buiten, en zij stonden in beraad over de reize te wege naar de *Oase*. Ik ging bij hen.

„k En twijfelde geenszins, Baas,” zei Diphilus, „had er eenige noodzakelijkheid geweest, wij hadden kunnen voortreizen en onzen jongen Heere geen dere doen. Maar 't is misschien beter niet, en, 't en ware van eenen voorval, ik hope dat ik terug zal zijn tusschen de tienste en de elfste dagstonde.”

„Ik wenschte dat ik kon meêgaan,” zeide ik.

„Wel, Heer, 't ware beter ging ik alleene. Ik en voorzie geen hoegenaamd gevaar, maar algelijk, in geval van iets onaangenaams, liever ware ik alleene daarin begrepen. En dan en heb ik voor niemand el te zorgen.”

„Dat is wijs en voorzichtig, Diphilus,” zei vader.

„En dan,” sprak hij voort tot mij, „niets en belet er u van langs het water zoo verre voort te wandelen als het u lust. Past op nochtans van snaken, bij dage en hebt gij anders niet te vreezen.”

„Loopender geen wilde dieren?” vroeg vader.

„Jakhalzen en hyainen, ja-wel, maar niet anders, en de die blijven geborgen en te huis.”

Zoo koutten wij voort, tot dat Cyrilla uitkwam, om te zeggen dat Philips wakker was, en wel te lijve, maar zijn hand deed nog zeer. Diphilus, als hij den kemel in gereedheid gebracht hadde, zette uit naar de *Oase*.

Wij handelden nog eenen tijd over onze gevaarten, en, na 't vroegmaal, zagen wij onze pakken en voorraad in schik te krijgen. Philips' once wierd hem gebracht, en hij lag erbij te spelen, in de schaduwe. Cyrilla zocht blommen, — met lange vingers, om geen snaken te vangen, — langs den zoom van 't water; en vader, zijnen stif of boeknaalde, en zijne hardhouten waschbladeren uitgehaald hebbende, ging aan 't boekstaven naar Philemon, wien hij nieuws beloofd hadde zoohaast hij er kon zenden. Zij waren op eene wijze van onderhandelen afgesproken, die noch 't een noch 't ander

kon schaden, wierden hunne brieven onderschept ende gelezen. Vaders en Philemons schrijfbladjes waren gelijker grootten, en van bosseboom gemaakt; zij hadden daarbij elk een stuk pergament, dat het schrijfblad geheel en gansch overdekte, en niet meer; in die pergamenten bladjes warden langwerpige en vierkante gaten gesneden en uitgespaard; nu, de woorden van den brief, die door die gaten zichtbaar bleven, als 't pergament daarop lag, moesten rekewijs gelezen zijn, en gaven 't echte bedied uit van de boodschap; de andere woorden waren enkel aanvulling, en dienden om den waren zin voor onwetenden te verduisteren. Daar zal ik u seffens meer van weten te vertellen.

„Gij kunt gaan wandelen, zoo 't u aanstaat, Jan,” zei vader, „ik zou, geerne genoeg, meêgaan met u, maar ofschoon er geen kwaad te gebeuren en sta, ik en gij en mogen te zamen moeder en zuster niet verlaten,”

„Wel, vader, maar zult gij te achternoene gaan, en mij toen te huis laten?”

„Wij zullen zien, 'k zal, waarschijnlijk; maar en blijft niet boven de twee stonden weg, of ik zal denken dat er iets vooreengevallen is.”

„'t Is goed. 'k Neme pijn en boge meê, en, wie weet of ik u geen wildvang te huis en brenge.”

„Ziet maar dat gij mij uw eigen zelve te huis brengt, Jan,” zei moeder, „en dat zal genoeg zijn voor mij, want, jongen, 'k zie u niet geren weggaan.”

„Tut, tut, tut!” zei Philips, „hij zal vinden dat 't vinden weerd is, en... mag ik meê?”

„Wel, Philips,” antwoordde ik, „gij zult dikwijls genoeg uit gaan loopen, vreeze ik! God beware u, moeder! Gij zult wel gaan zien wat ik al doen kan.”

Ik ging langs het water voort. Hoe verder ik ging, hoe schoonder blommen, hoe malscher gers dat er stond. De

beke krinkelde nog al, en, als ik alzoo bij de twintig *stadiën* verre was, daar sprongen de rotsen omhoog, van weêrkanten, in steenachtige hellingen, daar niets op en stond 't en zij hier en daar een palm, eene cypresse, of een oude bosseboom. Tusschen den voet van den heuvel en den waterkant lagender lange schroo'n en kleendere plekskes gers, en in 't water zelve wierd ik visch geware, die zwom, maar niets dat 't vangen weerd was, had ik de gereedschap daartoe aan de hand gehad. Na drie viertel gaans kwam ik aan eene kleene hoogte, die op haar eigen stond, en die mij docht dat ze moest onderbouwd zijn. En zie, 't scheen mij dat ik van verre eene tale hoorde. 'k En was op mijn gemak niet, inderdaad, dat moet ik getuigen, ik meende dat ik daar gansch en geheel alleene was; zoo 'k stond en luisteren. 't Was eer zingen als spreken, docht het mij, en de tale, — want ik begon ze te onderscheiden, — was Coptisch, of oud verlooppen Egyptisch; het moest een gebed of een lofzang zijn, die men aan 't zingen was. Ik ging daar naartoe, met verdapperden stap, en, als ik om den heuvel gerocht, zag ik, ten halven wege naar bovenwaard, een hol in den berg, met eenen grooten palm daarover gestaan, en een striepke water, dat er alonder uitbobbelde, en bekewaards afliep. Buiten den onderaardschen bouw knielder een man, en 't was uit zijnen mond dat de klanken voortskwamen, die ik zoo seffens gehoord hadde. Zoo hij mij zag, stond hij op, en, met dat ik naar hem opwaards kwam, zoo kwam hij tot mij neder. Hij droeg schaaapvel; zijn haar en zijn lange baard waren sneeuw wit: maar, zijn aanzichte was levendig van verwen en nog bleuzende; zijne blauwe oogen sperkelden in zijn hoofd. Hij behielp zijne stappen met eenen gastok, in het nederkomen, maar toch, oud als hij was, zoo was hij nog kloek en rap te beene. Ik verkende seffens dat hij een van de navolgers moest zijn van dien Anton,

of *Antonius* zoo die van Roomen zeggen, van denwelken wij zoo vele hadden hooren vertellen, en wiens volk nu allengkes overal de wildernissen begon te bewonen van Egyptenland, niet velen teenegader, maar hier end daar, op goeden afstand van malkander, en niet, gelijk nu, bergen en dalen met legers van *moniken* of eenzaten bezettende.

„De zegen Gods zij met ulieden, mijn kind!” zeide hij. „Zijt gij verdoold gegaan, of komt gij met opzet te mijwaard?”

„Neen-ik, dat niet, heilige vader,” antwoordde ik, „ik ben komen gewandeld, langs de beke weg, en 'k en wist, noch 'k en had niet durven vermoeden, dat wij hier getween waren.”

„Gewandeld langs de beke!” zeide hij, „en hoe is dat gebeurd!”

Ik vertelde 't hem, al dat wij gedaan hadden, en dat wij van zin waren te doen, en hij luisterde met veel aandachtigheid.

„Ei! is 't wederom vervolginge, zoo gij zegt, dan moet ik naar Egypten!” zei hij. „God versterke al die 't moeten uitstaan, maar wat aangaat uw opzet, van dweers door de *Oase* te geraken, dat en zal u zoo gemakkelijk niet te doen zijn: meest al dat daar woont is bitter tegen de Christenen, en, wisten zij van 't bevel, — en ze kunnen er nieuws van hebben langs Abydos, — ze zouden ulieden, gespannen en gevangen, naar den *Gouwoorst* zenden, is 't dat zij geware worden zijn dat gij Christenen zijt. Maar, weet gij wat! Het tweede dorp in de *Oase*, 't heet *Zericah*, daar woont er een *mande-* of banstmaker, Pambo, bij name; hij is Christen, nu al sedert eenige jaren, hij kent de dellinge op zijnen duim, en 't woesteland ginder verder ook. Zegt dat gij Euthymius bij zijne eenzate, gesproken hebt, en hij zal doen dat hij kan voor ulieden.”

„Duizendmaal dankbaar, heilige man;” zei ik, „maar mag ik vader laten weten dat hij u hier ook mag komen vinden,

seffens? Onze kemels en staan maar drie viertel van hier, stroomopwaards!"

„Neen-gij kind," zeide de oude eenzaatman, „ik en sta naar geen bezoek, en, ware 't niet dat gij mij onvoorziens betraapt hebt, — Hij die niet en kan dolen leidt u misschien, 't is waar, — gij en hadt mij niet gevonden. Ik kan mijne zate wel toesperelen en wegduiken, als het nood doet, maar 't is zoo zelden dat er iemand alhier komt afgedwaald!"

„Maar vader," zei ik, „mag ik eenig teeken van uliëden meê naar dien Pambo dragen? In tijd van vervolginge zoo en betrouwen de menschen zoo maalkaêr niet, kuime hun eigen zelve? hoe zal die banstmaker mij gelooven?"

„Dat is wel gedacht van u," zei Euthymius, „maar, 'k en heb niets, dat ik zenden kan, en geen allaam om te schrijven. Nu, ... zegt, als ik hem doopte, dat ik hem zijne afgoden hiet delven in den hoek van zijnen hof, en hij zal u wel gelooven, — trouwens buiten hem en mij, en ja, den Dien van hierboven, dat en wist er niemand, eer ik het u daar kwam te zeggen. En, God vordere u? mochte ik alleene zijn! 'n Zend uw vader niet, 'n komt zelve meer. Naderhand ware 't zake dat gij iets van doen hebt, dat u bezorgen of doen weten kan, Pambo . . . . ."

Ik verstond wat hij hebben wilde, 'k bedankte hem, op mijne knie'n, en 'k vroeg zijnen zegen. Hij gaf 'n mij, en vroeg wederom dat ik hem niet meer en zou bezocht of laten bezoeken hebben. „Wij en zullen nochtans," voegde hij daarbij, „niet sterven zonder malkaêr wederom te aanschouwen." Hij keerde van mij weg en hij trok binnen in zijne eenzate. Ik haaste mij, zoo zeere als ik kon, en ik kwam op mijne stappen terug.

Ze waren alreê ongerust over mij! Ik was buiten mijnen tijd. Vader was blij over 't gene mij voorengevallen was, en hij zei dat het eenen zwaren last van zijn herte nam,

immers hij lag in twijfel aangaande de *Oase* hoe 't ons daar vergaan zou.

't Deerde Philips uit der maten, dat ik niets meêgebracht en hadde, maar vader zou erop losgaan, in den namiddag, zeide hij. Schrijven wilde hij nochtans, eerst ende vooral, naar Philemon, en geen tijd verliezen, want nu was 't vast, daar zou wel iemand in de *Oase* zijn om den brief te behandigen. Zoo hij zat ertoe neder en hij deed de zake met veel doortraptheid. Dit was zijn brief. Flavius Turbo was de name dien hij genomen hadde, in overeenkomste met Priester Philemon, en de woorden die moesten door de pergamenten parkskens gelezen zijn staan hier, ook in parkskes, op 't papier.

„Flavius Turbo, zijnen vriende, de groetenissen,

Sedert dien dat wij vertrokken zijn staan [alle] zaken goed, dat is, volgens mijn verlangen. Konden wij [onderhandelingen] met malkaar hebben, gelijk eertijds en gelijk wij er, hope ik, nog zullen hebben, ik zou u kunnen zaken zeggen daar gij op antwoorden zoudt *proficiat*: maar wij en [moeten] nu daar niet aan denken. Verschoont mij dat ik niet eer [gezonden] en hebbe; wij [zijn] u zoo genegen als ooit. Mijne vrouwe en mijne kinders verzoeken dat gij zoudt [naar] de andere kennissen gaan en ze hertelijk groeten; meest van al Onuphrius, [Pambo] en Frumentius. Ik verneme dat er eene zandvlage over de wildernisse gevaren is, over twee dagen, op de elfste stonde, [te] [Zericah] en daaromtrent. [Die] 't mij gezeid heeft voegde daarbij: Zij [mag] groote schade veroorzaakt hebben nabij Latopolis; en hij zei 't gene 't kan [betrouwd worden] dat het waar is. God beware U!”

Wij en kenden geen vrienden met namen gelijk er in die boekmare stonden, maar vader zette ze daarbij, om de aandacht van de lezers elderwaards als op Pambo te trekken.

Als die tijdginge net en duidelijk, boekstaf, voor boekstaf in de lage wasch gesteken was, met den tip van de boeknaalden, zoo zaten wij neder en gebruikten wat ooiemelken kaas, dat is kaas van schapenzog, en dan ging vader wandelen langs het water. En, opdat het niet en mocht schijnen alsof hij Euthymius weêrom stooren wilde, zoo ging hij van den werke, naar elderwaards weg.

DE BANSTVLECHTER

Vader en kwam niet ijdels hands terug. Hij had, met zijnen stok, eenen haze dood geslegen, die van voor zijne voeten wegsprong, en hij had hem meê. Philips was ondertusschen weêr op de been' gerocht, en morgen zou hij versch man zijn, zeide hij, 't zij om entwaar te gaan, 't zij om entwat te doen.

De elfste stond was voorbij en wij begosten uit te kijken en te vragen; „Waar zit Diphilus?” 't Was nog een tijdeken voor zonnenondergang, en eindelijk zagen wij den hoo-gen kemel komen afgedraafd, naar huiswaard.

„En wel, Diphilus!” riep vader, „hoe is 't vergaan?”

„Nog al wel, Baas. Hoe gaat 't met mijn jongen Heere?”

„'t Gaat beter als hebbelijk met hem, dunkt het mij,” hernam de moeder, „en doet 't niet, Philips?”

„'k Ben zoo wel te lijve als ooit in mijn leven,” zeide hij. „Maar, Diphilus, wanneer gaan wij voort?”

„Hebt gij in de *Oase* geweest,” zeide ik.

„Kijkt naar dien haze,” zei Cyrilla. En de oude man was overlast met eenen geheelen hoop zulke vragen en antwoorden te zamen. Als 't uitgevraagd en uitgeantwoord was: — „Wij kunnen de *Oase* voorbij, Baas,” zeide hij,

„tegenwoordig zonder gevaar: maar 't volk dat er woont houdt aan afgoden, altemale. Zij en weten nog niets van de vervolginge, en, als wij voorbij gereden zijn, zal ik wel weten de kemels aan den man te helpen.”

„Wat! Zijnder daar geene Christenen!” zeide ik.

„Geen een, Baas, zoo 'k geloove.”

„Maar 't ontgaat u! Pambo, de banstvlechter, te Zericah!”

„Wel, en wat weet gij van Zericah,” zeide hij, snel omwendende.

„Dat er daar een Christen mensch woont, niet meer als dat, dien men kan betrouwen.”

Vader loech. „Diphilus ziet er geheel verbaasd uit,” zeide hij, „wij moeten 't hem ook laten weten.”

En wij vertelden hem al dat er gebeurd was, en van Euthymius.

„Wel,” zeide hij, als hij 't gehoord hadde, „dit is geheel gelukkig, en 't zal ons veel voordeel en bate zijn. Ik ben van zin te doen als volgt: — wij gaan door de verste *Oase*, den weg nemende al den Noordwesten, alsof wij naar de naaste gingen. Dan kan ik, oftewel met de kemels terugkomen, om ze te verkoopen — 't volk en zal geen achterdenken hebben — oftewel, ik kan ermeê naar de andere *Oase*, en ze daar uitmangelen. In allen gevalle moeten wij uit de breê bane, als wij ten halven wege tusschen de twee *Oasen* zullen gekomen zijn, daar tusschen de bergen. — Van daar voort, op goê geschie', en tot dat God ons betere tijden wilt verleenen!”

Wij kwamen overeen. Rechts nadien gingen wij te ruste blijde van welhaast te mogen huizen, opgezette gronden en groeiend loof zien.

Als ik ontweek hong er eene alderaangenaamste reuke rondom mij: ik ging buiten en vond Diphilus bezig met den haze gereed te doen. Op 't eerste morgenbreken was hij opgestaan, en hij had het wild nu bijkans gereed, ten mor-

genmale. 't Overige van ons volk stond allicht overende, en 't wierd luttel tijds verspeeld aan 't berd. Als wij gedaan hadden bekenden wij, met voldanen eetlust, dat Diphilus een eerste was in 't gereeddoen van wildbraad.

Wij pakten alles weêr in, klommen op de kemels en reden westwaard. Philips deed Diphilus zijnen raad, en droeg zijnen arm in eenen halsdoek, ofschoon hij hem geen zeer meer en deed: de brand was eruit. Als wij twee stonden verre gereisd kwamen, zoo en zagen wij geene wildernisse noch oodland meer, 't Groeide *cactus* langs de bane; hier en daar beefde er eene palme, met heure breede waaiers, hooge in de noordersche lucht; dan hadden wij eenen vlaschgaard, verder een stuk lands; dan een kottje onder palmladeren, al dak zonder wand of weeg; dan een komkommerhof; dan schoten de bergen weêr hooger ende hooger, en wierden ze groever enzwaarder, en wij kwamen over een water, dat het aldaar romdom al in 't leven hield: dan stonden er boomen en huizen, en 't lagen stukken lands, dichter en dichter, en allengskens wierd het aan een dorp te gelijken: inderdaad 't was Talmis, 't eerste dorp van de *Oase*.

Als wij binnenreden stond het volk in hoopkes langs de wegen, omhooge te kijken, hand over oogen, velen die daar waren; anderen hevig aan 't kouten en aan 't wijzen; allen waren verschrikt, gij en kunt niet meer. Wij keken van onzen kant ook wel wat verbaasd op; de zonne en had maar half heuren glans, en maar half heure hitte meer, nu dat wij daarop schaften.

„'t Moet *eclips* zijn,” zei vader, of zonnezwijmte!“ „'t Is averechtsgeloovig volk hier,” zei Diphilus, „en in die zaken bijzonderlijk. Horkt: „De drake zit achter de zonne,” zegen ze, „om ze op te eten.” 't Zal nog lange lijen eer zij wijzer worden en 't en zal ons geen hinder zijn: zij zullen ons zonder vragen of talen voorbij laten.”

Hij had gelijk; elk was zoo bezig met die zonnekwale, dat wij door 't dorp waren eer zij 't schenen te weten, en, als er een boogscheute of twee lands bachten ons lag, zoo waren wij in eene smalle groene lane, tusschen twee rotsachtige hoogten,

Wij keken zonnewaards op. Het licht wierd van langs om derver en flauwer, in den Oosten hong er eene duistere wolke, die rees en openging, zoo 't scheen; 't wierd koud, en 't viel dauw; wij hadden moeite met de kemels, om ze voort te krijgen.

„Dat is vereend genoeg,” zei moeder, „zal ze geheel weggaan, de zonne?”

Ze hadde 't rechts, gevraagd, als heur kemel knielde en ging liggen.

„Houw!” riep Diphilus. „Houw: ze zijn verschrikt, de dieren.”

Wij hielden in, en wij stapten af.

't Was al stille.

De krekels, die geheel den dag lang hadden zitten krekelen in de rotskloven, hielden stille, geheel 't Oosten zat zwart, 't was nacht aldaar. De zonne wierd een gouden zikkel, dan een enkel tipke, en dan . . . was ze gelijk uitgevaagd. Maar, op een zelven tijd, rondom de zwarte schijve van de voorbijvarende mane, brak er een krans uit van halfgedempte zonnestrallen. De kemels zagender uit alsof ze 't gingen besterven, wij keken omhoog, naar de zwarte schaûwe, die over onze hoofden voer, en wij waren zoo getroffen dat het ons docht dat wij de duisterheid *hoorden* voorbijgaan. Vijf, zesse van de grootste sterren zaten uit en 't was, twee-drie tellens, oprecht nacht. Dan kwam een blinkend plekske te voorschijn, langer, breeder; en, al met eenen keer, het regende blijde zonnestrallen rondom ons, en 't was gedaan.

De kemels hadden eer licht als herte genoeg om op te staan. Zij gerochten algelijk eindelijk op hunne beenen, en wij boven op hunnen gebultten rugge, en voort naar Zericah. Wij klaptten van 't gebeurde, tot dat wij wederom aan kottjes en aan vertuinde hovekes kwamen en zeiden: „'t Is hier nog een dorp!„

„Ha-sa!“ zei Diphilus, „Nu gevraagd waar op Gods wereld hier een Pambo wonen mag. En 't was inderdaad volk genoeg om 't aan te vragen. Ze waren nog al vernesteld en verbaasd, en zij stonden, met handen en voeten, te zeggen en te welweten van de zonne, en van de mane, en van die drake, en van hier, en van daar. Een oud wijveken, dat daar alleene stond, toogde ons den weg naar Pambo's palmladerhuis. 't Stond een hanengeschrei van den bree'n weg af; een stuk land had hij daarbij liggen, met eenen wand van opgestapelde veldsteenen, tusschen 't hoveken en de bane.

Wij stonden aan den ingang van 't huizekottje, en Pambo, van uit zijnen hof, verwonderd daarop kijkende, kwam en zag alsof hij zeggen wilde: „En wel, wat? . . . .“

„Wij zijn tot u gestierd geweest,“ zei vader, „door eenen ouden vriend van u; maar, aangezien dat het niet noodig en is dat wij onze boodschap hier voor iedereen uitspreken, zoo zullen wij, mits uw toelaten, binnenkomen bij u, een of twee ten minsten. Mag ik wel?“

Pambo en zag er niet uit alsof hij ons betrouwen wilde.

„k En weet niet,“ zeide hij, „van waar mij zulk eene boodschap komen zou, die van elk ende ieder niet en mag gehoord en geweten zijn; en, buiten de *Oase* en kenne ik geenen mensch ter wereld.“

„Buiten een in de woestenisse,“ zei vader, en hij steunde op zijne woorden, „die, geloove ik, op u zijn eigen leven verlaat wat aangaat zijne dagelijksche nooddrufte.“

„Kom maar binnen, is 't alzoo,” zei onze nieuw gewonnen vriend, Pambo; „hoe meer gij van den *dien* te zeggen weet hoe liever wij 't hooren zullen.”

Wij trokken in.

't Was een oprecht banstevlechterskot. Daar stonden bondels biezen, uitgelezen en bijeen gesteld, na den aard van de manden en de bansten die hij daaruit vlechten zou. Daar lag alle slach van draadachtig striepgers, voor licht werk, en buiten de deure lag er een mokske water, daar de wissen en 't riet in te weeken zaten, tot dat ze moesten gebezigd worden. Eene eerden kruike of twee, een bank, twee stoelen en eene matte, in de plaatse van een bedde, — dat was al dat Pambo had, voor huisallaam. Vrouwe noch kinderen en had hij, en buiten hem en was er geen kerstene ziele op geheel Zericah, zoo wij naderhand vernamen, noch in geheel de *Oase*.

Hij en was niet haastig om te spreken, zoo vader viel daar zelve aan, en hij zei:

„Euthymius, de eenzaat, heeft ons gezeid dat gij Christen zijt, dat gij bovendien hier die *Oase* kent, en den weg daaruit en den weg daarin weet. Wij zijn ook Christene lieden, God zij gedankt voor zijne genadige goedheid, en wij ontwijken de vervolginge, die uitbreekt of zal uitbreken, eer het nog lange aanloopt, in Egyptenland. Wij zijn naar de verdere wildernisse te wege, om daar versteken te blijven, tusschen 't bergland, en voorzien te worden, van een van deze twee dorpen, met hetgene dat wij, om 't leven te houden, niet missen kunnen.”

„Hoe weet gij van Euthymius te spreken?” vroeg Pambo, met twee groote ondervragende oogen: „die man is zelden te zien.”

„k Heb bij hem geweest,” antwoordde ik. „Vader en was dien keer bij mij niet, en ik zal u gaan bewijzen, en de zake

goed maken, dat ik u de waarheid zegge. Komt met mij, ter deuren uit." Hij kwam, en ik zei voort: „Als Euthymius u gedoopt heeft, hiet hij u al uwe afgoden delven, daar, onder die cypresse, in dien hoek van uwen hof, deed hij 't zoo niet?"

„Ha . . . ja, zoo is 't, zoo is 't; 'n wilt het mij niet kwalijk nemen, Heere," zeide hij, vaderwaards omkeerende, „dat ik in 't eerste niet en wist wat ik zou gelooven; 't zijn toch kwâ tijden, doen 't niet, daar wij nu in leven, en 'k en ben van 's zelfs van de stoutste niet, ik. Maar nu, wilt gij mij zeggen wat gij van zinne zijt te doen, 'k zal u helpen, al dat ik kan."

„God zal 't u loonen," hernam de vader: „'t gene dat ik eerst van al zou geern weten van u, 't is of er eenige schuil- of wijksteê in de wildernisse te vinden is, niet te verre af, daar wij iets over ons hoofd en versch water zouden kunnen hebben, en waar wij zouden kunnen aan voorraad geraken, in geval van gebrek."

Pambo stond en dacht. „Wel," zeide hij, op een ende, „daar is zulk eene stede, boven de eerste *Oase*, en een stuk wegs van de heerbane af, die naar de tweede voert. 't Is een ondergraven rotse, en 't spuit water daaromtrent. Waarschijnlijk zal 't bovendien daar veiliger zijn als elders, want het spookt en 't verkeert er zegt het volk."

„Het spookt er," hernam de vader, „hoe, wat spookt er?"

„En wel, Heere," zei Pambo, „*Pan* verkeert daar, zeggen sommigen, andere beweren dat het *Saters* zijn. Een ding is vast: daar zijnder weinig of geene, in *Zericah* of in de *Oase*, die daar zouden durven omtrent gaan bij dumsteren of donkeren avonde, voor al 't goud van *Cræsus*; zelfs niet vele die daar, bij helderen dage, zouden naartoe komen, zonder eene sterke schoonnisse of vergeldinge: dat afgodenvolk bestaat alzoo, ze zijn zoo bange!"

„Goed," zei vader, „dat is lijk gemaakt gekocht voor ons;

en, of wij met zes gedoopte Christenen den duivel niet mensch genoeg en zijn, met al zijn gespuis, wij en zijn onzen name niet weerd."

„Waar is 't, Pambo?"

„Wacht," antwoorde hij, „k zal 't u toogen, maar wij en moeten daar niet al te zamen ten dorpe uitgaan, anders ligt het volk met achterdenken. Rijdt gijlieden eerst uit, te achternoene, alsof gij naar de tweede *Oase* wildet; en, als gij honderd *stadiën* verre van de eerste zijt, slaat uw veldhuis en vernacht daar; eer 't dag is zal ik bij ulieden zijn, en toen kan ik u in uwen nieuwen thuis doen, eer dat er ooit iemand aldaar eenen verdoolden stap terdt."

„k En weet niet hoe u bedanken," zei vader: „dat gij zegt zullen wij doen; al 't andere kunnen wij schikken als wij daar zijn. Een ding dient gezeid: gij en moet hoegenaamd op geen geld zien. Ik heb eene sterke ponke bij mij en ik kan er nog doen komen, en trekken op mijne vrienden in Egyptenland."

„'t Is wel, Heere," zei Pambo, „zoo zal 't gaan, maar, voor wat mij aangaat, geld of geen, 'k zou u algelijk helpen, om *Christi* wille."

„Dat geloove ik oprecht!" zei vader, „maar toch, de werkmans verdient zijn loon. 'k Moet u nu nog wat vragen: wat middel weet gij om te maken dat dit hier in de handen kome van Philemon, eenen priester die te Ombi woonachtig is?" En hij toogde hem zijne beboekstaafde wasberdelkens. „Daar en kan hoegenaamd geen ongemak uit komen, noch voor den drager, noch voor den ontvanger: wordt het gepakt, 't is blende of verdokene tale."

„Dan is 't mogelijk, Heere," zei de banstmaker. „Laat dat hier, ik zal haastig eenen bode zoeken."

Wij hadden nog iets of wat te zeggen, van mindere aangelegentheid; dan verlieten wij onzen nieuwgevonden vriend,

en stegen te kemele; vader liet onderwege Diphilus die dingen weten, die tusschen hem en Pambo afgesproken waren.

IN DEN NIEUWEN THUIS.

Zoo, eer de zonne nog geheel onder en was, sloegen wij ons veldhuis en bereidden wij ons voor de nachtruste, op den wijk dien Pambo ons aangewezen had.

Schrikkelijk! Slinks, oogdragens verre, blank zand; twintig *stadiën* of zoo, rechts, eene reke rotsen, daar 't ons docht dat de eenzate moest onder zijn, die ons tot de laatste schuilwoonste dienen zou; 't was zoo ook. Wij zaten allen doodmoe, Philips meest van al, omdat hij zoo flauw stond, sedert zijnen voorval. Ha! wij waren zoo blijde als ons lijndoek spande en als onze afgematte hoofden eindelijk nederlagen.

Pambo hield zijn woord: hij kwam, 't en was noch nacht noch nuchtend, en, als ik buiten ging en den blijden morgenstond aanschouwde, met de eerste twijfelachtige zonnestralen daarop; en vader zag en Diphilus, en den banstmaker, die daar zoo wakker aan 't klappen stonden, over onze moeienissen en al dat er nog te doen of te verwachten stond, 't en is niet zeggelijk hoe mij dat anders opviel als den voorgaanden nacht. Ja, alles was toen duister en droef en verdrietig, nu was 't geheel anders!

Nauwelijks hadden wij gevroegmaald of Pambo stond gereed om ons den weg te toogen. „Want,” zeide hij, „ofschoon het niet waarschijnlijk en zij dat er iemand hier zou voorbijgaan, zoo vroeg in den morgen, 't is best voorzichtig zijn. Is 't dat gij tusschen de bergen kunt ingeraken, ge moogt rekenen dat gij ontsnapt en veilig zijt.”

Wel, als de zonne een stonde lang op was, waren wij al uit de bane en op weg naar de onderaardsche eenzate. Harde wegen waren 't, inderdaad; 't was al dat er de kemels over gerochten. Wij wendden langs eene *valleie* of dellinge vol rotsblokken; de recht opgaande, verhakkelde bergen, van weêrkanten, waren om ziens wel zes honderd voet hooge; in 't diepste daartusschen liep er een water, dat, zoo zaan als 't in 't breede uitkwam, opgedronken van 't zand. Wij reisden voort, wel acht of negen *stadiën* verre, dan waren wij tenden de dellinge, en de rotsbergen stonden zoo schrikkelijk hooge, boven onze hoofden, gij hadt gezeid ze gingen tot malkaâr gaan en toesluiten.

„'t Overige van den weg,” zei Pambo, van zijnen ezel schrijende, „moeten wij te voet afleggen. 't En is niet verre meer. Wij moeten voor als nu de kemels ievers aan vastmaken, want zij hebben hun peil: en kunnen ons van geenens dienst meer zijn.

Als dat gedaan was, klommen wij, achter onzen leidsman rotsewaards op, schuins weg, al de rechtere hand, uit ende in, tusschen en over de steenbrokken en de uitstaande schelferstukken; wij gingen over mokskes grond, waar *cactus* in groeide, en niet anders, 't en zij nu en dan een oude grijsaard van eenen vernukkelden doornstruik; eindelijk kwamen wij waar de berg sprietwijze open- en van-eeniging, ingang latende tot eene mindere maar hooger liggende lane of dellinge, wat meer als halfwege op. Wij klauterden, over handen en voeten, op de klompen steen die daar lagen, en van den eenen steen op den anderen voort, tot vóór den mond van een rotshuis of onderbergsche woonste. Vier palmen stonden bij de werke. De krekels hielden hunne morgengetijden en krekelden dat het een lust was om hooren; buiten dat, niets hoegenaamd, noch kik noch mik. Heel de top van den berg, boven ons, was

gehakt en gekorven, in grepen en geulen, in tuiten en tanden, in kloven en borsten, of hoe men dat al heeten mag. Kijkende vandaar naar den anderen kant over, zagen wij ook zulk eene bergklove, gelijk aan de gene daarin wij stonden; verder schoten de rotsen, slinks en rechts, eenen trap hooger hemelwaards, en zoo baar en zoo bloot als elders: immers zoo veel te beter voor ons.

„Tweemaal was ik hier voordezen,” zei Pambo, als hij eenen langen asem gehaald hadde: „mijn vader heeft er genoeg van verteld; middens Valeriaans vervolginge zat hij vier maanden lang weggesteken, en daar *hij* zat, daar konden zijne broederen, in dergelijk geval, ook schuilen, placht hij te zeggen. God gawe dat deze avedochte ulieden mocht beschudden, zoo zij hem beschud heeft!”

„Amen, en het zij zoo!” antwoordde vader. „Maar eerst en overal behooren wij den Dien te danken die voor ons zoo wel gezorgd heeft, tot nu toe; dan zijn wij u ook, Pambo, onze herkentnisse schuldig; 'k wilde dat ik wiste hoe het u al vergelden!”

„Kunt gij door uwe moeienissen geraken, 't zal mij eene groote vergeldinge zijn,” antwoordde de fraaie wissenvlechter, „maar, mag ik u 't beste raden, 'n verliest geen tijd, bergt bedde en bulster, en wat gij des meer hebt, hier binnen, en de kemels, laat ze Diphilus te gelde maken, hoe eer hoe liever, in de andere *Oase*. Daar zal men ze koopen, en diere betalen, zonder achterdocht; en, waait, de vervolginge over ende voorbij, dan zult gij er wel andere krijgen, om weêr huizewaards te keeren.”

„Maar, zegt,” zei Diphilus, „en 't water?”

„Daar loopt het, beneden de rotsen, en aan het bronhoofd, dat verder op staat, loopt het; 't zit achter dien zwaren bergknobbel daar, omhoog en weggesteken. 'k Zal 't u toogen, eer ik voortga.”

Zoo Moeder, Cyrilla, en, weêr dat ik zei of niet, ook Philips, trokken in de rotse, terwijl dat wijlieden naar de kemels gingen om ons gepak. 't Was arbeid, immers 't wierd van langs om heeter, 't was bij den noene, en de weg ging steeg. Pambo keerde wel zijnen kant, en, in drie vier stonden, zat alles veilig weg en in 't drooge.

'k Zal u zeggen wat voor een verblijf dat het was, die avedochte. Zij lag aan den voet, van een rotse die recht omhoog schoot, rond de vijftig voet, om ziens. De mondinge stond wijd en breed open; binnen was 't gewelf nog al boogachtig, maar oneffen en ruw; onder den voet en langs de kanten was 't al duisterbruine rotse: gelijk pluimsteen was ze van aanzien en bij den tast, of gelijk zwaarder vierberguitwerpsel. Te midden was 't gewelf twee man hooge, van aan den vloer tot boven, langs de kanten kon vader nauwelijks rechte staan; van 't eene ende tot 't andere, afgestapt, mat ze tot vijftien groote schreden, en dat in 't vierkante. 't Groot voordeel dat wij daarin zagen was dit: geen mensch ter wereld, of hij moest voor den ingang staan, en kon geware worden dat er daar eene holte bestond, want de dellinge, daarin zij uitkwam, ging tak-uit, tak-in, altijd ik-en-gij, ik-en-gij voort, dat men, op twee stappen verre, noch vooruit noch achteruit, en kon zien of iets geware worden.

Hoe aan brandige gekomen!

Dat en wisten wij niet. Maar die gelegenheid wierd ons ook allichte eene oorzaak van dankbaarheid, want op en neêr, daar stond het al vol leeg, ineengekrompen streuvelhout, daar men een kwaad vier zou van gemaakt hebben en dat seffens opgebrand zou zijn. Wij gingen tegen avond om water. 't Sproot uit de levende rotse, recht alsof er Moyses zijne roe ingeslegen hadde; en 't hadde, door de lankheid van tijd, zijn eigen zelve een schep gemaakt, al

vallen, benedenwaards, op de bruine klippe; van daar zwalpte het over en omleegewaard, van den eenen hoek in den anderen, tot beneden in de dellinge, waar 't breed uitstroomde, eerst *over*, en eindeling *in* het zand. Zoo gaat dat in Egypten.

't Was te late voor Diphilus om verder op te reizen, en' nu dat Pambo besloten had over nacht te blijven, zoo hielden wij al malkaêr om alles te kante te stellen en onzen huishoud wat te schikken. Rechtover de mondinge hielden wij onzen vóórtemmer; het midden deelden wij in twee'n, voor vader en moeder, voor Diphilus, met Philips en mij; Cyrilla lag bij den voorraad, alleene. Wij moesten zonder uitstel, een schut voor den ingang maken, want Pambo zei dat er hier omtrent veel ongedierte woekerde; en ook, de koude nachtlucht en 't regenachtig weder kon ons dere doen. Ja, voor dien nacht en wilde Pambo opperwaard uit niet dat wij slapen gingen, zonder een groot vier aan te leggen rechtover den ingang, tegen de jakhalzen en de hyainen; en Diphilus ging het waken, zeide hij, bij beurten, met Pambo. Als dat nu al afgesproken en beschikt was, zoo zetten wij ons ten avondeten.

Terwijl wij ons brood nutten hoorden wij van verre eenen jakhals, en alzoo kwam het te worde dat het in dat berghol spookte, zoo men zei, en dat er *Faunen*, *Saters*, ja *Pan* zelve verkeerden. Ge moet weten, in dien tijd, weêr dat de menschen bijgelooviger of de booze geesten kwader waren, — en 'k zou ik eer 't laatste denken, en dat om veel redens, — zei men van veel eenzaam gelegene hoeken en winkels, dat het er spookte; nu dat het Geloove daar verkondigd geweest heeft, is 't veranderd, zoo dat men daarvan niet meer en hoort spreken. Dagelijks trouwens, op den tijd dat ik dit verhaal te boeke zette, dat is het twintigste jaar van den grooten Godbewaarden Keizer Constan-tijn, milde, vreedzaam, winnaar ende immer hooggeducht, in

dien tijd stierf het oud wangeloove uit, en de wildste volkeren zelve, ja de Britten, die daar hooge noordwaards liggen, en hebben geen vreeze meer voor de afschuwelijkste afgodenbeelden.

Maar, om voort te vertellen:

„'t En verwondert mij toen nog niet,” zei Pambo, „dat de lieden eenen schrik hebben van dit hol. Het is er zoo wild en zoo vereend, en die geen Christen mensch en is, zoo wijlieden al zijn, bij Gods genaden, 't en is geen keure dat ze booze geesten zien en tegenkomen: onze heilige *eremiten* ofte eenzaten zagender wel!”

„'t Kan zijn,” zei vader. „Zij hebben ondertusschen veel min kracht in de landen daar veel Christenen zijn, en, zoo zaan als al de landen der wereld zullen Christen geworden zijn, toen zal hunne macht teenemaal verijdeld blijven, en niet meer wederkeeren, 't en zij in de streken daar 't Geloove verlaten wordt.”

„Dat was een aardig ding, zoo gij 't nog gehoord hebt,” zei Pambo, „'t gene dat aan Euthymius voorenviel, dien zelfsten Euthymius, bij wien gij toegevallen zijt, in de woestenisse.”

„Wat was 't?” vroegen wij.

„Ik en hebbe 't nooit hooren vertellen.” — „En ik ook niet.” — „Noch ik.”

„Wel,” zoo zei Pambo voort, „dat en is geen wonder, trouwens een man gelijk Euthymius is al zoo ootmoedig als dat hij stout en boud van inboorten is, en van zijne eigene gevaartenissen en spreekt hij niet geerne; maar, zoo gij 't wenscht te hooren, hier is 't: ik ga 't u vertellen.”

„Zoo dan, 't is nu, wat zal ik zeggen . . . vijftien jaar leên, 't en was toen geen een in de *Oase* die Christen was, en ik zelve, ik aanbad nog die kleine leelijke beeldekens daar, die nu onder die cypressen liggen en vorten. Theonas, die dan Patriarch was van Alexandriën, zond Euthymius in

deze streken, om te zien of 't niet mogelijk en zoude geweest zijn alhier het waar Geloove te verspreiden. De oude man — hij was van toen al oud — wrocht lange, met veel ijver, en ja, met goedgelukken ook nog al. Van tijd tot tijd placht hij weg te gaan, en, ievers in eene eenzate onder de bergen, een tijdeken in vasten en in bidden over te brengen. Als 't gedaan was zoo kwam hij weêr te voorschijn, en dan, met eene nieuwe kracht, gelijk een die zijn eigen op nieuw gewapend heeft, en voedsel genomen om den boozen van her te gaan bevechten, viel hij aan 't werk,

„Aan 't ander ende van de *Oase*, waar gij gister voorbijkwaamt, is er een gaap of kele onder den berg, die Ammons kele heet. Geen mensch en dorst daar binnen: en 't liep in 't woord dat, van al die daar vernacht hadden, zom nooit levend weêr gekomen en waren, zom hunne zinnen verloren hadden: geen een en had ooit kunnen zeggen wat hij gezien of gehoord hadde, noch hoe 't kwam dat men zulke kwade dingen van dat hol te vertellen wist. Euthymius hoorde dat zeggen, zelfs bij de nieuwgedoopte Christenen; en zijn herte klopte van grammigheid, om dat er eene plekke ter wereld was daar men, om de wille van een hoop stomme afgoden, niet en dorst binnentreden. Gevolgentlijk besloot hij dat hij daar zelve eenen tijd zou gaan verblijven, en hij deed het.

Hij miek hem eenen stoel en eene tafel; en die gereedschap, met een schapvel om daarop te slapen en eene *amphora*, of tweeoorde kruike, om water in te bewaren, was al dat hij noodig had, zeide hij. Hij verbleef daar veertig dagen, en hij en zag noch hij en hoorde niets ter wereld. Ten langen laatsten, op eenen nacht, als 't overal helledonker was, had Euthymius, na gewente, zijn lichtjen ontsteken, en zat hij te lezen. Hij las, zoo vertelde hij mij, uit de Veropenbaringe van sint Jan, en hij was neerstig aan 't over-

denken wat die voorzeggingen al mochten bedieden. 't Pergament lag in 't midden van de krochte op tafel, en hij knielde daar, met zijn hoofd tusschen zijne handen, diepe verslonden in 't gebed en in 't gedacht van 't gene hij kwam te lezen: zijne oogen stonden staal op de boekstaven, maar hij zag ze met moeite. Hij en wist niet hoe lange dat hij daar alzoo gezeten hadde, als er, al met eenen keer, entwat roert, al den anderen kant van de eenzate; hij kijkt omme, en daar staat het, rechte voor hem, eene afgrijzelijke gedaante, die hij mij nooit en heeft willen zeggen waaraan ze geleek. En daar stonden ze, hij, mensch alleene, en de booze geest, tegenover malkander; daar, in de diepste duisternisse van den nacht, verre van huis en stake, in 't herte van de wildernisse, zonder getuigen, zonder iemand om te beraden of te helpen.

Van tien tot twintig tellens misschien bleef dat aanloopen, tot dat eindelijk het spook, met zijne lange vingers en zijnen uitgestreken arm, naar het lichtje wees, en zei, met eene schrikkelijk holde stemme:

„Gij aanbidt het licht!”

„Gij liegt erom!” zei Euthymius, „en hij blies zijn lichtjen uit.”

„Alles was weer stille. De eenzaat knielde neêr, als vooren, beval zijn eigen zelve in Gods handen, lei zijn hoofd neêr . . . ende sliiep. Als hij wakker wierd, was 't helder lichte dag, en van toen af, en heeft men daar van geen spoken meer hooren spreken.”

Elk zei zijnen zeg en elk gaf zijnen zegen over die gevarnisse. Philips, hij had daar ook willen zijn, zoo zeide hij; moeder zei; „God zij gedankt dat gij daarniet en waart!” Cyrilla had liever nooit zulk eene geloofskeure te onderstaan gehad.

„Ik had gelijk dan,” zei Pambo, „als ik u zei dat dit eene veilige plekke zou geweest zijn, want daar loopen

even zoo wonderbare maren van als van de andere. Gij en hebt niets te vreezen: gij zijt Christenen, maar, dat die averechtsche en verwatene heidenen daar altijd van spoken vrij gaan, daar en geve ik geen geloove aan."

Vader had uitnemende geern gehad dat de banstmaker bij ons bleef, totdat Diphilus zou terug geweest zijn van de *Oase*. Pambo, integendeel, dacht dat het beter was niet te verblijven: „Men kon hem noodig hebben," zoo zeide hij, en men zou netelende vragen kunnen doen, van waar en en bij wien hij geweest was. In den tijd van eene weke ging hij terug komen, met al 't nieuws van den Nijl dat krijgelyk was: maar voor als nu was hij besloten van, met het eerste grauwen van den dag, weg te gaan. Diphilus zou te zelve tijde afreizen als hij. Zoo was alles beraamd en beschikt. Wij lazen onze gebeden, die wij plachten te lezen, en, den eersten nacht van ons verblijf onder den berg, en hadden wij hoegenaamd geenen voorval.

Wij waren 's anderdags 's morgens al vroeg in roere, Diphilus had het vier ontsteken, dichte bij den ingang en hij en Pambo waren bezig met eene haastige breidelbete te nutten, eer dat zij uitzetten. De kemels knielden gezadeld, en 't was nog eene halve stonde vóór dag en dauw, als ze alle twee reisveerdig waren.

„God zegene u en God beware u!" zei vader, „en gij, Diphilus, gij moet wel toezien hoe gij uw kweekenoot, dat is uwe kemels verhandelt. Komt spoedig weder, dat en moet ik er niet bij zeggen, doe ik?"

„Vaart al wel, Vrouwe!" zei Pambo, „God geve ulieden eens betere dagen als de deze!"

Vader, Philips en ik, wij kwamen den berg af, met hun, en wij keken ze achterna, en wij zagen ze van malkander scheiden, in de verte, en weggaan, den eenen naar de *Oase*, den anderen naar *Zericahwaard*.

„Wel,” riep vader, „wij en hebben geen tijd over, en daar is werk genoeg te huis; laat ons maar zoo gauw mogelijk naar onder gaan.”

Wij hadden inderdaad handen te lettelen en werk te vele. De eerste voornoene ging voorbij, en wij schikten ons huis zoo wij best konden. Wij namen het deel naast den ingang voor gewoonlijk verblijf, te weten, als 't buiten te koud of te windrig weder was, om in de opene lucht te zijn. Het leed ons al te zamen wel tien dagen, eer 't al streke was. Diphilus kwam van 's anderdags weêr; de kemels waren verkocht, en de zake en hadde geen achterdocht verwekt. Al den tijd dat wij niet binnen en bleven gingen wij rondom, berg op, berg neder, op den zoek, en wij waren verwonderd dat wij nog zulk een groot getal bergholten bevonden. Hoe meer hoe beter dachten wij, immers toen wisten wij waar vluchten, in tijd van nood; en, moesten wij ons verschee'n steken, wij kosten. Alzoo verbeidden wij, met bange boezems en met bevende herten, het aanstaande nieuws van de vervolginge.

N I E U W S.

Op den zeven-en-twintigsten dag van ons verblijf in de woestenisse, zoo zaten wij een stuk uit de vuist te eten in den valavond, buiten ons bergvrijdgewelf. De zonne hong, gelijk een rooden bal, in 't westen; heel de lucht aldaar zat koperachtig en was behangen met dunnen smoor, omlee-gewaards; nog een halve stonde, en 't zou zonnenondergang zijn, en dan ging het ginder verre weêr dag worden, in dat luilekkerland, daar de lieden van razen en prazen, ende

donker nacht bij ons. Onze bloote blakke steenklippen begonnen ons schrikkelijk tegen te steken en onvriendelijk te worden: al de dagen waren gelijk van 't zelve stuk gesneden, en van geen schoon toen nog; levende schepsels warden weinig, eene gier of twee hadden wij zien vliegen, en 't was al. Wij en dorsten niet verre van huis gaan, en 'n kosten hoegenaamd niets vernemen nopens die dierbare herten, die wij achtergelaten hadden. Onze voorraadstede was van langs om min voorzien, immers door het dagelijks uithalen en het nooit niet indoen, en wij zouden in 't korte genoodzaakt zijn Diphilus naar Zericah of naar de tweede *Oase* te zenden, om eetwaren en om levensmiddel. Waar was 't veilig om te zenden? Daarmeê waren wij bezig, en 't was best naar Zericah, docht het ons eenpariglijk, als er al met eenen keer, een hoofd boven den rugge van onzen *uitersten hille* keek, zoo wij de hoogte plachten te heeten, die langs den weg naar de tweede *Oase* stond, en ons verblijf gedoken hield; dat hoofd wierd een mensch, een manemensch, en, wij waren bezig met verschrikken, als wij verkenden dat het Pambo was. Wij stonden op en wij liepen hem tegen.

Wij vroegen: „Hoe gaat 't?” en al zoo voorts, en dan: „Hebt gij nieuws meêgebracht?”

„Ja-ik,” zei de banstmaker, „'k heb tot Syene geweest.”

„Tot Syene!” riep vader. „Nu versta 'k hoe gij zoo lange weggezeten hebt. Maar, is 't goed nieuws dat ge meê hebt, of kwaad?”

„'t Ligt in Gods handen,” antwoordde hij: „ 't kan goed van komen, maar in zijn eigen is 't kwaad, zoo mij dunkt. Ik vreeze dat ze achter u zitten.”

Moeder wierd zoo bleek als de dood. „Maar,” zoo zei Pambo voort, „ik zegge: 'k vreeze, en dat om redenswille dat het niet vaste en is; ware 't zoo, daar ware tijd genoeg

tusschen om te beramen hoe wij 't zullen moeten aanleggen om te ontkomen, zoo 't God belieft."

„Maar vertelt ons geheel de zake," zei vader, „of liever, eerst ende vooral zet u, en nut entwat, want gij ziet er moe en flauw uit."

„Moe," zei Pambo, „dat ben ik, maar van de flauwte, niets dat 't spreken weerd is. Nu 'k zal mij laten gezeggen, als 't maar dat en is." En hij zat bij ons. Wij gaven hem eene schale *Mareoticum*, dat eene deugd van eenen wijn is, wat krakeling en een handsvol fijgen. Daarmeê kwam hij spoedig toe.

„'t Was al een gat in den nacht," zeide hij dan, „als ik te Syene toekwam: 'k hadde zoo geern iets of wat vernomen en geweten hoe de zaken daar al stonden, eer ik mij in stad betrouwde, 'k Had er dikwijls geweest, en ik kende er eene oude arme vrouwe, — Olybria was heur name, — die woonde rechts in een van de voorgeborgten. 't Was in een eenzaam klein kottje, dat zij zat, dichte bij een kommerkweekeer zijnen hof. 't Was donker nacht, ik vreesde dat het ging moeite kosten om ze te zien eer 's anderdags: maar, dacht ik, ik ga toch kijken, en, moet ik in de schure slapen, tot daar! Ik ging den hof binnengaan, als er een man ter deuren uitkwam, die zei: „Goên avond, mijne dochter! God betere den tijd!" En hij trok naar steêwaard. Dat verwonderde mij! Hij hoorde dat er iemand nabij was en hij bleef staan.

„Goed volk, vader," zei ik, „Ik ben van Zericah, en de heilige man Euthymius kent mij wel."

„God zij geloofd!" zei de Priester. „Ik meende dat mijn tijd gekomen was. Maar wat doet gij hier, heel alleene, is 't dat gij Christen zijt? Weet gij niet dat ze achter uw leven zitten?"

„'t Is eigenlijk naar nieuws diesaangaande, dat ik ben komen hooren," antwoordde ik.

„Daar en is hoegenaamd geen twijfel,” zei hij. „Al twee dagen is 't, dat zij de namen opgenomen hebben te Silsatis; gisteren was 't te Ombi, vandage zitten ze te Syene. 't Zijn weinig *libellatici* [boekaanveerders] of *traditores* [verraders] geweest. Komt binnen, wij kunnen beter kouten te Olybria's.”

„Hoe heet gij!”

„Zij kent mij wel,” zeide ik, en ik zei mijnen name en wat ik was van neringen. Wij stapten binnen: 't oude vrouwken zag er wel gezind uit, en verschrikt daarbij, van mij te zien.

„Wij leven in een droeven tijd, Pambo,” zei het, „maar Gods wille moet geschieden. Geen een die nu kan zeggen wiens gang het morgen is. Maar, gij moet honger hebben en moede zijn, man: zet u; en gij, vader, zet u ook nog wat: ik zal eten gereed doen. Vertelt *gy* hoe de zaken staan binst dat *ik* voor ate en drank zorge.”

„Gij komt mij te zeggen dat ze gister de namen opgeteekend hebben, te Ombi: wel, weet gij niet hoe 't daar afge-loopen is met Baselis, die al dat goed liggen heeft, te Ombi? 'k Moet u dat vragen.”

„'k En weet het maar al te wel,” antwoordde Aretas, — die priester hiet alzo —. „Ze ondervroegen alle slach van lieden, om te weten waar hij gegaan was, waarom hij landvluchtig bleef, waar zijne slaven waren, die hij vrij gelaten had. Iedereen wist dat hij Christen was, en eendelinghe, deed de *Gouwworst* uitkondigen: was 't bij aldien dat Baselis, onthier en eene maand tijds, van dien dag af te rekenen, niet te huis en kwam, en zijn eigen zelve vrijwillig aangaf, om de goden te dienen, dat al zijn land en goed den Keizer verbeurd was. Zij en gerochten op zijn spoor toch niet.”

„Wierd de priester te Ombi niet vastgezet?”

„Neen-hij,” zei Aretas, „overal zochten zij hem, maar hij — dien keer ten minsten — ontging het nog.”

„k Vertelde 't hem dan dat ik wist waar gij waart, en dat ik beloofd had u, van tijd tot tijd, wat nieuws te bezorgen. 't Docht hem, konden zij maar weten waar zoeken, dat het hun nooit te verre zou geweest zijn. Ik en wist Aretas niet te zeggen of gij voorzorgen genoeg genomen hadt, op uwe vlucht, maar, mag ik u 't beste raden,? Weet er *eene* levende ziele, te Ombi, dat gij hier zit, maakt u dan maar zoo rap van hier weg als 't mogelijk is.”

„Maar, gij en hebt niet uitverteld!” zei vader tegen Pambo.

„Wel, Baas, 'k weet ik ja al heel weinig meer daarvan te zeggen. 'k Heb ik al mijne zaakskes verricht te Syene, en 'k ben ik stillekes 't water afgezakt, naar Abydos. Overal hoorde ik „vervolginge! vervolginge!” maar nievers en zag ik iets.”

„Waar — vluchten — wij — naartoe?” vroeg moeder.

„Ha! daar zijn nog wilde en afgelegen streken, meer als de deze hier, en dat zulkdanige, dat het beter ware daar maar naartoe gaan, als 't is dat gij niet verder meer en kunt. Dat nieuws uit Ombi is nu veertien dagen oud, 't kan daar al wel gaan, maar...” — En hij zweeg.

„Morgen wederom, op de hillen, hier overal rond,” zei vader, „wij zullen zien waar 't veiligst is om in te wonen; 't zijn schrikkelijke diepe holen, hier omtrent.”

„En beter ware 't,” zei Diphilus, „dat wij wat levensmiddel bezorgden.... wat weet gij? Hoe gedaan?”

„Laat mij betijen,” zei Pambo, „ik kan u blomme genoeg brengen, twee ezelvrecchten, om maanden lang daarvan te bakken en gereed te doen. Deze zate dunkt mij zoo veilig als eene die daar zijn mag, nochtans, ik en vinde 't niet kwalijk van naar een andere te zien, bijzonderlijk b'oosten de deze, of er eene ware die beter is!”

't En was, dien avond dat Pambo kwam, niets meer te doen noch doenlijk; zoo, wij gingen en wij lagen te bedde, vol angst en vreeze, tegen den dag van morgen.

'T ONDERZOEK.

Ken vertale nu niet meer uit mijnen ouden pergamenten boek, maar 'k zegge u wat er in staat, en wat er verder gebeurd is, in mijne eigene woorden.

't Stond al in roere en op sprieten, te Ombi. 't Was op den dag dat men openbaar uitgekondigd hadde dat Baselis moeste voor 't recht komen, wilde hij zijn erve en have den Keizer niet verbeurd zien. 't En was nog niet lange dat de Christenen van rechtswege ondervraagd waren geweest, zoo 't ging nu voort gevrag en ondervraginge zijn, zoo schikte men.

Daar lag eene opene ruimte gronds wat oostwaards de stad, en 't stonden dicht bij elkander vijf palmboomen daarop. Onder die palmboomen, en aan hun stammen, hong een zeil, om den *Gouwworst* te beschutten vóór de zonne, en de andere groote overheden. Van vooren stond er een klein wijsteentje of *autaarken*: aan den kant die leelijke beelden van Isis en Osiris, de afgoden van Egyptenland, Daar waren twee drie oude wijmannen en wijknechten bij den werke, die er zeer gestreng en eerwaardig uitzagen. Wierookvaten, zonder ketentjes, wierook in eene schale, een klein vierken, op den wijsteen, en 't was al. Men zag het vier bijkans niet, want de blakende zonne zat er in en 't was Meimaand. De plekke onder het zeil en de palmboomen, met de ruimte daaromtrent, was afgetuind met zware houten staven, en daarrondom dromde

't volk weg end weder, nieuwe om te weten wat er ging gebeuren. Men klapte, men loech en men vroeg, links en rechts, bij voorbeeld: — „Weet-je al dat ze Philemon vast hebben?” — „Neen-ik.” — „Hoe hebben ze hem gekregen, en wanneer?” — „En wel, en Baselis, heb-je van dien niet gehoord?” — „Toch, een van zijn slavenbende zit vast zeggen ze.” — „Dat is heet vandage, doe 't niet?” — „Gaat hij niet komen dan, of slaapt hij, die . . . .?” — „Die hier die daar!”

En zoo voort.

Gij moet weten, 't was nu al enthoeveel dagen dat er eene goede handsvolle soldaten te Ombi lag, en daaromtrent, zoo dat er geen Christenen uit en kosten: en ze hadden geheel nauwkeurig de lijsten opgemaakt van al de maagschappen, opdat er geen een en zou den afgodendienst ontgaan hebben.

Ten langen laatsten wierd er getrompt, en men verstond daaraan dat Marcus Trebonius, *Gouwworst* van Egyptenland, nabij was. De menigte eerselde achteruit, van wederkanten, om 't krijgsvolk door te laten. 't Waren meestendeels schoone oude kneuvels van mannen, grijs van hoofde, met sommigen daaronder die nog wisten te vertellen van als ze in Persenland dienden, in Keizer Valeriaan zijnen tijd. Dan kwam Trebonius, nog een bloedige jonkheid, gereên op een wit peerd. Rond en achter hem was 't al groot volk, en prachtig, dat men zag. Trebonius ging en zat onder het zeil. Callisthenes, de *Nomarchus* of Wethouder, stond aan zijne hand. Een Honderdman stekte eenen staf in den grond, daar een stuk wit laken aan hong, met deze staven daarop, in 't rood: S. P. Q. R. *De Roomsche Ouderlingen en het Roomsche Volk*, dicht bij de tente. De krijgsknechten wierden van hunne overheid, links en rechts, in reken gesteld, zoo nochtans dat het volk over en tusschen hen zien kon. 't Wierd seffens

al vol en dichte toegedromd, en de uitroeper riep: „Stilte!“

„Goede lieden van Ombi,” zei Trebonius, „het is de wille der *Augusti*, onzer Keizers, — *Jupiter* en de andere aanbiddelijke goden en godinnen, met vader *Mars*, gelieven ze te beschermen! — dat die afschuwelijke gang, van volk, die men heet de Nazareeuwen, van het aanschijn des aardbodems weggevaagd worde. Op den dag van de *terminalia*, te weten de landmate, jongsleden, hebben de Keizers hunnen wille bekend gemaakt, namelijk in een bevel, gedagteekend uit Nicomedia, hetwelke bevel, ja, zal vermaard worden ende vernoemd ten alle tijde, hiernamaals. Hunner hoogmogendheden bevelhebbers zijn dan gegaan tot aan de grondreenen van Persenland, en tot aan de twee zuilen van *Hercules*, ja, en tot in Belgenland toe, en tot in 't eiland van de wilden, genaamd Brittenland, zeggende dat hun keizerlijk willen en gebieden moest volbracht zijn. Ik en hebbe geen twijfel, of, hier, tot Ombi, zoo wel als in al de steden en de dorpen van Egyptenland, zal iedereen mij seffens te gebiede staan en gehoorzamen, immers zijn eigen zelfen weerd toogen den naam te dragen van *Romein*. Is 't zake dat er hier nog Nazareeuwen tegenwoordig zijn, ik ben belast bermhertig te zijn ten hunnen opzichte. Al dat de Keizers verzoeken, 't is dat zij een koorntje wierook werpen, in dit hierbij staande wijsteenvier. Laat ze al gelooven dat zij willen, uitwendiglijk en met der daad moeten zij toogen dat zij land- en volkgetrouwe burgeren zijn. Maar, wat aangaat de zulken die zouden durven wederspanning zijn, de die zullen wij vandage in bewarenisse houden, om morgen met hun te handelen na weerden ende verdiensten van hunnen hardnekkigen wederstand. Uitroeper, roept de namen, en elk, als hij zijnen name hoort, zal antwoorden en voor den dag komen.”

De wijknechten gingen bij den wijsteen staan; de uit-

roeper trok zijn pergament uit zijne borst, deed het open, en begon, met luider stemme, de namen uit te roepen, als hierna volgt:

„Philips, de oude, woonachtig te Ombi.”

't Roerde en 't waagde wat over end weêr, onder 't volk, en een blijgeestig bleuzend dingen boorde door de menigte tot aan den ingang van den tuin.

„Da's nog een van de goe,” zei iemand, als 't hem voorbij kwam.

„'k Wil 't gelooven,” zei het, met eenen lach, „nog niet betooverd, hoor-je 't!”

„Men zou blijje zijn van 't te weten, zei de eerste; want, zoo als 't nu gaat, men weet niet meer *wiens* hoofd gaat aan 't draaien komen, van den morgen tot den avond.”

De weerde burger stapte voort, tot bij den wijsteen, en kreeg eene zilveren schale met wierook in zijne hand, van eene van de wijknechten.

„Stort dat in 't vier, Heere, en toogt dat gij de zalige goden aanbidt,” zei de wijman, of godeman tot hem.

„Geern gedaan!” riep Philips, en 't vier had alree de rookende koorntjes vast. De welriekende geur krulde omhoogewaard, door de lucht; Philips maakte den *Gouwworst* zijne eerbiedige nijginge, en hij was weêr een van de menigte. Zij riepen: „Leve lang, onze Philips!” en: „Gooit de Christenen 't vier in!”

De uitroeper riep nog drie vier namen uit, en 't was de zelve gang, even zoo veel keeren. En dan riep hij den name van eenen, daar elk scheen naar te wachten.

„Babrias!” riep hij, „Babrias, van Anti-Ombi!”

„Een Nazareeuw, uw heerschap,” vezelde Callisthenes den *Gouwworst* in zijn oore.

„Is 't waar?” zei Trebonius. „Bij den levenden Keizer, hij en schijnt niet geroepen om leed uit te staan; waar blijft hij daar!”

Een man die in een mantel of pije geduffeld was, tot boven zijne neuze, kwam te voorschijn. Hij en zei geen woord, tegen niemand, — 't scheen alsof hij schuw was dat ze hem zouden gezien hebben: hij snapte het wierookbekken, stortte een koorntje of twee in 't vier, en weg was hij!

„Zoo! Babrias is gekeerd?” zei een van de Christenen, stillekens tegen Philemon, die bij hem stond.

„Dat en is Babrias niet,” zei de priester: „ziet gij 't maar zoo wel? Broeder Babrias en betrouwde zijn eigen zelve niet, en hij heeft eenen heidene gehoord, om voor hem wisselbalg of wisseling te staan, en wierook te branden.”

„Kleenmoedige wijze van 't gevaar te ontgaan,” zei de andere: Gennadius, hiet hij.

„Let maar op, mijn kind, en ik ook, dat wij nog niet erger en doen,” zei Philemon. „Ja, 'k en aanzie noch 'k en love 't niet voor best, maar verschillende *concilien* of kerkvergaderingen hebben 't algelijk toegegeven en veroorloofd aan de die onder de broederen die flauwhertig waren.”

„Wel, wel, 'k wierd liever dweers deure verzaker of *apostaat*,” zei Gennadius, en hij keerde elderwaards weg van den priester.

Vijf zes namen en vijf zes wierookwerpers, zonder eerselen of achterdenken, volgden nu.

't Warender die sloef sloef ten wijsteene gingen, en die weder keerden, ge hadt gezeid dat ze geen geloove en hadden, noch in goden, noch in godinnen; andere kwamen met veel eerbied en met diepe afgodvruchtigheid, en deden hun werk, met eenen zoo welgemeenden ijver, dat 't jammer was dat hij de valscheit behoorde.

Tot hier toe hadden *Isis* en *Osiris* nog al wel gevaren.

„Die kwale laat u hier nog al tamelijk gerust, dunkt 't mij,” zei de *Gouwworst* tegen den Wethouder.

„'t Zijnder nog genoeg en te vele van aangedaan,” zei de

Wethouder, „maar algelijk, veel min hier als te Syene en te Apollonopon. Maar, zoo helpe mij *Mars!*” zei hij, met eenen heidenschen eed, „hier komt er mij een! Kijkt! . . . . zeide hij, als hij „Gennadius!” hoorde uitroepen.

„Nu zal ik het hun nen keer gaan leeren, vader,” zoo zei Gennadius tegen Philemon; en, zoo zeggende, stapte hij, met snellen tred, naar de tuin van de rechterlijke vierschare.

„k Wil dat ik mijn eigen zoo wel betrouwde als hij,” zei een ander Christen die daarbij stond.

„k Wilde ik dat hij zoo wat min betrouwen op hem zelve had als hij er wel en toogt,” zei Philemon: „hij die meent dat hij staat zie wel toe dat hij niet en valle!”

V O N N I S.

„Gij wierookt, Heere?” vroeg de dienaar, want Gennadius stond bekend voor een Christen.

„Geef mij de schale!” antwoorde hij, „en k zal t u gaan wijs maken.” Hij nam het wierookschaalken sloeg het in den grond, stampte erop. haalde eenen hamer vanonder zijne pijs, en gaf moeder *Isis*, de afgodinne van Egyptenland, zulk eenen gruwelijken slag, rechte vóór heur lijf, dat heur het hoofd voor heur' voeten en de rompe achterover vloog.

„Slaat dood! Slaat hem dood! Scheurt hem brokke van-een! Brandt hem! In t water men hem! Hij heeft ze gebroken: breekt hem ook!” Dat riep het volk, en men liep waar hier waar daar.

Ondertusschen stond Gennadius, met gevoegden armen, op al dat gewoel te lachen. De *Gouwworst* winkte naar een deel landsknechten, en zij brachten hem nader.

„Zijt gij wel en deugdelijk een Christen?“ vroeg Trebonius.

„Ja-ik-wel!“ antwoordde Gennadius.

„Dan is ons vonnis,“ zei de *Gouwworst*, „dat hem zijne hand zal afgebrand worden in het vier, daarin hij heeft geweigerd wierook te werpen, en dat hij naderhand in den Nijl geworpen zij, en dat tot voldoende eerboete aan de goden, over een zoo schrikkelijke zonde van heiligschennisse en verraad.“

„Ik zal blij zijn van te mogen lijden om Christus' wille,“ zei Gennadius, en hij keerde tot den wijsteen. Die bij hem stonden zeiden dat zijne knie'n beefden, en dat hij zoo wit was als een lijk. De honderdman riep twaalf van zijne lieden. „Houdt hem vast,“ zei hij, „en gij, Fulvius en Glabro, strekt zijn hand uit en houdt ze in 't vier . . . Bij de levende Keizers, hoe de man toch aan 't kremen gaat! wat is dat *nu* voor een ding!“

„Laat mij, laat mij den *Gouwworst* spreken! Laat mij den *Gouwworst* spreken!“ riep de arme bloed,

„Hier den man,“ zei Trebonius.

„'k Wil wierook bieden, Heere, ik wille . . . , ai!“

„Dit,“ zoo sprak Trebonius, „is een geval dat verschilt bij veel andere. De *Augusti* zijn altijd gereed om tot hunnen vaderlijken schoot al de zulken te aanveerden die uit hunne dwaasheid terugkòmen: die niet alleen vrij te houden van straffen, maar hun zelfs nog loon toe te geven. Maar, gij, gij, hebt een opene daad gepleegd en heiligschennisse begaan; 'k en denke niet dat het binnen mijne macht is uw vonnis te veranderen.“

De ellendige Godverzaker viel op zijn twee knie'n te gronde, „Om *Jesu Christi* willen, — wil ik zeggen, om *Jupiters*, — heb medelijden met mij! — 'k zal al teekenen dat gij wilt, — alles afzweren, — ai Heere! Laat mij, laat mij leven!“

„Wij moeten den raad van de wijmannen weten,” zei Trebonius. En een van die eerbiedwekkende oude lieden kwam voor de dingstede.

„k Zou uw heerschappij voor raad geven,” sprak hij zoetjes, „dien man's onderwerpinge en afstand te aanveerden. Drijft gij hem tot wanhoop, hij kan 't al herroepen, dat hij gezegd heeft. Laat gij hem leven en verzaker zijn, hij zal ons meer goed kunnen doen als dat wij hem kwaad doen kunnen.”

„Het zij 'zoo dan,” antwoordde de *Gouwworst*. „Weerde burgeren, aangezien de eerbiedwaardige godemannen geveerdigen ten besten te spreken voor 't leven van dien man, het zij hem toegestaan en geschonken, op voorwaarde nochtans, dat Gennadius dadelijk wierook brande, *Isis* een ander beeld betale en in haar wijhuis honderd zilverlingen opdrage.”

Gennadius stond op, met een bleek en verwezend aanzichte; hij bedankte den *Gouwworst*, en, met, bevende hand smeed hij wierook in 't vier. Hij ging weêrom bij 't volk terwijl *Isis'* opperdienaar sprak:

„Ik zou geern met uw doorluchtig heerschappij's geheugen, dezen man iets vragen. Bekent, o Gennadi, dat de afschuwelijke gezindheid van de Nazareeuwen waarlijk, te midernacht, in hunne bijeenkomsten, het hoofd van eenen ezel aanbidden!”

„Hij zal 't bekennen,” voegde Marcus Trebonius daarbij, „of ik herroep al dat ik heb toegestaan!”

Ach! Hoe dikwijls en gebeurt het niet dat het eene kwaad het andere bijbrengt! Gennadius, met al die schande over hem, — diepe in de wanhoop, — verrader van God en van zijn Geloove, — gevoelde nochtans dat hij den *Isisdienaar* niet seffens en dorst antwoorden, noch met der waarheid, noch daartegen. Maar, hij had zijne ziele aan den vijand verkocht, om 't leven te mogen bewaren, en leven, dat zoude hij!

„Ja-het, 't is waar,” sprak hij, dwaas wég en half gestoord.

„Nog iets,” vervolgde de oolijke afgodendienaar, en hij deed het volk zwijgen: „Is het niet waar dat zij plegen kleene kinders meê te tweefelen, naar die nachtelijke vergâringen, om ze daar dood te doen en op te eten?”

Gennadius ging antwoorden, maar daar overviel hem eene tuine van zenuwtrekkingen, die schrikkelijk was: hij ging aan 't huilen, gelijk een wild dier, viel op den grond, sprong en beet naar al dat hem omtrent kwam: beet zijn eigen zelve, blies bij geheele mondsvollen schuim uit zijnen mond, tierde, raasde en kraaide, van dulligheid; hij vloekte om de helle erbij te doen openbersten, hij rolde in 't zand, weg end weder, en hij trok zijn haar uit zijn hoofd, bij geheele stressen.

„Hij is bindenstijd: bindt hem!” zei de *Gouwworst*: „hij mist zijne zinnen!”

„Hij is bezeten,” zei Philemon, tot de Christenen, die bij hem stonden.

„Naar 't kot,” zei de Wethouder, „en houdt hem daar, tot dat wij zien hoe de zake keert.”

De krijgslieden sprongen op hem, maar hij was, in zijne verwoedheid, sterker als zij, alle twaalve te zamen. Hij sloeg ze hier, hij smeed ze daar, — hij droei er twee drie in den grond, en ne kon noch en zou gebonden zijn, tot dat er hulpe kwam van de overige krijgsmacht. Als hij, ten langen laatsten, gespannen en gebonden, weggedregen wierd, zoo ging hij op nieuw aan 't huilen en aan 't kermen, droef om hooren, en net gelijk het de jakhalzen in de wildernisse, en bij nachte doen. Men hoorde hem nog, als hij al verre weg was.

„Alzoo varen ze, die God verzaken!” zei Philemon.

„God spare mij en alle menschen!” verzuchtte er een, die bij hem stond, en die Metrophanes hiet.

Nog namen riep men nu uit, de eene achter de andere.

„*Domentius!*” hoorde men eindelijk.

„Een woord maar, uwe heerschap,” zei de Wethouder zoetjes genoeg, tot den *Gouwworst*, „Dat is een Christen; maar hier heb ik tweehonderd vijftig zilverlingen voor uwe heerschap: wilt gij zijnen name overschrikkelen.”

„Zoo!... ja, laat zijn dan,” zoo antwoordde de heerschap van dien kloekmoedigen rechter. „Wie is er nog? Laat hooren, roeper!”

„Daar schilt hier iets,” zei nu de Wethouder luide: „die Domentius is in mijnen besonderen dienst; maar ik wete en ik getuige dat hij zou wierook branden; laat ons dat in een boesken zetten en teekenen.”

Zoo wierd Domentius een *libellaticus* of boekaanveerder: dat was eene flauwhertigheid, dat boekaanveerden, die de Kerke meermaals kwaadkeurde, maar die zij nochtans met zulk geen kwade ooge en aanzag als de boosheid van die, opentlijk uit, verzaakten en loochenaars wierden.

„Vaarwel nu, gij, mijn kind,” zei Philemon, als hij zijnen name hoorde uitroepen. „Nooit en zal ik weêr daaruit komen; maar, houdt u kloek, kome dat er komen wil.”

„Hier is wierook, heere,” zei de Isisknecht, met eenen gekkenden lach op zijne lippen, want hij wist hij wel wien hij nu voor handen had.

„Ik en brande geen,” antwoordde de priester Gods: „ik ben Christen.”

„’t Is priester Philemon, *Gouwworst*,” zei de Wethouder: „dien ze zeggen dat hij weet waar Baselis gedoken zit en zijn volk. Zoudt gij hem niet beter zijn leven in zijne hand geven, en zien of hij daarvooren wilt zeggen waar dat het is, en hem niet dwingen?”

„Alderbest, man,” riep de *Gouwworst*. „Hoort, gij daar! uw leven is te rechte verbeurd om uwe koppige weêrspannigheid tegen de bevelen der keizeren, nochtans het behaagt mij u dat leven te laten, op eene voorwaarde.”

„Is 't dat die voorwaarde zoodanig zij dat ik ze kan aanveerden, zonder te overtreden tegen 't gebod van den Koning der koningen,” antwoordde Philemon, „'k aanveerde ze. 't Is ons geboden dat wij, zonder zake, ons leven niet en zullen verloren smijten.”

„Gij spreekt de tale van een verstandig man,” zei de *Gouwworst*. „Het is ons te goeder trouwe bericht dat gij weet waar Baselis zit, met zijne vrouwe en zijne kinderen, die op zulk eene vreemde wijze weggebleven zijn. Zegt mij dat, en gij hebt uw leven vrij in uwe hand.”

„Tegen zulk een bedingen, uwe heerschappij, en aanveerde ik het niet,” zei de priester.

„Zoo, gij bekent dan dat gij 't weet,” zei Trebonius.

„Dat en bekenne ik niet,” antwoordde Philemon; „maar nu, ingezien ik voor geen bewimpelen en ben, ja-wel dan, ik beken het.”

„Zoo! Ja! En of wij dit geheem uit uw herte niet en kunnen wringen, dat zullen wij seffens weten.”

De *Gouwworst* sprak nog, als men, van buiten den tuin, een geroep hoorde, en een geroer zag opstaan; en daar kwam een stemme die gebiedend uitriep:

„Laat mij in! Ik *wil* binnen!”

„Zoo helpe mij *Hercules*, achteruit, gij daar!” riep de wacht, en dat daarachter volgde 't was een onverstaanbaar gegrol en een vuistslag op het hoofd van den geweldigen inkomer.

„*Gouwworst!*” riep hij, „edel heer *Gouwworst!*”

„Wat is dat daar?” vroeg Trebonius.

„Een slave, uwe heerschappij, die zou willen uwe grootmachtige goedheid aanspreken.”

„Alhier met hem! — Wel, wat doet 't?”

„Edel Heer ende Meester, ik, ik kan ulieden aan de wete helpen waar Baselis gedoken zit, is 't dat gij mij iets wilt toestaan.”

„Uw vrijdom!” zei de *Gouwworst*, „dat zij u geschonken.”

„Mijn vrijdom, neen, Heere, zijn vrijdom, die man's daar!”

En hij toogde Philemon.

„De *zijne!*”

„Zijt gij een Christen?”

„Neen-wel, met oorlof uwer doorluchtige grootheid, maar het zal nu vijf jaar gaan zijn, dat ik hem kenne, en hij is me altijd een goed vriend geweest.”

„Xantias,” zei Philemon, „is 't dat ik, zoo gij te zeggen komt, u ooit eenen goeden dienst gedaan hebbe, uit liefde en niet om geld, betaalt mij nu mijn kind: doe 't, en ne verraadt Baselis niet, zoo gij inderdaad weet te zeggen waar hij zittende is.”

„'n Zijt niet verlegen, Heer Priester,” zei Xantias, „'k Ben vast en wel beraden, dat ben ik, ja!”

„Gij zult zijn leven hebben,” antwoordde de *Gouwworst*, na een oogenblik overdenkens, „is 't zake dat gij ons kunt op het spoor helpen, maar 't moet vaste en vindbaar zijn.”

„Dat zal het ook, edel Heer ende Meester. 't Moest nu rechts alzoo gelukken: den avond dat Baselis uit Ombi trok, was ik voor mijnen Baas, heer Philo, op weg geweest boven Pharo's palme. 't Was de zesde stonde van den nacht. Daar vond ik mij, ziet gij, drie kemels staan, en eenen slave, dien ik wist dat hij te Baselisens te huis behoorde. Ik kroop bachten eenen rotsblok, daar nabij, niet wetende, maar zoekende te ondervinden wat dit mocht te zeggen zijn. Ten langen laatsten hoorde ik stemmen en stappen, die lijk naderden; en, inderdaad, 't en leed geen woord sprekens, of ik zag Baselis en zijn volk, met dien Heer Priester, hier tegenwoordig, aangaande wien nu dit gevrage en onderzoek geschiedende is: ze kwamen te gader, 't docht mij, van Ombiwaard. Al dat daar gezeid wierd en kost ik niet hooren of niet aaneenknopen, maar, ik verstond nochtans wel dat

er zake was, voor de Christenen, van schuil te gaan zitten in de *Oase*; ik wete daarenboven nog dat zij dien zelven avond derwaard vertrokken zijn, dat wete ik?"

„Is 't dat wij uw zeggen waar bevinden, kerel,” zoo sprak de *Gouwworst*, „gij zijt een vrij man, en 's Priesters leven is u geschonken. 'k Houd Philemon in hechtenisse, en gij, — naar jen Baas! Gij zult het andere van den Heer Wethouder te vernemen hebben. Ondertusschen, nu dat het meer als middag is, leest mij daar de uitkondiging af, ende beroept Baselis; komt hij niet voor den dag, zoo weze zijn huis, zijne erve, zijne have, met al dat er aankleeft, verbeurd gezeid.

Gevolgentlijk kwam de Lezer ter vierschare en hij beriep, tot drie werven, met luider stemme, — „Baselis!”

Die niet uit en kwam noch en antwoordde dat was — en 't spreekt van 's zelfs — Baselis.

„Ik heb hem beroepen, uw heerschappij,” berichtte dan de Lezer, „en hij blijft in ongereedheid, nochte en is er eenig nieuws van hem.”

„Ik vinde ende ik spreke diensvolgens,” zei Trebonius. „dat zijne goederen verbeurd zijn, in 's Keizers name en ten zijnen behoeve. De zegels zullen geleid worden op zijn huis, 't welke, met al dat er in is, 't zij roerende of onroerende, wand-, grond-, wortel- of nagelvast, in bewarennisse blijft, en in 's Wethouders handen, tot breeder uitsprake. — Nu, voort met de wierookkeure.”

ACHTER DE DOOLAARDS.

't Was een halve stonde vóór zonnenondergang, de hooge palmen begosten te nijgen en te buigen, in den avondwind. Den grijzen ouden *Sphinx*, — dat wanbeeld, half mensch half dier, dat daar links aan de bane ligt, als gij 't huis van Demetrius des fluitmakers voorbij zijt, — viel eene roode plekke licht, door de bladeren, op zijn steenen voorhoofd. 't Vrouwvolk begon uit te komen, en om water te gaan, met hunne kruiken op hunne hoofden. Men dreef hier en daar de koeien binnen den slotwand van schelfersteen, die rond den hof stond; de honden wierden af de keten gedaan en gingen aan 't bassen.

Op dezen oogenblik hoorde men, langs de wegen van Egypten, geklank van krijgsgespeel. De helschetterende tale van den koperen *lituus* kwam welluidend overeen met de tuitende hoorntonen; en de jongens, die nog in 't zand tobbeden, liepen zeere te banewaard op, om te zien van waar dat dat nieuw en ongehoord geruchte komen mocht. Terug kwamen ze schielijk, al hoop over soop, en de roep was; „Krijgsvolk, krijgsvolk!” Een roomsch krijgsman was al een zeldzaam nieuws in de *Oase*, en 't en leed geen twee stonden tijds of de heerweg liep vol volk. Een van de eerste en van de nieuwsgierigste was . . . wien zoudt gij raden?

Pambo!

Naderhand nochtans vroeg men onder 't volk waarom Pambo zoo zeere weggegaan was, niemand en wist waar.

't Was lichte te zien dat dat de aangekomen bende krijgslieden geen *legioenvolk* en waren, maar wel *velites*, of lichtgewapende *jagers*. Ze waren wel met vijftig man. Elk

droeg zijnen boge, pijlkoker, smijtlap en wel zeven gaffelen ofte werpspietsen: daarbij zijne *parma* of handschild, van wijdouw gevlochten, zijnen helm, van wolvenvel, dan zijn Roomsche, breed slag- en steekmes. Zij gingen geveieren, twaalf man diepe: in 't midden stapte de Honderdman, dien gij kennen mocht aan zijne wijnroede. Geheel de hoop, zoo groot als hij was, zag er mat en moede uit, van den langen tocht: ze waren daarenboven vuil en onnuttig, van 't zand, van de hitte, en van den arbeid.

Aan den inkom van 't dorp hielden zij stand en begonnen zij, seffens, met echt roomsche krijgsveerdigheid, hunnen nachtleger aan te leggen. Vijf lijndaken wierden er opgeslagen; men ontstak het nachtvier; schildwachten gingen uit, gaan kijken achter water; men bond de rossen, die de *tenten* of lijndaken gedregen hadden; men haalde eten uit en, met den oogenblik dat het zonnewel rechte op de kimme reed, zoo was hun nachtverblijf zoo goed als streke. Ja, men rook wel aan de stovende erweten, en den gebraden look, dat de *velites* wisten van eten te doen en gereed te maken. De dorpingen stonden, op eenen voorzichtigen afstand, bij hoopkes, te kijken, met de meeste nieuwsgierigheid van de wereld, zom met schrik zelfs, hoe die staken in de aarde geslegen wierden en die rossen daaraan gebonden. Met den avond kwam de honderdman langs de bane gewandeld, op scherpe lucht, of hij ievers iets te zien ofte vernemen kon. 't Warender velen die wisten dat er daar eene bende menschen voorbij was gereden, den dag dat het zwijmte aan de zonne geweest hadde: Geta, de smid, toogde wat slag van manskerel dat Baselis was, en Dionysia, 's koornbijters wijf, hadde de kinderen wel belet, terwijl dat er een jongen, die Xanthos hiet, meende te weten dat hij geheel den hoop hadde zien stille staan tot Pambo's, vóór de deure, eer zij naar de *Oase* getrokken waren.

't Gevolg van 't zeggen van dien kwajongen was dat de honderdman een van zijn jagers naar Pambo's zond, om te zeggen dat hij hem zoo seffens moest komen spreken. Maar de jager kwam even zoo gauwe terug, met de mare dat Pambo's deure toe, ja, gespereld was, al binnen en — niemand in zijn huis. Daarop ging de honderdman zelve, en, als hij vernam dat Pambo onder de menschen gezien was geweest, op den oogenblik dat zijn volk toekwam, en dat hij naderhand het dorp verlaten hadde, en naar de tweede *Oase* toe gegaan was: „Legt mij de deure in!” zeide hij.

't Geschiedde.

Maar, voor al zijne moeite zoo en had mijn hoofdman niets, of 't en zij wat mandemakers-gereedschap, wissen, biezen, takkelingen, zom te kweeke, en zom in bondels aan den wand staande, en een half gevlochten mande, op eene pinne in den vloer, en 't mattje daar Pambo op gezeten had, als hij ze zat en vlocht en ronddraaide tusschen zijne twee uitgestrekte beenen. Hij zat er nog, had men gezeid, of hij en was maar eerst uit den huize.

't Wierd nu donker.

Honderdman trok weêr legerwaards en genoot zijn avondeten. Hij was nauwe op de tucht, zoo, hij haalde eerst een kleen vierkante berdelken uit, bladtje, zou men nu zeggen, *lessera* zeiden ze toen, daar het „woord” op stond, voor dien nacht: het was, *Christianitas devicta*, „het Christendom te niete.” Nadien zat hij zijne eigene vijf zinnen te raadplegen, hoe hij 's anderdags zijn volk best zou te werke gesteld hebben. De *Gouwoorst* had hem trouwens vijf honderd, en elkeen van zijne mannen vijftig zilverlingen beloofd, konden zij Baselis levende of dood inbrengen. Zoo gij kunt wel denken dat elk man aan 't uitmuizen was hoe dat gedaan, en hoe dat groot geld gekregen.

GEZELLE, De Doolaards in Egypten.

Als ondertusschen de honderdman te Zericah zijne eerste vragen deed, om te weten waar Baselis belonden was, zoo zaten onze doolaards in de woestenisse, bezig met hunne laatste kruimeltjes avondbrood op te tikken, met hunne vingers, en daar was iemand die zei: „Wij moeten nog naar den top van den heuvel, eer de zonne onder is.”

Dat deden zij bijkans allen avonde.

Zoo, ze gingen, en stonden daar, en keken wijd en breed. 't Was al vrede, ja, maar een slag van vrede en van doodsche stilligheid, gelijk waar 't al uitgeoorlogd is. Slinks en rechts stonden de rotsige ruggraten van de wildernisheuvels, of hillen, met nauwlijks hier en daar een stoppelken gers daarop, en een vernukkeld struiksken hout of twee. Oostwaards, op de kimme, zoo verre als men kijken kon, zag men de palmhoofden van Zericah; ten westen, het bruinachtig glariënde zand, en verder, verder, verder, pijlrechte rotstanden, die, verre van huis en stake, daar stil en roerloos de wacht hielden over de eenoden of woestenissen van Africa. Daar stonden nu onze doolaards naar de zonne te kijken, en ze leeger en leeger zien dalen, en grooter en grooter worden, na mate zij in den zandsmuik of avondsmoor zinkende was. 't Is waar genoeg 't gene, vijftienhonderd jaar nadien, geschreven wierd:

„De zonne, lijk nen schild, bebloed,
gaat slapen in den avondgloed;
ze smelt in roode schilderpracht,
zoo 't schijnt, en, al met eens, — 't is nacht.”

Dien eigensten stond, daar kwam er, in 't zuiden; het hoofd van eenen ouden man te voorschijn, die over de bergkruine keek, en dan nederkwam, traag genoeg, naar henaar af. Hij had een slag van pijs aan, zoo de *philosophen*

of geleerde lieden dan droegen; hij hield eenen dikken staf in zijne hand, en sloeg zijne oogen overal rond, gelijk een die wat zoekt, dat hij niet wel en weet waar vinden.

„k Zou moeten leêlijk gemist zijn,” riep Jan, „of daar is Euthymius, onze eenzater; twee menschen en kunnen mal-kaâr zoo niet gelijken.”

„Wat zou hij hier komen zoeken?” vroeg Thecla.

„Wij moeten hem in 't gemoet,” antwoordde Baselis, „'t is een eerbiedwaardig oud man, 't is gelijk wie dat 't zij.”

„Het is Euthymius,” zei Jan weêrom, en toen gingen ze al te zamen hem tegen.

„Gods zegen over ulieden, kinderen,” zei de oude, als hij bij de doolaards kwam, „ik zoeke achter u, en 't is om uwentwille dat gij mij hier ziet komen.”

„Wij zijn u dankbaar, 't zij wat u komen deed, vader,” zei Baselis. „Wilt gij eerst in ons huis komen, over dat 't is, en wat rusten! En wilt gij ons toen zeggen wat zake het is die gij hier te verrichten of ons te melden hebt?”

„Ik ga meê met ulieden,” antwoordde hij, „maar vele rusten en zult gij niet, van den nacht. Gij moet weten, uwe schuilstede is halvelinge ontdekt geworden, en daar zijn nu ter stond vijftig krijgers achter u op den zoek. Zij liggen gelegerd te Zericah, en zenden overal vragen en talen. Morgen komen ze naar hier, en vinden ze u te huis, 't is vast dat ze u dooddoen, om 't geld te hebben dat op uwe hoofden staat.

„Wat nu gedaan?” riep Thecla, in de grootste verlegentheid.

„Dat, mijn kind, zal ik u ook weten te zeggen. Ik kenne deze wilde streken al van eer een van u op de wereld was, en ik kan u eene zate wijzen, onder grond, die ze niet gemakkelijk en zullen vinden; en, vinden ze haar, zij en

zullen er niet kunnen binnengeraken; 't en is boven de drie boogscheuten van hier niet. Zoo pakt maar al dat ge niet en kunt missen bijeen, en niets meer, neemt bovenal voorraad en levensmiddel meê, want het kan lange aanslepen, eer gij daar weêr uitkomt."

„Wij zijn voorzien voor omtrent de drie weken, vader," zei Baselis, „en wij zullen u betrouwen zoo wij nen engel des Heeren betrouwen zouden, want Gods genade, zoo ze allen weten, vader, is machtig in u."

„Ik ben een arme zondaar, mijn kind," antwoordde de eenzaat, „maar, zondaar of niet, zoo ben ik toch Gods dienaar, en hij gebruikt dikwijls den armen dienst van de zulken zooals ik ben, om anderen te helpen. Volgt gij maar mijnen raad, en 'k denke dat gij zult ongeschaad en ongehinderd blijven: gij zult er ten minsten de middels toe gebruikt hebben, en den goeden uitval, of den slechten, dien houdt God in zijn eigene vaderlijke handen."

Zoo sprak hij, en ze kwamen aan de rotsklove, daar ze Diphilus in zaken van huishoud bezig vonden; verwonderd was hij dat ze zoo lang vertoefd hadden; weinig woorden maakten hem de oorzake dietsch, en hij was seffens gereed om meê te gaan en Euthymius zijnen raad te volgen.

„Ware Pambo nu hier!" zei Philips.

„Dankt liever God dat gij zoo vele handen hier bij den werke hebt," hernam de eenzaatvader; „kiest wat er u meest noodig is en haast u; neemt zoo vele in een vrecht als gij dragen, verporren of versleuren kunt, en ik zal u naar de nieuwe woonste leeden, die God voor u geschikt heeft. Is er meer als dat gij dragen kunt, de sterkste onder ulieden zal moeten wederkeeren en dat over is achter brengen."

„Een dingen, heilige vader, moet ik u vragen," zei Diphilus, „is er water waar gij ons leeden wilt?"

„Daar is er en daar is er geen, mijn kind," antwoordde

Euthymius. „In het hol is er geen, maar een hanengeschrei van daar is er te vinden. Eventwel, 't is beter zoo zelden uitgaan als mogelijk: daarom neemt de grootste kruiken die gij hebt, en die u best dienen mogen tot het water-behouden.”

't Noodzakelijkste was al lichte bijeen geraapt. De blomme versmaldeelde men, om ze te kunnen dragen; de noodige kleed- en beddingstukken, de matten en de legsels, eene groote tweeeorde waterkruike, een spoelkom of twee, een wijnvel vol *Mareoticum*, vierkei, slag en barnst of baanst, de wapens die ze bezaten, dat droeg men al aan den ingang. De overige have die ze hadden, en konden missen, wierd daar gelaten; ze'n koste niet beter weggesteken worden, als daar ze nog dadelijk zat, immers de roep en de rake die daar was, aangaande dien onderaardschen kuil, was genoeg, dochte 't den eenzater en Diphilus ook, om de wapenlieden daaruit te houden, eens dat zij wisten dat er noch mensch noch dier in te vinden en was. Zij spraken eerst van 't gene dat ze achterlieten in 't zand te delven, maar daar en was geen tijd toe; de once, die waarlijk een kostelijker hulpe was als dat men wel meenen zou, wierd op hare vier vrije pooten gezet.

De mane ging op, ze was onlangs vol geweest.

Over die ijdele zand- en zavelvlakten goot zij van omhoog een gouden schets; strobben van boomen, stukken rotse, hoog gers, 't schoot al groote en spookachtige striemen hier en daar; de dauw viel, hij was zwaar en klef. Zoo zij kwamen uit hunnen ouden thuis, en elk van hun, geladen na macht en kracht, volgde de stappen van den bejaarden Euthymius. Hij toogde den weg, en al dat men zei en belette hem niet van zelve nog eenen grooten zak meel te dragen, daar jonger lieden als hij zouden onder gezwakt hebben misschien.

„Schept maar moed, kinderen,” zei hij, zoo zij den heuvel afkwamen; „uit deze dagen van tegenspoed zal God u verlossen, zoo ik hope.”

't Was een vereend gezichte, als ze, nu in de zwarte schaduwe, dan in den vollen glets van de mane, naar hunne nieuwe woonste trokken. Zij beklommen hil achter hil, altijd even wild en woest, of nog erger de eene als de andere; de rotsen aardiger en vreemder van gedaante, de spleten en kloven dieper en scherper, dieper en diepere eenzaamheid rondom, en bange en schrik in het herte, voor die onmenschelijken, onbebaande wildernisse. Zoo gingen ze, en gingen ze, wel eene stonde lang; men 'n sprak geen enkel woord. De mane had nog drie vierde van heure avondwandelinge af te leggen, en dan zou ze ten hoogsten zitten. Ten langen laatsten gerochten ze aan eenen hoogerem hil als dat ze tot nu toe, nog beklommen hadden en ze waren al eenige stappen opwaards, als Euthymius zijnen zak liet vallen, dicht bij vier houtstruiken of strobben, die daar thoope stonden.

„Hier is 't, kinderen,” zoo sprak hij; „en 't is lange jaren dat ik hier niet geweest en hebbe, de ingang is bijkans geheel overgroeid; 'k en ben algelijk niet gemist, dat wete ik.”

Diphilus kwam ook: „Best van al de struiken zoo weinig aanraken als mogelijk,” zeide hij, „'t en is niet noodig de aandacht te wekken op onzen schuilhoek.”

„Gij spreekt waarheid, mijn kind,” antwoordde Euthymius, „maar, laat ze nu nog den ingang vinden: ze en zullen daarom niet in *gaan*.” Zoo sprak hij en hij duwde de struiken weg, en wees op eenen ouden, grooten, grauwen, met mos begroeiden steen, die daar onder lag; geheel en gansch als bij toeval daar liggende.”

„Trekt dat uit!” zeide hij.

Zoo Diphilus ging eraan, te wege, maar, of de steen was hem te zwaar, of hij zat te vaste. Baselis stak eene hand toe en 't ging.

„Daar is de zate,” zei Euthymius, „komt met mij.” En, gelijk hij dat zei, zoo kroop hij, over handen en voeten, in de openinge; de andere deden van 's gelijken. Daar woei eene vreemde lucht uit het hol, in hunne aangezichten; 't bovenste wierd allengskes hooger te zijn, en ze konden rechte staan; ze zagen van verre de lucht, en 't was inderdaad, zoo vonden zij, gelijk een gang of loop, door end door den berg, die aan 't ander ende uitkwam, op eene splete; en buiten, tenden die splete, was er eene afgrijzelijke diepte.

Baselis kwam tot bij den boord, stak zijn hoofd buiten, en keek omleege- en omhoogewaards, langs den rechtopstaanden kant van den afgrond: aan den overkant, zag hij, rechte over en vóór hem, de weêrsplete van den berg, die, wie weet over hoeveel honderd jaar, vaneen gesprongen of afgescheurd was. 't Licht van de mane viel in schitterende pracht op den tegenoverstaanden rotswand.

Verstaat gij hoe dat 't was?

Hadt gij, zoo genomen, omleege gestaan, in den grond van die splete, en opgekeken, gij hadt, halfwege op, de openinge kunnen zien daar Baselis hoofd uitstak, en daar noch af noch toekomen aan en was, van geen hoegenaamde kanten: rechts, slinks, omhoog, omleege. Van beneden tot aan Baselisens uitkijkend hoofd kon het 't zestig voet zijn: van daar naar de kruine van den berg, in de vijftig.

Daar hadde nog volk in die hooge rotsnesten gewoond, vervolgde Christenen, en alzoo was 't van den eenen op den anderen gekomen, en op een zwijgen voortgezeid, waar 't eigenlijk was, en hoe men daarin kon geraken; maar, ten voorhoofde en was er geen ingeraken aan.

Die plekke was een of twee van de oudste en de beste Christenen bekend gebleven, sedert de vervolginge van Decius, vijftig jaren te vooren. Daar hongen nog, binnen in dat bergvrijd, twee lange reepen met sporten daarin gevat, bij wijze van eene touwleêre; daar lag een groote hoop losse grond, die nu wat stijf geworden was; twee drie ijzeren potten, gansch verroest van zoo lange jaren niet gebruikt te zijn; eene happe en wat kliethout, dat scheen ingedaan geweest te zijn voor brandinge. De inwoonders in dat vrijhuis hadden hier en daar hunne namen geschreven of gekratst, in de zachte deelen van de rotswanden; zoo stond er op een plekke: „Ik, Charilaus, verstak mij hier.” En eene andere hand hadde er later bij gezet: „De zalige martelaar Charilaus stierf in Thebais, onder Proclus. Bidt voor mij.” — „’t En was nochtans hier niet dat ze hem vingen,” zei Euthymius; als men hem die woorden toogde: „zij en hebben hier, mijns wetens of mijns hooren zeggens, nooit niemand uitgehaald; maar Charilaus, als een goede herder, en wou niet langer verdoken zitten, als hij wist dat zijne schapen in gevaar waren; zoo hij kwam uit, en hij ging, en hij stierf bij zijn volk; of, om meer met der waarheid te spreken, aan ’t hoofd van zijn volk, zoo trok hij de poorten des eeuwigen levens binnen. Maar nu let op, want het komt erop aan van te weten hoe gij ’t gaat aan boord leggen om hier in veiligheid te blijven, als ik weg zal zijn.”

„Maar gij en gaat ons toch nu niet verlaten, vader?” zei Thecla.

„Ik moet, kind; ik heb ander werk te verrichten; maar ik en zal ulieden niet vergeten, en, zoo God wil, kom ik u nog bezoeken. Maar luistert: van zoo zaan als ik hier buiten ben, smijt dien hoop grond, dien gij hier ziet liggen, in de openinge daar wij eerst ingekomen zijn en langs waar ik zal uitgaan; ’t is daarom dat die aarde hier ligt, die alree

gebruikt geweest is; aldus zal het schaars mogelijk zijn dat iemand u ooit vinde; en, vonden ze nog den steen, dien ik weêrleggen zal, of hieven zij hem op zelfs, de aangevulde aarde, hier van binnenwaard, zal hen doen denken: hier en is niemand te zoeken noch te vinden. Houdt ulieden getroost dan, en wel te moede, beveelt u in Gods handen, en Hij zal u wel uit de duistere en diepe ingewanden der aarde weêr op doen staan."

„Maar gij en gaat toch nu niet voort, man Gods?" zei Baselis.

Dezen nacht blijve ik met ulieden en helpe ik uw huis schikken; morgen moet ik weg."

„Vader, ware 't niet wel, zoo wij van den nacht zelve de waterkruiken vulden? Moesten de menschenjagers op ons speur geraken, eer wij water hebben, God weet of wij ons niet en zouden moeten opgeven of sterven van den dorst?"

„Daar hebt gij wel en wijs gesproken, kind," zei Euthymius: „k zal u toogen waar 't water uit den grond spruit, 't is omtrent de vier honderd schreden van hier. Komt."

Baselis en Diphilus gingen meê, de andere bleven onder grond, en schikten alles, zoo zij best kosten.

SINT CHARILAUS BERGVRIJD.

Het was omtrent het midden van den volgenden achternoene dat het hoopken jaagvolk, daar ik u alreeds van gesproken hebbe, van den heerweg af, de bane insloeg naar de tweede *Oase*, en van daar naar de eerste zate, de eigenste die de doolaards zoo onlangs leên verlaten hadden.

De Honderdman had geheel den voornoene doorgebracht in de aldernauwkeurigste opzoekingen. Het geviel dat Ammonius, de groote dadel- of palmnoothandelaar van de voorste *Oase*, op zijne ronde was, te *Zericah*; en dat zijn lijfeigenen of slaven iets wisten aan te brengen dat het weten weerd was. Zij hadden altermaal *Diphilus* weten kemels verkoopen; twee onder hun, als ze op weg waren naar *Zericah*, eenige weken later, hadden hem bij der ooge gezien en aanschouwd, op een van de hillen, op hunne slinkere hand; en ze hadden gezeid, de eene tegen de andere, hoe wonderlijk dat het was, dat zij daar eenen slave vonden: dat 't waarschijnlijk een weglooper was. Maar nochtans, *Serapiscus*, die geetenkaasboer was in 't dorp, had op een keer twee jongens op, of omtrent dien berg zien loopen; nu, iedereen kwam daarin overeen dat ze toch altijd aldaar voorbijgekomen waren, de doolaards; en 't waren daar holen genoeg, daar iemand voor eenen tijd, kon in verscholen zitten, zeiden zij.

Dit en dat, en nog al iets of wat anders, dat veel tijd kostte om te ontdekken en aaneen te binden, en 't was al dat de Honderdman van doen had: omtrent den noene was hij al wederom, met al zijn volk, te beene; *Serapiscus* en een van *Ammonius'* slaven gingen vooren.

„Ik zal u naar die zate leeden die gemakkelijkst is om daarin te wonen,” zei *Serapiscus*, als ze den heerweg afstapten; „maar ik moet u nog wat daarbij zeggen, 't is dat ze den name heeft dat er *Pan* in verkeert, en te *Zericah* en weet men er geen goed van te zeggen.”

„Dat en kan mij niet schillen,” antwoordde de Honderdman; 'k zal *Pan* eene geete slachten, is 't dat wij veilig te huis geraken, en nog een barginverkentje daarbij. Leedt er ons maar naartoe, en, zoo als ik zegge: lukt het ons, gij zult beloond zijn, en wel beloond, dat belove ik u.”

Serapiscus en zette geen enkelen stap verloren, en, in eene

halve stonde gaans, was onze kleine bende, die nu al over soop liep, aan de zate.

„Bij *Mars!*” zwoer de Honderdman: „’t Is gelukt! Kijkt! hier en daar, en dit, en dat hier! ’t Is hier dat ze zaten! En ’t en viel geen woord sprekens of de jagers waren binnen: alles doorsnuffelden ze, tot de donkerste hoekskens toe: ze keerden zakken innewaard uit, ze stampten kruiken omverre en in stukken, tierend ondertusschen van blijdschap, op ’t gedacht dat onze arme doolaards haast in hunne handen zouden zijn, immers omdat ze daar ievers versteken zaten.

„Ja-ja, vast is het hier,” zei Serapiscus. „Kijkt naar de breuke van dien tak; nog versch, ’n doet ze? Gister avond moeten ze dat gebroken hebben. ’t Zijn hier al holen en kuilen, de eene tegen de andere; en, ze zitten tegenwoordig ievers el, zoo ’k gisse; maar ’t en is hier geen hol, daar een mensch inkan, dat ik niet en wete.”

„’t Is hier levensmiddel, en een goed nachtverblijf,” zei de Honderdman, „en ’t zal moeite gespaard zijn. Morgen zoo wij ze nog niet vast en hebben, moeten wij op dezen voorraad beginnen te schaffen. Ligt er water hieromtrent?”

„Ja-wel,” zei de andere, „geen vierendeel van hier zal ik het u toogen, maar aanveerd mijn raad, en laat uw volk wat om ende om ’t gebergte loopen, en doet ze dan hier weêr bijeen vergaderen, met zonnenondergang.”

„Wel gedacht,” antwoordde de Honderdman; en, eer dat lange aanliep, klonk het, heinde en verre, over die woeste hoogten en leegten, van ’t geroep en ’t getier, nu ’t dievenlatijn van dat roomsch krijgsvolk, die, lijk brakken, achter ’t speur van de Christene landvluchtelingen aan ’t zoeken waren.

.....
 Nu schrijf ik weêr mijn pergament uit, en late Jan spreken,

— Dien dag, omtrent de negenste stonde, als wij, ten besten mogelijk, onzen nieuwen thuis geschikt en geschaveeld hadden, docht het ons dat de tijd zoo verdrietig en zoo traag voorbijkroop, daar, onder de aarde. De blakke bergen waren troosteloos genoeg, ofschoon wij daar nog vrijdom, lucht en schoone zonne hadden; maar nu, levende begraven zitten in den grond, en niet durven, noch aan de eene openinge, die bovendien vol eerde zat, noch aan de andere, boven den afgrijzelijken afgrond, uitkijken, uit vreeze dat ons iemand zou bespieden, ai! ai! ai!...

Wij begonnen te denken hoe ondankbaar dat wij te vooren geweest hadden, en verwonderd te zijn dat wij 't geluk dat wij eerst hadden zoo gauwe waren moê geworden. Wij spraken en raamden wanneer de tijd bekwaam zou geweest zijn, voor Diphilus, om eenen keer uit te kruipen, als 't was dat wij gebrek aan water kregen, wanneer moeder, al met eenen keer, heuren vinger ophield en: „St....”

Wij luisterden, maar 't was al stille.

„Ik hebbe iets hooren roepen,” zei ze, „luistert!”

Wij luisterden, en 't verliep geen *ave Maria* lezens, eer wij, van diepe beneden, in den afgrond van de rotsklove, eene roep hoorden.

„Zij zijn in de dellinge, heere!” zei Diphilus.

„Komt hier, komt hier, Philips!” riep vader, want Philips lag al aan den boord van onzen hoogen kijkuit, om te loeren. „Is er een die ons ziet, wij zijnder aan!”

„Luistert, heere,” zei Diphilus.

„Hei-da? *Caie!*” riep een stemme, recht van beneden ons, had men gezeid: „*Caie* waar, zit-je daar?”

„'k Kome, 'k kome: wat schilt er?”

„'t Is dat er ginder boven ons een goed nest zit om Christenen in te woekeren.”

„*Me Hercule*, 't is waar!” Wij wisten 't nu, dat die twee

naar onze hooge rotsopening opwaards stonden te kijken en te wijzen.

„Geen mensch ter wereld en zal langs dezen kant daar op klauteren, maar 't moet achter den berg een uitweg zijn. Dat moet de Honderdman weten. Komt!”

„Wacht, wacht,” zei *Caius*, „waar ligt er mij een steen?”

Een oogenblik nadien zoo kwam er een steen, uit al de kracht van eenen roomschen arm, binnen ons huis gevlogen, stootte af tegen 't gewelf en rolde voor onze voeten.

Achteruit een beetje, mijne kinderen,” zei *Euthymius*, zoetjes zoetjes genoeg.

Wij kwamen meer innewaards; en allengskens hoorden wij de talen verder en verder van ons, tot dat alles weêrom stille viel.

„Ik vreeze bijkans,” zei vader, „dat ze algelijk zullen trachten binnen te geraken.”

„k En denke 't niet,” zei de eenzaat, „maar, doen ze 't, gij zult er waarschijnlijk van verwittigd zijn, is 't dat ze onder u aanleggen om in te geraken, al vooren te weten: en zoo staat het u dan nog vrij te vluchten; zelfs, in zulk geval dat ze daar beneden eene wacht stelden, zoo kunt gij nog al achter uit, gelijk gij gekomen zijt.”

„Met uwen oorlof, heere,” zei *Diphilus*, „zal ik een keer wel toezien naar de haken, de touwen en de sporten van onze lange leêre: 'k en zou niet geern hebben dat gij uw leven waagt op entwat dat jaren lang in onbruik gelegen heeft.”

„Niet ten ontijde valt u dat in, mijn kind, want, zoo haast als 't donker is moet ik weg.”

Zoo terwijl moeder 't koud avondmaal gereed deed, namen wij de leêre van den wand af, en overgingen ze, van sporte tot sporte, zoo lang als zij was; dan leiden wij de haken vast en trokken, met al onze gezamentlijke macht, aan beide

reepen, eerst afzonderlijk, en dan de twee teenegader; ze en brak niet, noch ze en gaf geen teeken van breken; en, als wij daarmee veerdig waren, wierd het overal donker te zijn. Vader hong een laken van kemelhaar voor de openinge boven den afgrond, en dan ging hij in den diepsten hoek en ontstak licht. Euthymius gaf den zegen over 't eten — hij en nutte niets anders als brood, erwtenmeel en water — en trachtte ons getroost te stellen in zijne aanstaande afwezigheid.

„Ik zal,” zeide hij, „zoo vroeg wederkeeren als ik kan, maar ik moet eerst onze andere broeders, die in gelijken nood zitten, ook gaan helpen, want de bergen en de woestenissen hier rondom zitten vol arme vervolgde Christenen, in dezen droeven verdoken tijd, en ze zijn voor den mees-tendeel al bijkans tenden van de koude, den broodhonger, de vermoeidheid en 't verdriet. Is 't dat het ooit welvoegend kwam, 't geene dat de Heilige Paulus zeide, de apostel des Heeren, het is nu, immers:

„Zij doolden in de wildernissen en op de bergen, in de holen en in de kloven der aarde, zij die de wereld niet weerdig en was te bezitten.”

Diphilus en vader staken nu de haken van de touwleêre door de ringen, en de goede slave zou eerst gaan, zeide hij en hij zou het doen, eerst om te zien of de leêre waarlijk eenen man dragen kon, en om ze al onder vast te houden als Euthymius afkwam. Als hij veilig omleege was, gaf Euthymius ons den zegen en hij ging ook. Wij keken hem na, sporte voor sporte, terwijl hij nederging, en tot dat wij hem, op zijne voeten, bij Diphilus zagen staan. Zij gingen te zamen, eene boogscheute verre, en dan kwam Diphilus alleene terug, en de leêre weêrom op; dan trok hij zijnen langen zwinkelenden trap achter hem binnen, en wij zaten weer veilig geborgen.

„Daar en zit er geen gevaar bij,” zei hij tot vader, „en ze zou tweemaal zooveel dragen, als ik en gij te gader wegen, maar 't ligt mij opperst dat die reepen met sporten daarin ons weinig zullen te stade komen, immers die menschevangers zullen wel op gevonden speur terug keeren, let er op!”

. . . . .

'k Moet hier nog bij zeggen hoe Pambo gevaren had intusschentijd. Van zoo haast als hij krijgslieën rook, te Zericah, zoo en wist hij maar al te wel waarom ze gekomen waren; en hij gevoelde 't in zijn eigen zelve, dat ze ten alle waarschijnlijkste groetenissen voor hem meêhadden, welker beleefdheid hij liever ontgaan zou. Zoo hij ging, zonder goëndag of goênavond te zeggen, ten dorpen uit, en te stukkewaard op, rechts, naar *Pans* hol, zoo het hiet. Zoo lange als hij zijnen weg voor zijne voeten zien kon, ging hij: toch eindelijk moest hij ievers zien binnen of onder dak te geraken, maar, hij was al van zijnen weg en van zijn streke af, en, blij was hij als hij daar nog eenen boom zag staan, daar hij opklom en daar hij slapen, neen, maar toch wat rusten zou, gelijk een vogel op eenen tak, en niet benauwd zijn. Van als hij 's anderdags 's morgens een hand voor zijne oogen zag was hij weerom op de bane, en in vier stonden gaans aan de eenzate. Daar en vond hij, van 's zelfs, niemand: wij waren er immers uit, van daags te voren. Van onze nieuwe woonste — die de oude christenen altemets Decius', altemets Sint-Charilaus' bergvrijd hieten — en wist hij niets. Hij stilde zijnen nooddrift met hetgene wij achtergelaten hadden, en dan, sterker van lijve en kloeker te moede, besloot hij dat hij ging wat zitten schuilen in een van de hollen daar nabij, tot dat het jaagvolk 't zoeken zouden moê geworden zijn. In dezen nood en uiterste verlegentheid, nog altijd op hope levende van ons te kunnen zien en helpen, nam hij

al meê dat hij krijgen kon, en hij vluchtte, nog wat verder oost- of zonnewaards.

't Was God die 't alzoó wilde, en zijn engelbewaarder die hem leedde, want hij kwam rechte naar sint Charilaus, en voorbij de vier struiken die over dien steen stonden; gij weet wel, daar 't onze ingang was. Hij kwam van daar voort, opwaards, tot aan de kruine van den berg, van waar hij den afgrond mat, bij d'r ooge, die omleegte lag; hij kwam toen wederom af en ging zoeken rondom, tot dat hij beneden onze openinge, daar 't stuk kemellaken van binnen voorenhing, in de diepe klove voortsukkelde. Daar vond hij, al den kant tegenover den onzen, een kleen verdiep of versnijd, dat hem gedoken houden zou, docht, het hem. Dan, op dien eigensten achternoene, in 't om water gaan, viel hem die vooropeninge van ons huis in de oogen. — „Wacht!” zegt hij, „kon ik daar zoowel in vliegen als ik er naar kijken kan, daar ware 't goed zitten, en de Honderdman zou mogen komen om mij daaruit te halen als 't hem lust deed.” Hij was nog nauwelijks thuis, dat is achter zijnen herbergzamen rostklomp gedoken, als *Caius* en zijn krijgsmaat daar al weder waren. Hoe naar, hoe naar! dacht de mandemaker, in zijn eigen, maar algelijk, hij lag op loer, hoorde en zag wat er ommegang, tot dat hij, van vermoeidheid in slape viel.

Vier-en-twintig stonden en op de been en langs de bane zijn: ge kunt wel denken dat hij met geen kleen geruchte te wekken en was; nochtans, 's anderdags 's nuchtens vroeg, klonken er stemmen zoo nabij hem, dat hij toch wakker schoot. „Wie mag dat zijn, die zoo vroeg achter mandewerk komt!” Dat was zijn eerste gedacht. Maar hij wierd al gauwe geware op wat voor werk dat ze 't gemunt hadden, die lieden die spraken.

„Dat gat ginder omhoog, mij *Mars!*” zwoer *Pedo Albi-*

novanus, dat zijn leelijke name was, „dat wij aan dat gat kosten, daar mocht het wild zitten?”

„Wild!” antwoordde *Caius*, „hoe, bij *Jovem*, denkt gij dat een arm hond van eenen Christen ooit daarin geraken zou! Maar, waar zit dat volk? Daar ligt de knoop, waar kunnen ze getooverd zijn, als 't daar niet en is? Met een vrouwe en kinderen meê, ze'n waren immers niet veel stonden het gat uit, als wij daarbij kwamen, doen ze?”

„Veel stonden! *Caie Lavini* toch! veel stonden! neenzij, man: daar doe 'k u mijnen eed op. Dat water en was er zonder handen niet gestort, gij weet wel, aan den ingang, en 'k zou wel willen weten hoe langen tijd bij dage het zand zou nesch blijven, als m' er water op goot!”

„Waar genoeg, hoofdman: maar 't zijn, *Pluto* hale ze! al tooveraars: 't is genoeg gekend, al die Christenen, dat 't *me Hercule!* al tooveraars en tooveressen zijn!”

„En wel, alzoo is 't dat ze misschien hun eigen zelve daar omhoog en daarin getooverd hebben,” zei de Honderdman, *Pedo Albinovanus*.

„Zoo is 't, en 't ware wel, kost gij nu ook ne keer tooveren, Honderdman,” zei *Caius*, gij of ik, of een die 't kan, om daarachter te geraken!

„Wel wij moeten ten alderminsten eerst naar *Zericah*, om timmerlieden, en dan moeten wij, van omleege opwaards daar naartoe, of van omhoog neêrwaards. Daar komt het op uit, en dat zal, in ieder geval, nog wat tijd slijten.”

„Mag ik, als 't u belieft ook wat zeggen?” riep de slave, dien den weg getoogd hadde: „ik heb ik-ik, als u 't belieft, mijne jonge levensdagen versleten bij dat volk, en 'k weet ik-ik wat dat er van is, als 't u belieft; en, wilt gij dat ze daaruit komen, is 't dat ze daarin zitten, ge'n moet maar.....”

„Krijgt gij ze beneden, gij vuilvel, ik schrijve 't den *Gouwworst*, en gij krijgt wat van hem: ik kenne den man.”

„Komt nader den mond dan, en 'k zal 't u toogen,” zei de andere.

„En 't was al dat Pambo nog hoorde, daar hij omhoog zat en luisterde.

BOODSCHAP.

Op dien zelfsten avondstond waren wij bezig met onzen nooddruft te nutten, en, omdat 't zoo donker was, zei Diphilus dat wij moesten om water gaan: 't en was bijkans geen meer in de kruiken. Vader had daar met eenigen tegenzin in toegestemd, wanneer wij, onvoorziens, beneden een geluid hoorden, als van eene losgelatene boogsnare, en, seffens daarna eenen plof tegen het dik laken, dat zoo 'k vermaand hebbe, voor onzen kijkuit gespannen hing, van binnen.

„'t Licht uit!” riep vader. „Diphilus, wat mag dat zijn!”

„Een pijl, heere, zoo 'k mij niet en vergisse. Maar, 't zij wat het zij, daar en is voor alsnu geen gevaar, Vrouwe. Neemt nu dat ze 't weten waar wij zitten, zij en kunnen binnen eenen vollen dag en nacht aan ons niet; ik zal gaan kijken wat er schilt.”

„Ziet maar toe, en let wel op wat dat gij doet,” riep moeder.

„Niets te vreezen, Vrouwe.”

En Diphilus kroop voorwaards, door den donkeren, tot buiten 't laken; en, als hij zoo lange daar gebleven had dat wij al verwonderd waren, zoo kwam hij terug.

„Hier is een boodschap, heere!” zeide hij, „dien ze, aan eenen pijl, naar hier geschoten hebben. De pijl zat door 't laken, en, ware 't niet geweest van 't buizeken gerold per-

gament, dat eraan was, hij vloog tot op ons misschien. Daar en is noch tale noch teeken in de dellinge beneden, want ik heb mij nedergeleid om, over de negge van de openinge, nederwaards te kijken, en de nacht is zoo donker als *Acheron*, de helleput."

„Eene boodschap!" riepen wij allen, „en wat dingen is dat!"

„Zouden wij mogen een licht ontsteken?" vroeg vader, met teekens van twijfelinge.

„Haast u, ja, heere dat moogt gij wel," zei Diphilus. „Dat hebben wij nog gedaan, zoo gij weet, en hebben bevonden dat geen enkel straalken te bespeuren en was aan den mond van onzen onderaardschen bergkuil."

Wij ontstaken licht en dan kropen wij, al nieuwsgierig, in een hoopken te zamen, rond vader, die 't rolleken pergament ging lezen. Daar stond van buiten op: „Aan den zeer eezamen Baselis." En alzoo stond er ook van binnen.

Ja, daar ligt het nu nog vóór mij, dat geluw of liever derfstuk pergament, dat ik weigerlijk bewaard hebbe, en dat ons zoo deed hopen en zoo deed vreezen!

Hoe dat die oude tijden en voorledene gebeurtenissen toch weêr in eens gedacht komen en overblijven! Als ik nu zitte en kijke naar de nijgende palmhoofden, die daar staan wiegewagen, in de avondlucht; als ik den breeden Nijl beschouwe, onveranderd en nu stroomende zoo hij toen deed: als ik Aglaieetje ons dochterken, hoore lachen, en blijje zijn, en aan zijn moeders schorte trekken, in onzen lochting: en als ik dan mijne oogen keere naar die groote nieuwe kerke, die onze hoogwaardigste Heer Bisschop Eratosthenes aan 't bouwen is, o ik heb moeite om het te gelooven, dat, over twintig jaar, wijlieden, en zoo menigen ons gelijken, om den name *Christi*, op den doolstap waren, bevreesd voor ons leven, gebrek lijdende aan alles, in aanhoudend gevaar van ongedierte, koude en hongersnood. En nochtans, ik wete dat

honderden en duizenden van Gods getrouwe dienaars ende dienaressen hunne beenderen in die wildernissen gelaten hebben, daar ze nu liggen bleeken, in 't geweld van de zonne! Ja, en dat zij daar, den mensch niet, maar God bekend, den dag afwachten van de belooninge en van de tweede komste *Christi*.

Dit volgende was de boodschap:

„P. Y. A. P. 179.”

„Silvanus, Bisschop, zijnen welbeminden zone Baselis, zaligheid en zegen, in den Heere.

„Wij doen u ter wete, om des wille van de wreedheid der vervolginge, die op dezen tegenwoordigen tijd aan 't woeden is in onze streken, dat onze broeder Aristides van zin is voor eenen tijd de wildernisse in te vluchten, tot als-wanneer dat het hem veilig genoeg zal zijn om weer huizewaards te keeren; den welken wij hertelijk bevelen in uwe goede gediensdigheid, u verzoekende dat gij hem latet schuilen en zijnen nooddruft hebben, benevens al dat hij van doene heeft. En daarbij bidden wij God, opdat Hij u beware!

Uit Ombi! den 14sten dag in de maand *Hamle*.

„k En wete niet,” zei vader, als hij gedaan had met lezen, „maar 't dunkt mij dat er iets schilt, aangaande die boodschap.”

„Hoe zoo dat?” sprak moeder, „'t is wel de hand van den Bisschop, doet 't niet?”

„Dat en kan ik niet al te wel zeggen,” antwoordde hij daarop: „want, met dat hij zoo onlangs te onzen Bisschop geworden is, en heb ik geen onthoud van ooit zijn handteeken ievers gezien te hebben. Maar, 't en is dat niet; 't is den trant en 't aaneenhouden van de woorden, die mij niet aan en staat. Waarom, als hij ons alreë bevolen was, moest er dan nog bij staan: „Laat hem schuilen, voedsel en zijnen nooddruft hebben?” Dat en moest er niet bij staan,

verstaat gij mij niet? Daarna: 'k en wete niet hoe, die 't ooit gezien of geleerd hebben, die talmerken recht zouden uitleggen."

„Wat wilt gij zeggen, vader?" vroeg ik.

„Luistert! want gij behoort dit wel te weten. Daar zou moeten op staan de eerste boekstaf van 's zenders naam; de eerste boekstaf van de maand van 't jaar. Nu dan, Sylvanus is de zender, en S beteekent 200 in 't Grieksch: ik ben de ontvanger; B van Baselis, mijnen name, geldt 2. De maand is *Hamle*, en H is elve; gevolgentlijk, daar moet hier iets schillen; 't zou moeten 213 zijn, en 't staat 179; 'k en weet op geen wijze op 179 te komen."

„Mag ik u raân," zei Diphilus, „laat dat geheel en gansch onverlet en geeft mij oorlof om wacht te houden en te ondervinden wie dat 't is, die hieromtrent ons op de loer zit. Ik voor mij, 'k ben vaste van geloove dat het een looze trek is, om te weten of er hier vluchtelingen zitten ofte niet."

„Believe 't u, en stelt u niet bloot?" zei moeder. „De geheele zake ziet er mij leugenachtig uit. Wie weet er dat wij hier of ievers zijn? En een die geheel en gansch vreemde is, hoe zou hij, op Gods wereld, weten dat wij nu hier zitten?"

„'t En ware dat Euthymius het hem gezeid hadde," zei vader. „Niettemin 'k wil 't wel doen zoo gij 't goedvindt. Diphilus zal op wacht staan; want, wij moeten wel opletten dat wij geen armen broeder en laten vergaan, om ons zelve uit het gevaar te helpen."

„Heel waarschijnlijk liggen ze, van den avond, op den loer, zoo 't een list is; maar morgen avond zal ik neêrwaards gaan, en daar beneden de klove bespieden," zei de oude slave. „Is 't dat ze op bedrog uit zijn, voor vast zullen ze komen en trachten te weten hoe 't met hunne boodschap vergaan is."

Vader ging spreken als moeder teeken gaf. . . . Wij luisterden eene stonde of twee.

„Mij docht dat ik eene stemme hoorde,” zei Diphilus: „laat mij vooren gaan; 'k zal wel maken dat er mij niemand geware en worde.”

Zoo hij kroop voorwaards, gelijk een worm, en keek lange en standvastig, diepe omleege in de duisterheid van de rotsklove. Stap aan stede kwam hij wederom.

„'t Dunkt mij, 'k zie drie manskerels, heere,” zei hij, „en twee daarvan ziender mij wapenvolk uit; 'k zegge 'k en zou 't niet zweren, dat het in der daad zulke zijn, 't is te duister. Buiten allen twijfel is 't een looze trek, en ze staan daar op wacht om te zien of wij na den inhoud van de boodschap te werke gegaan hebben.”

„God zij gedankt, dat wij niet bedrogen en zijn!” riep moeder.

„En God zij andermaal gedankt,” zei vader, „dat zij dezen list gebruikt hebben, want, is 't dat wij van niet en gebaren, ze zullen zeggen: daar en zit niets in, en zij zullen ons gerust laten.”

Zoo, na nog wat over end weêr pratens over dien voorval, gingen wij wederom te ruste.

Pambo ondertusschen en hadde 't och arme! zoo schoone niet als wij! Hij was rechts bezig met in zijnen schuilhoek in slape te geraken, als hij stappen hoorde, beneden in de klove buiten zijnen leger.

„Hier is een slag van ingang,” zei de Honderdman, „laat ons binnen, en wachten; moesten ze ons van daar boven gewaar worden, geheel 't stuk lage in duigen.”

„Hebt gij *uwe* zaken wel gedaan,” vroeg *Caius*.

„Genoeg;” antwoordde de slave. „Ik en hebbe zoo lange bij dat volkske niet verkeerd zonder ze wat te leeren kennen, en, zit er iets ginder omhoog, mijne zende zal 't eraf halen. Hoe! ze zijn immers dul om de noodlijdenden te gaan

hulpe en bijstand geven. 'k Hebbe 't nog onthouden, in de groote moordziekte of *peste* van Alexandriën, 'k was toen een jaar of tiene oud, hoe die dwazerikken altijd moesten in de huizen gaan waar de sterfte was, om zieken te bezoeken, lijken uit te halen en in de aarde te doen, en wat weet ik nog al. Ze stierven lijk de vliegen bij honderden : ge kunt dat denken. Hadden ze nog, dom kweekenoot van Nazareeuwen als zij waren, hun eigen volk, de Nazareeuwen als zij waren, hun eigen volk, de Nazareeuwen, bezorgd en gadesgeleggen : maar neen-zij ; ze kwamen tot bij ons toe. En, wilt gij nu wat weten ? 't Is eigenlijk alzoo, en bij zulke omstandigheden, dat het vader ook zoo averechts opgenomen, ja, en meêgeloofd heeft met dat volk."

„En hoe kwam dat?" vroeg de Honderdman, die scheen wat nader te willen vernemen wat slag van lieden hij eigenlijk uitgezonden was om te vangen. „'n Spreekt maar niet te luide, horkt, en ziet wel toe, *Caisé*."

„En wel, 't gebeurde aldus, heer Honderdman. Mijn vader had zijn vrijdom gekocht, in dien tijd, en hij zat met een mokkenkraam, daarbeneden, bij de *Baucalis*. Hij had een kleen krakend ding van een kotje tegen het wijhof staan van *Jupiter*, den tweeling, als de ziekte uitbrak ; al dat leege grond was, 't was daar dat men 't eerst geware wierd, en dat schrikkelijk : vader hield het nog twee jaar lang. 't Was gemeenelijk eerst in 't voorjaar te doene, en dan ging het wat min geweldig, als de hondsdagen naderden. Wel, op eenen dag dat het verschrikkelijk slecht ging, mijn baas, — dat was *Andronicus* de oude, geldwisselaar van doeninge — *Pluto* heeft zijne schaduwe nu meer als dertig jaar — zond mij naar den werf, om eenen van zijne vrienden te gemoet te gaan, die moest van Roomen komen. Nu, 't geval wilde dat hij niet en kwam, en ik in 't naar huis gaan, ik zegge alzoo: 'k zou wel een keer inkijken te vaders. Als ik in

huis kwam, daar lag hij mij, in zijn bedde, kriepende en jankende; en 't oud wijf, dat zijn huis hield, ze stond daar vóór hem, met heur handen over heur hoofd, te roepen: „Ai, ai! hij heeft de moordziekte!” 'k Zegge: ik hier uit! Maar 'k ontgaf het mij algelijk nog en 'k zei tegen mijn zelven, ne mensch en vaart maar eenen keer over 't vergeetwater! Zoo 'k hale mijn herte op en 'k zette mij bij den ouden, en 'k zegge, en ja, dat 't nog geen sterven en is, en alzo al. Nochtans hij en deed niet anders als te lijve verslechteren. De geizers of de geneesheeren hadden veel te veel werk om zoo eenen armen bloed, als mijn vader was, bij te staan, zoo hij mocht hij daar liggen en zwelten, zoo hij best koste. Ik, 'k en wist niet wat aanvangen, wat doen of ongedaan gelaten, als er mij daar een gast inkomt, met een *Philosophie*-vlieger om; 'k heb naderhand vernomen dat zijn name Dionysius was. ¹⁾

„Kunt gij hem genezen?” zeg ik alzo.

„In den zin dat ge 't gij verstaat, neen-ik,” zegt hij; „'k ben de Bisschop van de Christenen, en ik bezoeke die mijnen dienst van doene hebben.”

„Maakt u van hier!” zegge ik: „vader heeft de ziekte, eer gij ze ook krijgt!”

„Reden te meer dat ik bij hem blijve, kind,” was zijn antwoorde, en hij kwam binnen, en hij zat bij vader, en hij ging aan 't klappen.

„Zoo help' mij *Hercules!* 't was al bucht en brol dat hij uitkraamde, maar, zoudt gij lieden wel gelooven dat ik op mijn gemak niet en was! Hij sprak van een ander leven dat er komen zou, en van geoordeeld te worden, als men dood is en — ha-ha-ha! — wat ze toch gelooven! — en dat het lichaam zal weêr opstaan en levendig worden! Wel,

¹⁾ Sint Dionysius de Grootte, aartsbisschop van Alexandriën, tweemaal geloofsbelijder. A. D. 247-265.

omdat hij altijd voort daarvan klapte, en bleef klappen, ziet gij wel, ik liet ze ik klappen, en ik kwam ik naar huis een goeden teug besten *Falermischen* stelen, die mij deugd deed ook. En, om de waarheid te zeggen, dat hielp mij al die Christene prullen deurespoelen. 's Achternoens keerde ik weder. Vader lag op het gaan, maar nooit en hebbe ik, van geheel mijn leven, iemand zoo veranderd gezien! Hij lag daar, zoo gerust als een lam, en hij zag er mij blijgeestiger uit als dat ik hem ooit gezien hadde. Die oude Bisschop was daar nog bij hem; en, wat zoudt gij nu daarvan zeggen? middens de twee drie stonden tijds dat ik weg was had hij mijn vaârken bereid, zoo zij dat heeten, voor 't doopsel, en hem gedoopt ook, zoo waar als ik hier sta."

„Hij stierf?” zei *Caius*.

„Stierf! of hij! En daarenboven, de Christenen, — ja ze wilden en ze zouden komen, en zelve mijnen duts begraven, — ze stierven ook, ten minsten een heele boel daarvan kregen de ziekte en gingen achter vader.

„Zoo dat was daarmee uit.”

„Ja-maar,” zei *Albinovanus*, „daar ligt nu de knoop, ze zeggen zijlieden dat ze niet voor altijd en sterven!”

„Ja! gij zult u ook nog Christen laten doopen, gij!” zei *Caius*.

„Gij kunt dat denken!” antwoordde hij, „maar toch, ik moet u bekennen, met de waarheid, 'k en wete ik, bij den levenden Keizer, niet wat dat dat volk nu eigenlijk misdaan heeft! Maar 'k heb toch des wonder of ze ginder in dat rotshol zitten!”

„Daarin, of daar niet in,” zei de slave, „mijn loon komt mij toe, want, hadden ze er gezeten, ze kwamen daaruit, zonder de minste moeite: zoo . . . .”

„Wel 'k bevele u den *Gouwoorst*,” zei de Honderdman, „'t is gelijk hoe 't uitvalt; komt wat nader de splete.”

'T S P O O K.

Pambo hadde genoeg verstaan, uit het klappen der krijgslieden, dat ze in onze oude zate thuis lagen. Hij dacht: ik zou daar wel naartoe gaan, en zien of ik niet weten en kan wat zij in den zin hebben, en of zij vermoeden waar de doolaards zitten. Den avond nadien dat dit hem ingevallen was scheen het hem donker genoeg te zullen zijn. De zonne zat achter eenen balk gezonken, en een zwarte zwoele nacht was 't die aankwam. Zoo, omtrent de derde stonde, verliet de banstmaker zijnen leger en zette uit, te veldewaard in. Hij had nog geern daarbij ondervonden of hij in veiligheid kon te Zericah geraken, en daar blijven; of wel, of hij moest getroost zijn met elderwaards te wonen en zijn brood uit zijn handwerk te slaan, zonder uitwendig te laten zien of hij Christen was of niet.

't Was redelijk late al, wanneer hij op den uitersten hil gerocht, den dien daar ik reeds van gesproken hebbe, en hij zag in de verte, recht voor den ingang van de zate, het waakvier branden. 't Was zoo hij geschikt hadde. 't Verwonderde hem dat zij nog niet slapen en waren; men zag het van verre, ze zaten rond het vier getroppeld, gelijk de dienstlieden in Caïphas' hof, al er sint Pieter bij stond. Hij hoorde luide talen, men had gezeid van die niet overeen en kwamen. Hij was nieuwsgierig om te weten wat dat er mocht gaande zijn, en hij ging eenen langen weg omme, niet zonder gevaar van gezien te worden, tot boven de hoogte daarbeneden onze oude zate lag. Hij kroop dan over handen en voeten, en zoetjes genoeg, tot dat hij recht boven den ingang zat. Hij hoorde . . . . .

„Is dat geen tooverije, wat is er dan?“ zei er een.

„Wij hebben 't allen gehoord:” zei een ander.

„En 't kwam uit de ingewanden van den aardbodem,” voegde de slave daarbij.

„Wat aardig, vereend geruchte toch,” herhaalde eene vierde stemme.

„Wel, mannen,” zei *Albinovanus*, „geruchte of geen geruchte, tooverije of wichelarije, 't is dat wij moeten rusten, versta-je dat? Morgen, met de zonne, gijlieden gezessen dus, die 'k uitgesteken hebbe, naar *Zericah*, om voorraad; wij en moeten hier niet verhongeren, daar en is geen halve dagleeft meer over, voor de zestien manshoofden die wij nog hebben.”

En, inderdaad, 't hadde Pambo reeds gedocht dat er boven de zestien man niet aanwezig en waren; het wierd hem naderhand gezeid dat de andere te *Zericah* lagen, met bevel van, in twee hoopen, noordoost en zuidoost, geheel 't land te schuimen, te slepen en af te snuisteren.

„Daar is 't: horkt, nog een keer!” riep de slave.

En ter zelve tijd kwam er een lange treurige geeuw uit het binnenste van den berg.

Elk sprong te beene.

De Honderdman en was zelve op zijn gemak niet; en Pambo, ja Pambo en wist inderdaad niet hoe verstaan dat het daar alzoó geeuwde en zuchtte, van binnen in dien berg.

„Ze zeggen dat de Nazareeuwen verkeersels kunnen verwekken,” zei *Caius*; „en 't en zou mij niet verwonderen, hadden zij hunne zwarte kunsten te werke gesteld, om hier wat te doen verschijnen van den nacht”.

„Heb ik u niet gezeid dat het hol van *Pan* bezeten was?” zei de slave, „'t is *dat!*”

„Als 't maar *dat* en is,” antwoordde *Albinovanus*, „wij zullen *Pan* dienen zoohaast als wij kunnen; hoor-je dat *Pan!* Maar, is 't eene vervloekte Nazareeuwsche spokerije, dan

helpe mij *Jupiter*, met al de goden en de godinnen, of ik daar hulpe of bate tegen wete!"

„Best verhuizen!" zei daar iemand.

„Al waar 't van morgen af," riep *Caius*. Maar met dat woord „af," zoo kwam er mij weer een geruchte te voorschijn, 't was gelijk een bereeuwde lach, met een slach van eenlijk geblaas daarbij.

„'t En is hier niet verre van de helle," geloof ik, „zei daar een, die daverde dat hij nauwelijks spreken kon.

„'k Weet ik-ik hoe zij dat doen, om macht te hebben over de booze geesten," zei de slave „want ik hebbe erbij geweest en dat gezien met eigene oogen. Tweemaal, 's jaars, ten uitkomen, en met den ingaanden zomer, ontvangen ze, al die ze hebben kunnen verkeeren en meêtweefelen in hunnen boozen, verdomden hoop, en ze doen dat alzo: in de plekke daar zij vergaderen ligt er een diepe trapwijs neêr-gaande steenput, die alsdan vol zuiver water staat; zij grijpen een die in 't witte gekleed is, brengen hem bij dat water, doen hem met zijnen rugge naar den oosten staan, en zeggen: „Verzaakt gij den *diabolo*, al zijne werken, en al zijn bedrijf?" Als hij gezeid heeft, „ik verzake die," zoo doen ze hem neder in den waterput gaan en doppen hem daarin, tot driemaal toe. Dan wrijven zij wat olie op zijn hoofd, en geven hem wat honing, en dan zeggen zij: „Gaaf, gij zijt een ander mensch."

„Dat heb ik gehoord en gezien, en daar aan en bij gestaan, want, gij moet weten ik had een Christen baas."

„Ja, en ze heeten dat het doopsel, en wondere dingen vertellen ze van dat doopsel," zei de Honderdman, „maar is 't dat ze eens of anders toch macht hebben om de verkeersels en de spoken te weren, en 'k wilde wel . . . ."

Nog een keer kwam daar dat allerdrukkeliĳkste gehuil en geduil, uit den grond van de aarde.

„Ha . . . . laat ons weg van hier, op staanden voet,” zei *Pedo*, „wie kan dat uithouden?”

„Wel gezeid, *Pedo*,” riepen er velen, „wel gezeid Honderdman.”

„Daar beneden in de dellinge,” zei *Caius*, „is er een plekke die schikken zal voor nachtleger, laat ons daar naartoe!”

Zij hadden allicht al hun lappen en hun leesten bijeen, en de manschap was in een omzien op gang. De schets van hunne lichten en de tram, tram, tram, van hunne stappen wierd van langs om flauwer, en eindelijk niet meer verneembaar, in de verte. Ze moesten, dacht Pambo, die boven op den loer zat, ievers beneden, op een viertel van daar, te ruste gegaan zijn.

„Ik verzake den duivel met al zijn gespuis, dat heb ik van over lang gezeid en gemeend ook,” zei Pambo, „in den naam 's Vaders, 's Zoons en 's Heiligen Geests,” en dat hij nu durve aan mij komen! God beware een Christen mensch van ooit van zijn leven bevreesd te zijn voor 't gene dat dien heidenschen rijfrac heeft doen weg loopen: 'k ga hier vernachten, 't is hier goed!”

Hij ging binnen en lag neder.

Maar, gelijk hij daar neder lag, zoo begon het op een nieuw te huilen en te geeuwen, erger als te voeren.

Slapen? onmogelijk!

En Pambo op den zoek, al den kant vanwaar het uit kwam, en hij vond dat er eene splete innewaards liep, in den wand van de eenzate!

„Daar moet hier ievers een levend herte ingekropen zijn,” zei hij, als hij wat geluisterd hadde, „dat niet uit en kan; 't en zal geen groot zijn, 't gat is te kleene; wie weet of het mij kwaad doen zou, en of ik er niet aan en kan, om het uit te laten! 'k Heb ik trouwens grooten vaak, weet-je dat wel knape? — Wie zit er daar?”

Niemand en antwoordde, maar 't roerde iets, dochte 't hem; hij brokkelde wat steengruis weg, en hij maakte de openinge wat wijder: 't roerde nog nen keer, en....

Hoep de once was het, die daar ingekropen zat, en, op de eene of de andere wijze, niet weêr uit en kon; nu sprong ze, om Pambo om verre te springen, en ze en wist waar naartoe van blijdschap.

Pambo had wat stout gesproken, om zijne benauwdheid te beter te kunnen inzwelgen, en te kloeker in zijn schoen te staan: „maar nu,” zoo zeide hij ons later, „'k en kost mij niet meer houden, en 'k lei mij daar, zoo lang als ik was, te lachen; en de once trappelde rondom mij, en blies en snoof, met nu en dan eenen halven grol of twee, . . . hadden de krijgslîen daar nog geweest, het hadde hen gedocht dat geheel de onderaardsche wereld uit- en losgebroken was.”

„Wel! wel!” zeide hij, ten langen laatsten, tegen zijn eigen zelven, en hij vaagde zijn voorhoofd af met den rugge van zijn hand, „daar staat geschreven, en 't is waar, *dat de boozen vluchten wanneer ze niemand en vervolgt*. God zij gedankt, en gij ook daar, mijn poezeken, omdat ik van den nacht onder dak ga slapen, als ik wat genuttigd heb, wel te verstaan; terwijl gij, *Caie* en *Albinovane*, of hoe heet gij daar al? zult mogen de sterren liggen waken tot morgen nuchten.”

Hij vond wat hij noodig had, van voedsel en water, en hij ging neêrliggen, aan den kant van de rotse.

„Wacht!” zeide hij, en hij teekende een kruise of twee, op voorhoofd, mond ende borst, „wacht, dit volk en zal niet lange toeven van te komen kijken, morgen: niet te slapen, Pambo: zijt voorzichtig lijk de slangen en . . en . . .”

't Andere had hij vergeten.

I N.

'S anderdags morgens, vroeg, na zijne gewente, lag Diphilus aan 't waarnemen, uit den mond van onze hooge steenklippe. Het ging met ons zoo als 't in al zulke bouwten gaat: het licht komt van eenen kant: men ziet eruit, maar men ziet er niet in. Zoo zagen wij ook, van redelijk diepe in onzen kelder, den berg, die daar recht over stond, ja, al wat er op de hellinge gebeurde, dat zagen wij, en niemand en zag ons. Moeder was aan 't vroegmaal gereed doen, en wijlieden aan 't schommelen en te kante stellen, in onzen nauwen thuiswacht. Het laken was open en de zomerlucht deed ons deugd, tot in die vereende plekke zelve.

Al met eenen keer roept er iets van recht over ons, op den bergkant; en, bijkans op den zelfsten oogenblik . . . .

„Bij *Herculem!*” zei Diphilus, „ze gaan hem pakken!”

Gij moet weten, Diphilus was een bekeerde heiden, en hij had nog al die oude eeden in zijnen mond, en 't ontvloog hem nu en dan nog 'n brokke van een, wanneer hij onvoorziens getroffen was, zoo als 't nu gebeurde.

„Wien pakken?” vroeg vader, en hij sprong bij hem.

„Pambo, Pambo!”

Wij liepen al kijken.

De banstmaker inderdaad liep uit al zijne krachten dweers over den voor ons staanden bergkant, met vier vijf krijgers achter hem — dat is — geen vijftig schreden van hem verwijderd; dan, op verschilligen afstand, nog vijf of zes, en, van hooger als dat wij zien konden, op den athang van den berg, hoorden wij dat er nog riepen, zoo dat ze hem daar ook al den weg afgeloopen hadden.

„Hij is gepakt!” zei Diphilus. „'t Ligt een recht neêr-

loopende afgrond voor zijne voeten, daar en is maar een wegelken om van den berg af te komen, en ze kunnen 't, wie weet, ook al afstaan!"

„God helpe u, Pambo!” zei vader, „geen ander meer die 't kan. Weinig weet gij hoeveel vrienden hier naar u staan te kijken. Achteruit, kinders,” — onze nieuwsgierige bezorgdheid had ons tot nabij den boord gebracht — „of ze zien u.”

Pambo liep gelijk een held: 't was harde, steenachtige grond en 't subbelde een van de vangers. Dat gaf Pambo eene schrede of twee voorbate. Maar, als de Honderdman, die ouder was en zoo rap te beenen niet, voorbij kwam geloopt.

„Honderd zilverlingen?” hoorden wij hem tieren, „honderd zilverlingen, levend of dood!”

Wij en konden niet wel meer zien wat er toen geschiedde, maar Diphilus riep: „Bij *M* . . . hij heeft het gevonden en hij komt af naar hierwaard: hij moet hier recht onder ons voorbij!”

't Was alzo. Hij had de bloedhonden laten loopen en, omkeerende, bedekt ingeslegen; nu stormde hij den voetweg af, die in de rotse wegzonk, springende lijk een ree, wel tien voet verre, iederen sprong, nederwaards; hoe hij 't recht hield dat weet God Almachtig; en, beneden gekomen, liep hij, in 't diepste van de dellinge, effengronds voorwaards, nu alhier weder, terwijl hij boven aldaar weg geloopt was. Alle keure was verkeken! 't Mochte 't zestig sprongen tusschen hem en de vangers zijn, en de Honderdman, als hij 't zag, zond vier man terug, al boven de hoogten, om aan 't uitkomen van de stelling hem den weg af te staan. De weg om boven ons te geraken was insgelijks wel bezet, dat hoorden wij aan 't gevloek en 't getier, over onze hoofden.

Vader keek uit, en zei met vast en wel beraden strafheid:

„Neen! alzo geen Christen mensch zien vangen, neen! Diphilus, de touwleêre, toe! . . .”

„Baas toch!

„Toe! zeg ik u, hier daarmee, 'k gebiede 't u!“ zoo zei vader, en hij had ze al vast gegrepen, zelve.

„Baselis! Baselis! wat ga-je toch doen?“ riep moeder: „ze gaan ons zien!“

„Dat is in Gods handen,“ antwoordde hij: „vinden ze ons, wij kunnen hieruit; 't moet er toch vroeg of late eens van komen; 't zij gedaan om Gods wille, en den evenkersten ter hulpe, en Pambo toen nog!“

Dat en was niet gezeid, of de haak sloeg in de kramme. Diphilus deed van 's gelijken, langs zijnen kant, en dan smeet vader de touwleere buiten, al roepen, zoo luide als hij immer maar roepen en kon: „Pambo! Pambo!“

Pambo keek op, en de krijgslieën keken op, al te gelijk. Maar tieren dat ze deden, 't was schrikkelijk! De banst-maker mocht nog wel honderd schreden van beneden ons zijn; en nu liep hij, al dat hij loopen kon, om zijne vervolgers achter te steken.

„Waar is de happe, Diphilus?“ zei vader, koele weg. „Luistert: eer Pambo boven is staan ze zij al op de onderste sporten: met eenen man daarop, krijgt gij toen de haken uit de krammen! Zoo, Pambo binnen, twee kappen, touwen af, en zij liggender, met leêre en al!“

„En, is 't dat Pambo . . . .“

„Is 't dat Pambo nog niet binnen en is, en dat ze opkomen, dan: af alle twee; anders waren *wij* verloren zonder hulpe voor hem!“

Ze kwamen!

Vader alleen was zichtbaar, voor die buiten waren Diphilus stond meer innewaard, happe in hand — gereed.

Moeder viel op heur knie'n.

„Op het wordeken . . . *nu!*“ zei vader.

„Ja!“ zei Diphilus.

GEZELLE, De Doolaards in Egypten.

„Toe Pambo! Toe Pambo! Hier, jongen!”

„Honderd zilverlingen, levend of dood, die schelm dat hij is,” zoo riep de Honderdman, van op de rotse rechtover ons; twee honderd, die daar eerst ingeraakt!”

Tenden van loopen vloog de banstmaker aan de leëre, en hij klauwde naar bovenwaard, al dat hij klauwen kon. Hij was half wege en nog niet toe . . . op kwamen ze, achter hem, dat de touwen spanden om te breken.

Vijf hertekloppen van de schrikkelijkste ontsteltenisse.

’k En wete niet, maar ’t docht mij dat de mandenmaker gelijk binnen geschoten was!

Vader hoorde roepen . . . „Nu!” twee keers viel de happe, en een vreeselijk gehuil kwam van beneden.

Wij liepen kijken.

Een van dat gespuis lag van boven nedergevallen, en ’n roerde niet meer: nog een andere hadde in ’t vallen eenen wortel vastgesnakt, die uit de rotse groeide, en, terwijl hij met eene woedende macht hield dat hij hadde, hong hij wonderlijk te stampen en te klauwieren, met bei zijne beenen, om ievers stand op te vinden, in den harden sterken steenwand!

’t Was deerlijk om hooren, hoe hij vloekte en leelijk deed. Zijne makkers stonden gelijk stombouten te zien; maar ’t en hield niet lange, de wortel kwamen uit, en, met eenen schrikkelijken guw, tuimelde mijn man te perre en te midden in de steenklompen.

„k Heb u de dood aangedaan!” was ’t eerste dat Pambo kon uitbrengen.

„Niemandalle!” zeide vader, „wij hebben u ’t leven gered.”

„Maar, gij zijt verkocht!” zei de banstmaker.

„Niet te doene! zoo God helpt, niet te doene! wij kunnen hier nog anderzins uitgeraken.”

En vader deed het uiteen.

Als vader gedaan had ging er weêr een aan 't roepen, van beneden.

„Laat mij gaan!” zei Diphilus; „ons duiken en kan niet meer baten. Zoo hij ging.”

„En wel galgenvleesch!” riep de Honderdman, van als hij Diphilus hoofd geware wierd: „gaat ge 't nu opgeven? ik kan gemakkelijk binnen, zoo 'k wille, en met uwe eigene leeder, zie-je, van boven tot bij u; maar, in alle geval, wij staan hier beneden, en wij waken u; gij zijt gevangen in uws zelfs eigene trapan!”

„'t Is waar,” zei Diphilus, „'t gaat ons hier schrap, en geheel schrap; maar zult ge ons laten leven als wij overkomen?”

„Leven? Neen-wel! Inderdaad, of 't ware misschien als gij uw ongeloove wilt daar laten. En, dan nog, zoo en wil ik het u niet toestaan. Hier hebt ge twee Roomschen voor hunne levensdagen aan de minke geholpen! Ja, de *Gouwvorst* zal een ei met u te pelen hebben, dat moogt gij zeker zijn!”

„Ten minsten laat ons hierop het eerlijk woord hebben, dat wij gespaard zullen blijven, tot dat wij voor den *Gouwvorst* staan.”

„Ja! dat zij toegestaan, maar niets meer!”

„Hoe moeten wij ons overgeven? Gij moet ons helpen, alleen en kunnen wij niet af, zoo als gij ziet.”

„Wij zullen de leeder van boven te uwaard nederlaten, „antwoordde *Albinovanus*; „'t en is zoo hooge niet van u tot boven als van beneden tot u.”

„Wel,” zei Diphilus, „tot morgen dan, morgen kan 't geschieden; van dage niet.”

„En waarom niet? 't Zal van dage!”

„'t En zal, en daarmee uit. Wij hebben onze zaken te verrichten eer wij in uwe handen komen, en gij zijt wijs genoeg om te weten dat het ijdel en verloren pogen is om

hierin te geraken, gij waagt er lijf en leven aan, durft gij 't!"

„Een woord met u, heer Honderdman," zei *Caius*. Want, *Caius* wierd nadien van dienaar des Keizers, zoo hij was. een dienaar *Jesu Christi*, des Opperkonings, en 't was hij die mij ten grooten deele, vertelde wat hier geschreven staat. Hoe had ik het anderszins kunnen te wete komen? — „Gij moogt het gelooven, die zaken die ze te verrichten hebben, dat is hunne tooverije: ze gaan 't ontgeraken. Ik, 'k en zou daar niet inkomen, nievers voeren."

„Hun eigen daaruit tooveren!" zei de Honderdman, „daar beroep ik al de tooverije van de wereld op: niet te doene: maar, wil ik u wat zeggen dat vast is? Daar moet, of wel eene andere leeder in dat hol verborgen zitten, of daar moet een andere uitweg zijn. Anderszins, *Mercurius* helpe me! hoe zijn ze daarop gekomen? ik vrage 't u!"

„Wel, waarom ons niet daarin gezakt van al boven, en er ons binnengevochten, is 't noodig?"

„Wij kunnen, *Caius*, wij kunnen, ja-wel, maar 't zullender van de onzen velen den kraag daarbij laten, let erop: al 't voordeel en de bate is op hunnen kant; ze kunnen zij daar met vijf zes manskerels in zijn, wie weet, drie is onloochenbaar. Wij zijn al volks genoeg geroofd; en voor zulk een geld, laat mij ze toch eens aan hun lijf komen, en dan . . ."

„Ha, maar, den loon blijft gij schuldig, 't zij levend of dood, hebt gij gezeid."

„'t Is waar," zoo antwoordde *Pedo Albinovanus*, de Honderdman, „daarom zullen wij ook mooi spreken tot hen. Neemt drie vier man, gaat op den berg, en ziet wel om, tot dat gij weet dat er langs daar geen uitkomen en is. Hier zal ik eene wacht zetten, en wij zullen 't afzien, tot morgen. Ondertusschen zouden wij beter zien of wij geen draagbedde en kunnen in gereedheid krijgen, voor onze arme gasten daar."

„Hebben wij malkaâr verstaan en blijft dat goed?“ vroeg Diphilus eindelijk.

„Ja-wel!“ antwoordde *Albinovanus*, met dit besprek — dat gij belooft ons vrij in te laten, met het kriecken van den dag, morgen uchtend.”

„Dat zullen wij,” zei Diphilus.

„Zoo zij het dan!“ antwoordde de Honderdman, en, hij ging vandaar met zijn volk, tot op eenigen afstand.

„Nu dan,” begon de slave, „wij moeten hier uit, en dat van dezen nacht zelve; zoo God wil, 'k hope dat het zal gaan zonder ongelukken. De mane is ten halven wege, wij moeten wachten tot dat ze onder is, en dan geen tijd verliezen.”

„Maar zullen ze alhier ook geen wacht stellen!“ vroeg moeder.

„Waarom die wacht, vrouwe? de Honderdman, zoo scherp als hij er uit ziet, hij zal wel vandage nog de plekke rondom doen nazien; en, vindt hij geenen uitweg, wat baat het de afhelling van eenen heuvel te liggen waken?“

„God geve ons eenen donkeren nacht!“ zei vader.

„Amen!“ zeiden wij.

„En ik, boven al de andere, ik ben schuldig te bidden dat het God alzo gelieve,” sprak Pambo: „ik, door wien dit al over u lieden gekomen is.”

„'t Is door uw toedoen,” sprak vader daarop, „dat wij de eerste maal ontsnapt zijn. Stelt u geheel gerust. Maar, zegt, hoe zijt gij er zelf haast ingewaaid?“

„Verteld ons dat.”

De banstmaker deed uiteen hoe hij gevaren had, tot aan den tijd dat hij in onze oude zate lag en, wij hadden nog moeite om niet te lachen, als wij hoorden hoe een hoofdmanschap Roomsche legerlieden gevloten waren voor het aanschijn van eene once.

„Ik sliep of ik lag wakker, dat en wete ik niet,” zei Pambo : „al dat ik wete is dat, als ik opstond, — nu eene stonde, twee drie geleden — om het hol te verlaten, en dat het hooger dag was als dat ik wel zou begeerd hebben. Nochtans ben ik daaruit gekropen, zonder dat zij mij zagen, en rond den berg geslopen, over de naaste reke hoogten; maar eer ik vrij onder de rotsen kon geraken, was de Honderdman en sommige van de zijnen op de beenen gerocht, en, tot mijn ongeluk, zij wierden mij geware; ik hielp ze nog van het spoor, met loopen en wederloopen, zoo zeere en zoo dikwijls als ik kon, en 't dacht een tijdeken dat ik ze ont-sprongen was, en zij mij; maar neen, de twee eerste daar waren flinke loopers. Arme bloeden ook: 'k vreeze dat ze van nu voort gedaan hebben met loopen! Dan, tenden Gods wegen, ben ik die klove ingeslegen, hierbeneden, meenende: 'k ga daarop klimmen en mij ievers in eene splete kunnen verbergen: ja, 'k heb ik geklommen van kindsbeen af! Gij weet al 't andere: gij hebt mij in 't leven gehouden, vandaag, en ulieden ten besten hier gezeid en beloofd: sterven zal ik, waar 't er op aan komt, om 't uwe te bewaren.”

„God geve ons beter als dat!” zei vader. „Maar nu, laat ons alles bereid houden zoo wij best kunnen; en gij,” — hij keek naar moeder — „met de kinderen, zult gij wat gaan slapen. Gij zult van den nacht al uw krachten van doen hebben en moeten te werke stellen.”

Zij gingen slapen.

U I T.

Daar zijn weinig dingen, in deze onze schoone wereld, die mij met zoo veel gevoelen doen zeggen: 't is schoone, als hetgene ik zie, wanneer ik onder eenen eenzamen palmboom sta, en dat de zonne ondergaat. Het vezelen van zijne waaiers schijnt zoo zoet en van zoo verre te komen, 't is lijk het zingen van eenen Engel; de laatste stralen van de zonne spelen zoo liefelijk in de zijblattjes, 't is alsof de engelen daar hun woonsteê maken en blijven rusten wilden, over nacht; en de hooge stam rijst heerlijk uit de wildernisse. Het is...

Maar de menschevangers waren wel gerust in al zulke gedachten, aan 't werk zoo ze waren, rond de palme, die boven op den rotsberg stond, recht boven ons bergvrijd. Zij pinden de reepladder, of de touwleêre vast, om 's anderdags omleege te komen. Wij hoorden ze roepen en lachen, bij iederen hamerslag die de ijzers in de rotse dreef.

„Jawel,” zei Diphilus, als 't geruchte ophield, „maar, het zal algelijk met uwe slinkere hand zijn dat ge ons pakt, morgen nuchten. Ik gawe 'k en weet niet wat aan Gods arme schamele lieden, om ze te zien staan kijken, als ze in 't stal komen en dat de merrie gaan loopen is.”

„Gaan loopen, ja, dat geve God!” zei moeder.

„God zal! Hij zal, Vrouwe,” zei Pambo; „dat is ongetwijfeld. 't Ware tegen de hope gezondigd, nu Gods arm te mistrouwen, nadien dat Hij zoo wonderbaar ten onzen voordeele is uitgesteken geweest.”

Terwijl zij aan 't kouten waren ging ik, uit den mond van de zate, gaan zien en gaan waarnemen. Wij en hadden het nog nooit zoo stout durven doen, tot nu toe.

Het water, dat beneden in de dellinge liep, was bijkans uitgedroogd; 't lag nog eene reke kleene plaschelkens in de diepten, of al den noordkant van ievers een kaal stuk rotse. De zonne zette nog rechts den top van de voor ons staande bergen af, met een streke rood of twee, dat allengs-kes donkerachtig wegs molt; en op de hoogste afhangen zagen wij mensschaduwen spelen, aardig om zien, omdat ze zoo lang en zoo verwrongen waren en zulke wondere voeren hadden. Het roepen en 't lachen van dat volk stak wonderlijk af, ja, 't stak *tegen*, op hetgene eertijds al eenzame stilte was, over die oude stille rotsen. In de dellinge liep er nog wat volk, getween, gedrien, aan 't overleggen gewis hoe die Christene rijfrac te vangen was; aan 't bejammeren van die twee arme bloeden, die van de rotse gevallen waren, met de leeder. — Ze kropen er alle twee deure, maar gingen mank, hunne levensdagen. Zij bekeerden, en ze stonden, menig jaar nadien, als dischgenooten en schamel volk, aangeteekend op den *canon* van Metelis' kerke.

Al met eenen keer, daar komt het schraal geluid van de krijgstrompe, van over onze hoofden. 't Volk, het meeste deel daarvan, klom den afhang van den berg op, die recht over ons lag.

„Kom hier,” riep ik, „Diphilus, 't is best dat gij ziet wat er ommegaat.”

„Ja-wel,” zei onze slave, en hij kwam voorwaard.

„Rechtover zitten ze, niet waar? Zoo 't is wel: hadden zij willen hunne nachtwake boven ons nemen, dan ware 't erger geweest; ze moeten 't in hun hoofd gekregen hebben dat wij hier langs eene touwe gaan uitgletsen, ja-wij! Zie nu ne keer of gij kunt tellen, met hoevelen dat ze daar staan; ziet gij die viere, daar beneden? De anderen ziet gij effenaar naar boven komen, en den voetwegel alhierwaards inslaan.”

Wij telden.

De Honderdman, en drie man met hem, stonden ginder vóór ons; viere beneden, was achte; en 't kwamender nog drie langs den voetweg af, was . . . .

„En Pambo zegt, — doet gij niet Pambo? — dat ze buiten den slave, met zestienen aan onze oude woonste waren?”

„Ja-ik,” zei Pambo.

„En twee die niet gaan en kunnen, daar zijnder dan nog viere te kort; boven ons hoofd staan ze: 'k wil dat ze liever aan de deure van . . . . ja maar, die viere, dat zijn de ergste van al voor ons!”

„Ze slaan misschien de gekwetsten ga,” zei ik.

„Hoe, met tween, dat kan schikken, met vieren ware wat veel zorg. Ja, zoo lange als dat wij dweers door den berg niet kijken en kunnen, moeten wij ons tevreden houden met te weten 't gene wij weten. Wij zullen doen dat mogelijk en uitvindelijk is, en . . . . dan mag God het overige doen.”

't Wierd donker.

Wij ontstaken licht, en — 't was Diphilus die dat voor raad gaf — wij lieten 't laken in den hoek liggen, en 't licht bloot staan, om geheel den nacht te branden, zelfs als wij al zouden verre weg zijn.

Moeder, Cyrilla en Diphilus hadden wat gelegen, geslapen misschien. Nu ging ik ook, en sliep, want ik was dien dag al vroeg in roere geweest. Als vader mij wakker maakte was 't al een groot gat in den nacht. Hij, Pambo en Diphilus hadden hard aan 't werk geweest, en stillekens al de eerde van voor den uitweg gedaan. Ik voelde dat er een trek gat was, langs daar, 't was koud; maar de nacht, de nacht was, eerdedonker, en door den ouden struik en zag men noch lucht, noch dit noch dat: 't was al even zwart.

Wij ontwekten ons ander volk en we zeiden dat alles streke was. — 'k Moet zeggen dat wij nu het kemelharen dekkleed al dezen kant van de lampe vastmaakten, zoo dat er door den uitweg niets noch geen van ons en kon gezien worden, moest er iemand daaromtrent aanwezig zijn.

„Assa! Heere,” zei Diphilus zoetjes genoeg, „ik eerst. Van als ik buiten ben, geeft mij, zijt zoo goed, 't gene wij noodig hebben, 'k zal 't wegsteken; en komt dan ook, maar zwijgen lijk dood, dat is 't bezonderste.”

Heel voorzichtig, maar toch, met hier en daar een verroerend blad, of een krakend taksken, gerocht er Diphilus eindelijk — eindelijk uit. Maar 't spel was al verbrod, en wij waren altemaal om de dood te smaken als wij, dichte bij ons, krijgsvolk hoorden.

„Waart gij dat, *Calve?*”

„Wat, ik?”

„'k Hoore entwat roeren!”

„Stomhout! 't zijn die spoken die in je kop zitten! Roeren! en wat zouden de boomen anders doen als roeren?”

„En . . . wel! 'k en wete ik niet, waar 'k wille hadde er hier hout geweest om wachtvier te maken!”

„Stopt je gezichte, wachtvier!” zei Calvus: „kan hij 't maar gaan weten dat wij geklapt hebben!”

En 't bleef wederom al stille.

Onze herten vielen tot in onze schoen.

Wat nu gedaan, of gezeid, of beraamd? ik vrage 't u!

't Was wel . . . 'k en weet niet hoe lange, eer wij op ons gemak kosten asem halen, 't docht mij dat 't wel 't vierde van een dag was. — *Wy* en dorsten niet uit, Diphilus en dorst niet in.

Na wat wachters hoorden wij Diphilus, die vezelde: „Nu zijn zè verder af, — nog een: toe!”

'k Zat ik naast, en vader stook mij voorwaards op.

't Was zoo donker als de helle, nooit en heb ik zulk eenen donkeren nacht geweten.

Cyrilla en Philips volgden ook.

„Om uw dierbaar levens wille, houdt u toch gerust, en 'n roert niet!” zei Diphilus, onder zijne hand, „'t komt . . . een weêr op!”

Tram, tram, hoorden wij den schildwachtstap: 't was gelijk op ons herte en op onzen lever dat hij tramtramde. Als hij op twee roên of zoo van ons was, hoorden wij hem, maar en zagen hem niet, slinks om doen en wederkeeren, en de ander schildwacht kwam toen ook; en de die kwam nader: hij geeuwde, dat wij het hoorden, want hij bleef wat staan.

Tram, tram . . . . hij ging ook weg.

„Komt!” zei Diphilus.

Wij kropen, — 't en was geen gaan, — den bergkant af, met brokken kemellaken aan onze schoen gebonden, om *toch* geen steenen te doen klappen; maar, 't was turf, daar wij over moesten, drooge, zachte en zwijgende, als m'erop tord.

Als wij alzoo vijfhonderd roên verre omleege waren, vader bleef liggen, strekte zijne armen uit, haalde eenen diepen langen asem, en . . . , „God zij gedankt!” zei hij.

'k En zal 't toch nooit van mijn leven vergeten, hoe wij, och arme, gesteld waren, wanneer, 's morgens, de dag uit den oosten kwam. 't Was nu al eene stonde lang, dat wij onzen duisteren nacht uit te boeten hadden onder eenen fijnen stuifregen, die lijk overal in- en overal deurekroop. 't Was uit, met het stondeken blijdschap van ons ontsnappen, 't was uit! En daar lagen wij nu, moe en mat, koud en klef, tot op het been, om zoo te zeggen; afgemalen van den honger, met elk twee koude, vermoeide en ja, zeere voeten; met oogen, die van flauwten nog nauwelijks de barre bloote zandhillen kosten zien, die, altijd verder en verder in den grijzen afstand, zichtbaar kwamen.

Ai! ai! was dat een dingen!

Thuis geraken! nooit meer! neen, neen, daar en was geen denken aan; menschen, ja, met menschenherten en met Christene deugdzaamheid, nog ooit mogen aanschouwen, en geern zien! Neen, neen: dat was nu al, en voor altijd, voorbij voor ons! Ik, ik dacht op menschengeraamten, die ievers, ongezien 't en zij van God, op het zand lagen wit te worden: dat was al dat mij voorenstond. Moeder en Cyrilla zaten daar met hunne ruggen naar malkaâr aan eenen steen geleund, om wat wind te keeren, zij en kosten niet verder. Philips was meer dood als levende, en de andere keken, met oogen en herte, achter bergen en heuvels, achter kloven en dalen, schoone sprekende om genade en een om een schuilhoekske: — Niets.

„Daar en is geen hopen!” zei vader: „Pambo en Jan, blijft gij bij de andere en ziet ernaar, ik en Diphilus gaan op zoek. Wij moeten toch ievers ons hoofd en onze moede leden zien binnen te krijgen, en 't en mag bovendien niet al te lange meer aanloopen, of anders, wij zaten beter gevangen in onzen berg.”

Zij gingen voort.

Pambo en ik gaven een stuk krakeling rond en keken achter water, dat niet moeilijk om vinden en was. Wij bleven zitten, bij onze bewakelingen, en hielden ons zoo stille als wij maar en kosten, klappende om 't verdriet weg te houden.

De wolken begosten aan stukken te gaan en de zonne door te laten.

Daar stond even zooveel groen op al de hillen, die wij zien konden, als in mijn hand, en hier en daar stak er een bleeke scherpe rotstand dweers door dat turfachtig paddevel van dien heigrond: wij en kosten nievers kwalijker gehaafd zijn, en was er een die ooit 't ongeluk had, zijn

hoofd boven den rugge van een van die bergen te steken, 't is gelijk waar, daar zaten wij vlak in zijn aanzichte, en 't en was geen ontkomen meer aan.

Als de zonne een stonde gerezen hadde, zoo wierd Pambo ongerust te zijn, en te zeggen: „Twee!” zei hij: „ze kunnen op ons zijn, wij moeten weg!”

„Nog een half tuksken,” zei ik: „slapen zal moeder deugd doen, en Cyrilla ook.”

De zonne stond al hooge, de krekels krekelden al hunne macht, en de puiden en lieten 't niet van te zitten rekken en gerrebekken, in 't water, daar wij van gedronken hadden. Waar bleef vader? vader weg?

„Dat en kan niet zijn,” zei Pambo, „en blijven wij hier, wij zijn eraan.”

„Gaan wij weg, en komt hij, wat zal 't dan zijn?”

„Ja-'t, 't zal hem miskomen, maar daar en is geen doodwonde aan. Ontwekt moeder, en zeere, vraagt wat wij zouden doen.”

Ik deed het; en 't en hielp maar om tijd te verliezen: wat kon die arme vrouwe al zeggen? Ten langen laatsten kwamen wij overeen en wij zeiden:

„Vader moet zijnen weg gemist hebben, en 'n zal bij dage niet durven terugkomen; en 't is onze plicht, ten zijnen en ten onzen opzichte, van zoo nabij mogelijk ievers schuil te gaan, en te wachten.”

„En weet gij wat nog?” zei Pambo: „'t en is geen een van die Roomschen, die onze eigene tale verstaat of lezen kan, had ik iets of wat waarmede ik teekenen kon, ik zette al zeere op dezen pergamenten band hier, dat ik met den nacht naar hier zal komen kijken, en hun de plekke bekend maken waar wij ons bevinden.”

't Was verre van ons gedacht, waar en wanneer dat moest gebeuren, och arme!

„Ik heb hier een looden penning, ziet of dat teekenen kan,” zei moeder.

't Ging inderdaad, met moeite genoeg, en wij vestten het pergament, met eene pinne, die wij uit eenen droogen struik sneden, aan den grond vast; en dan, verlicht en verlevendigd, zoo wij waren, van te rusten, klommen wij te wege de hoogte op, recht over de die, daar wij beneden blijven rusten waren. Wij besteedden daar wel eene halve stonde aan, en daar, ofschoon wij verre niet anders en zagen als altijd bergen en rotsen, 't docht ons dat de grond zoo blak niet en was en meer hoeken en kanten had, daarin iemand zou kunnen gedoken blijven, voor eenen tijd.

„Als wij hier niets en vinden, kunt gij over nog eenen berg, Vrouwe?”

„Ja-ik toch,” zei moeder.

„En gij, Cyrilla?”

„Ik zal Cyrilla dragen,” zei Pambo.

Hij en had nog maar rechts gesproken, als Philips rug-gewaards opkeek, naar den top van den berg, bachten ons, en met een droef misbaar uitriep:

„Jesus-Maria! ze zijn daar!”

VADER BASELIS.

't Was te midden de vierde wachtstonde, als de Honderdman, die wakker lag, *Caius* opriep, die nevens zijne zijde sliep.

„*Caië*,” zoo sprak hij, „k en weet niet wat er mag schillen, maar, 't ligt in mijn leên dat er onraad is?”

„Onraad,” vroeg de man, „hoe onraad?”

„Ja, aangaande die christenen: 't ware toch al te erg ze nu laten gaan, als wij ze onder de hand hebben!”

„Heb ik u gisteren niet gezeid, dat ik ze nooit en had laten doen 't gene ze vroegen?” sprak *Caius*: „hoe zijt gij nu al met eenen keer veranderd van gedacht?”

„Wel, 'k en wete 't niet,” antwoordde de Honderdman, „maar, hebt gij 't nog onthouden, in Persenland, hoe heer *Varro Atavius* meende, als zijn eerste gemoet 's nuchtens een haze was, dat hij tegen 's avonds naar de andere wereld zou gevaren zijn? En hoe hij, te Labracerta, ge weet wel, eenen haze zag springen? En hoe hij 's achternoens met een vergiftigen pijl doodgeschoten wierd?

„Of ik het onthouden hebbe!” zei de andere, „dat gaat vast, en daar en is aan zulke zaken geen twijfel. Wel, zal ik het volk oproepen, en willen wij seffens daarin?”

„Ja-wel,” zei *Pedo*. Zoo, 't volk wierd opgeroepen, eene touwe ontsteken, en men ging van dweersten langs den berg, den zelven weg af, daar daags te vooren Pambo vervolgd geweest was. Zij kwamen in de diepten, namen twee van de vier wachten meê, die daar stonden, en de reepleeder, en daarmee naar boven. De eenzate was verlicht, en 't klein blikkierend olievlammekeken scheen roerloos, op het onbegroeide aanzichte van den rotswand, in de duisterheid van den nacht.

„Ik zal roepen,” zei de Honderdman. „Op, gij daar! hoor-je 't?”

„Zijn dat slapers!” riep *Caius*.

„Zijt gij, het, Honderdman!” vroeg de wacht, van op den top van den rotsberg.

„'k Zal seffens bij u gaan zijn: sta' vast daar. Hei! slaapt gelie nog? Hei-ei!”

„Dat is hardnekkig zijn,” zei er een van 't volk: „dat is niet *willen* hooren.”

„Of ze er nog in zitten!” zei de slave.

„Of ze er nog in zitten? waarom zegt gij dat!” zei *Pedo*, met eenen snak omedraaiende.

„Ja, 'k wete ik beter als gij, wat dat er van is, van tooveren,” antwoordde hij. „'k Heb van den nacht gedroomd dat ik ze al zag wegrijden, op eenen witten struischvogel.”

„Loopt gij naar den weêrlicht, met uwen witten struischvogel!” zei *Pedo*. „Willen ze er niet uitkomen, laat ze er ons uit halen.”

Zoo gezeid zoo gedaan.

„Niets voorengvallen, schildwacht?” sprak *Pedo*, als hij, tenden asem, bij den palmboom kwam boven.

„Niets, Honderdman,” was de antwoorde, „uitgenomen dat wij, zoo over een stonde of twee, iets hoorden roeren, ginder in dien struik: wij gingen en doorzochten 't al dat er was” — een peerdeleugen! — „maar en vonden niets.”

„Wel,” zei *Pedo*, „'t deert mij haast, dat ik gister den boel niet ingenomen en hebbe, stormender hand! Nu moeten wij erin. 'k En wete niet wat helsche belezingen zij zouden gebruikt hebben, om eenen uitweg te vinden.”

„De leêre hangt al,” zei *Caius*: wij en moeten maar omleegegaan.”

„Gij eerst,” riep de Honderdman, „en gij tweedst, *Valeri*. Twee teenegader maar, 't en ware dat zij beneden vechtingsgezind waren. Noch een licht daar: hoor-je 't,”

Ofschoon *Caius* zoo stout was als de bliksem zelve, zoo placht hij nochtans naderhand te vertellen dat hij in 't geheele op zijn gemak niet en was, als hij daar, tusschen hemel en aarde, tegen den wand van eenen afgrond hong, aan een stuk touw, en dat in de alderuiterste duisternisse van den nacht. Hij moest trouwens de lichttouwe in zijne tanden houden, en 't gesmolten hers of pek viel vijstend door de lucht, in kleene vlamkens vier, terwijl hij nederwaards

kwam. Ten langen laatsten gerocht hij tegenover de openinge, en, zijn licht naar binnen geworpen hebbende, maakte hij gereedschap om zelf binnen te geraken, Dat en was geen kinderspel, want waaraan hem vasthouden, of waarop steun vatten? De leêre draaide en roerde te vele, om er te kunnen van springen: op een ende, zijn lijf rondom wringende, gelukte hij, en kreeg hij zijnen voet op den boord van de openinge; met eenen anderen zwaai lag hij achterwaards over, bij zijn licht, in de zate, zonder veel zeer; dan trok hij de leeder bij en riep naar *Valerius*, dat hij zou gespoeid hebben, en alzoo hadde hij al gauw zijnen maat binnen en bij hem.

„Zij moeten slapen,” zei hij, „anderszins zouden ze uitgekomen zijn. Laat ons binnenwaards! Hei! hei! wien hebben wij hier! waar zit-je altemale? Hoe! — maar! — wat — hei! — Ze zijn weg, bij den levenden.... ze zijn 't opgesteken!”

„Ze hebben een donkerkappe, dunkt het mij,” zei zijn maat,
„Donkerkappe?”

„Ja, waarin ze kunnen gaan en keeren, zonder dat ze iemand ziet!”

„Niet te doen!” riep Caius, „zich! hier is hunne donkerkappe!” En hij zwaaide zijne herstouwe naar den uitweg, dien hij nu rechts gevonden hadde; dwazerikken dat wij waren, van niet beter rond den berg te gaan zien!”

„Ze'n kunnen al niet verre geloopen zijn, dat nog een troost is,” zei zijn maat.

„Ja, dat is waar ook. Maar hoe deden ze 't? Laat zien: daar *zij* door konden, kunnen wij ook door, of ze gaan met de levende spoken om. Oolijke deugenieten, ziet, daar brandt hun licht nog, opzettelijk, om ons te beter in den nekke te zien!”

De twee gasten kropen nu door 't gat en stonden in een omzien, langs den kant van den berg.

GEZELLE, De Doolaards in Egypten.

„Honderdman! Honderdman!” riepen ze.

„Bij *Hercule*! daar staan ze alle twee weêr bachten ons,” riep Pedo. „Wat is dat nu voor een ding; wat wil dat zeggen?”

„Dat wil zeggen, zei *Caius*, „dat de haze door 't strop gesprongen is.” En hij lei 't hem uit.

De Hoofdman en kon niet spreken van kwaadheid.

Eindelijk: „Wilt ge wel weten wat, makkers?” zeide hij: „ze'n zijn uit de wereld niet: laat ons bijeenblijven, tot dat 't dag wordt; 't is verloren gespeurd daarachter, bij zulk eenen nacht als dezen; zijn er vrouwen en kinders bij, zij en kunnen al niet verre vooren zijn.”

„Ge hebt gelijk, Honderdman, en, is dat ginder geen dagstriemen, ik en ken er, *me Hercule*, niets van.”

Zoo, zij wachtten tot nog omtrent eene halve stonde, tot dat de krijgers zelve geen gedoog meer en hadden.

„Op!” zei de Honderdman toen. „*Caie*, neemt gij drie man met u, en ziet of gij te *Zericah* geraken kunt; ik zal er ook drie meênemen, en den anderen kant doen; de andere mogen, hier rondom, het land opschudden, en tavond hier bij de palme te zijn, versta-je 't?”

Gevolgentlijk, *Pedo*, de slave, en nog drie anderen, gingen den weg, dien wij gevlucht waren. Gij kunt wel denken dat vijf wapenlieden bij dage wat rapper over de bane kwamen als wijlieden, bij nachte. Ze liepen over drie ketens bergen en klommen op den rugge van den vierden.

Op dien eigensten oogenblik kwamen vader en *Diphilus* ook te voorschijne, op den hil, rechtover hen. Ze hadden heel den eenen kant afgezocht, achter eenen hoek om in te schuilen, en, met dat ze meenden dat ze niet en konden ontdekt zijn, eer den morgenstond, zoo waren ze nog min bezorgd als dat ze hadden moeten zijn misschien.

„Wij zijn verdaan!” zei *Diphilus*.

„Gods wille geschiede!” zei vader! „’t Is al verloren geloopt!”

„Geheel en gansch, . . . maar ik, met uwen oorlof, ik liepe ik algeijk nog: immers, zoo wij van den werke weg loopen, elderwaards als van waar wij gekomen zijn, wij zullen ze van moeder en van de andere afbringen, en ze achter ons doen komen.”

„’t Is waar,” zei vader. En ze stelden ’t op eenen draf, den berg neêrwaards.

De vangers lieten eenen grooten schreeuw, en ze zaten derachter. Weg vlogen helm en schild, en nederwaards — kwamen ze.

Nu, vader en Diphilus en hadden in ’t eerste geen ander gedacht als van *ons* te baten; maar, met dat ze alle twee taaie sterke manskerels waren, en alle twee ’t loopen en zulkdanigen arbeid gewend; en, gelijk ze liepen, de ellebogen in de lanken, ’t hoofd achterwaards, de borst vooruit, ze wierden allichte geware, in ’t ommekijken, dat ze de kerels achterstaken. Na een halve stonde bleef de Honderdman steken, de ander viere kwamen op, hoofd en hoofd, de slave een schree vooren. ’t Was eene lange ruwe wendende dellinge; nu wierd de grond oneffender, en ’t was te springen, van de eene rotsbonke op de andere, over losse steenen, op droogen afgletsenden turf, door eene nauwe verbrande kele, die bij winterdag een waterweg was, — altijd voort.

„Wij zullen ze . . . nog achtersteken, . . . Baas,” zuchtte Diphilus, onder ’t haastig asemhalen.

„’k Hope ’t . . .” zei vader.

De zonne klom. Ze stak zonder genade nederwaards, in die nauwe versmachtende gangen; schrikkelijk botsten heure stralen van de roode heetstaande rotsen op de twee rookende loopers. ’t Liep hun over aanzicht, handen en

lijf, bij stroomen zweets. Een gier, die op een dooden jakhals zijn aas nam, vloog op, en hong wielende en tierende in de lucht, daarboven.

't Was de vierde stonde, of daar omtrent, als ze den laatsten elleboge van de dellinge ommedroeien, en daar stonden ze, Diphilus en vader, voor eenen zwarten rotswand, die rechte opschoot. Hij mocht veertig voet hooge zijn, en hij was trapwijze afgebrokkeld, en stond gelijk bij banken en lagen, dat m'er nauwelijks over kon.

„Dit is eene goede tegenkomst,” zei Diphilus; „'t is meer in onze bate als in de hunne.”

„Op, Baas!”

Zij gingen aan 't klimmen en waren halfwege boven, als de andere nog beneden waren; de die, als ze dat zagen, lieten hun zelve vallen op de steenen, en ze gingen 't opgeven.

„God zij gedankt! we zijn deruit!” riep vader.

Neen: nog niet! De slave, zoo 'k u gezeid hebbe, had in 't eerste wat voorengelopen, maar Roomsche standvastigheid en krijgskunde hadden hem allichte overwonnen, en nu kwam hij achter aangelopen, tenden asem, met den boge en den pijlkoker in de hand, die een van de *velites* weggeworpen hadde.

„Toe jongens,” riep hij, „'t zijn de onze!”

Hij had nog drie pijlen, hij lei aan, trok voorzichtig — en . . . .

De pijl schampte van de rotse, rechte over vaders hoofd, en viel verre weg in de dellinge beneden, al den anderen kant; den tweeden pijl lei hij aan, nam het nog voorzichtiger, en schoot Diphilus langs zijne rechter schouder.

„'k Heb een schrampe, maar 't en is niets; wij zijn boven!”

Met nieuwen moed krasselden zij weër oomhoogewaards, wanneer zij, bachten hen, nog een keer het losronken van

de boogpeze hoorden, en vader voelde dat de pijl in zijne hame zat, bachten zijnen rechteren knie.

„'t Is uit voor mij,” zei hij, en hij trok zijn been achter hem naar boven, want het hem zoo schrikkelijk zeer deed: „loopt gij voort, Diphilus!”

„Nog een stapken, — nog een klein stapken, en wij zijnder over. Zien ze niet dat ge geschoten zijt, ze 'n zullen niet verder opkomen.”

„Ba! ze zien 't genoeg,” antwoordde vader; want de slave stond vols arms te boffen over zijn doen, en een van de loopers kwam al op. „Daarenboven, 'k en kan niet meer staan! loopt!”

„Nooit!” zei Diphilus; „gij gepakt, ik gepakt!”

„Ik heet het u! 't Is voor mijn vrouwe en mijne kinderen!”

„Nooit! 't Is 't hardste gebod dat ik ooit gehad hebbe van u, man lief! Maar . . . . .”

„God bewa . . . weg met u, zeg ik!”

Diphilus was nu gehoorzaam, want het schoot hem te binnē dat hij misschien zijns Heeren leven zou bewaard hebben met schuins langs den heuvel weg te loopen; zoo, dat ze *hem* zagen: hij deed het.

Met den naasten oogpink stonden de gasten bij vader, daar hij op den grond lag en bloedde.

„En wel, man,” zei *Valerius*, „'t is nu uitgepoetst, doet 't niet? Honderdman! Honderdman! hij ligt er, wij hebben hem!”

Nu waren de Honderdman en zijn ander volk op de rotse geklommen.

„Ten langen laatsten,” zei *Pedo*, „ja, uw verste loop is tenden, vriendtje: fraai, zegt mij nu waarom gij 't alleene houdt alzoo: waar zijn de andere gebleven?”

„De slave,” zei vader daarop, „de slave, gij weet het zoo wel als ik waar hij is; en de andere, gij zult ze zoeken, wilt gij ze vinden.”

„Dat en is geen bescheed!” antwoordde de Honderdman. „Niettemin,” zei vader, „zoo zult gij er moeten meê gedoen voor als nu, en ge 'n zult geen ander hebben. Om de waarheid te zeggen, 'k ben gereed tot alles, en de God Dien *wij* aanbidden, Hij zal wel zorgen voor mijne vrouwe en voor mijne kinderen.”

„Waarom en zorgt hij voor u niet?” spotte *Pedo* hem toe. „Nu, nu, 'k zal ik-ik voor u zorgen, zie-de wel! Zijt zoo goed van ulieden de moeite te geven en beneden te komen!”

„Dat zou ik geren,” antwoordde vader, „maar uw laatste pijn daar heeft er belet aangesteld: 'k en kan niet. Zoo, wilt gij mij beneden hebben, gij moet mij beneden dragen.”

„Ook wel,” zei *Pedo*. „Vat aan!”

En ze droegen vader weg.

DE SMOOR.

Gij moet nu een tijdeken wachten, terwijl dat ik u vertelle hoe de andere bende voeren. *Caius* was aan 't hoofd, zoo gij weet, en hij had bevel van den weg te zoeken naar *Zericah*, en te onderhooren, op alle mogelijke wijzen, of wij, of 't een of 't ander van ons volk, en of *Pambo* naar daar niet gevlucht en waren.

't Was omtrent eene halve stonde voor zonne, als ze uit sint *Charilaus'* zate kwamen; ze trokken over de bergen die tusschen de zate en de bree bane lagen naar de tweede *Oase*; na eene stonde gaans, of zoo, waren zij op bekenden weg, en sloegen zij in, naar 't dorp toe. Zij hadden nauwelijks nog een ende wegs afgeleid, als zij van verre 't volk zagen komen, dat twee dagen te vooren naar *Zericah* gezonden geweest was, om voorraad.

„Zoo helpe mij *Mars!*” riep *Caius*, „de goden zijn met ons. Nu zullen wij seffens al 't nieuws gaan weten. En wel, hoe is 't, *Lentule?* Wat nieuws?”

„Zegt het gij mij, 'k zal 't u zeggen,” zei *Lentulus*, een oude kneuvel, die nog onder Keizer *Valerianus* gediend hadde, als deze krijgsgevangen genomen wierd; hij droeg menige barlaffe op zijn lijf, daar de Persische soldaten hem meê geteekend hadden.

„Wat doet gij hier? En zoo vroeg toen nog?”

„Om de waarheid te zeggen, 't geluk en zit in 't hol van *Pan* niet, *dat* is zeker; 't slaat al tegen dat wij doen, sedert dat wij daar vernacht hebben.” En hij vertelde 't hem, in 't lange en 't bree, hoe dat wij daar ontdekt en gevlucht waren.

„Als 't alzoo is,” zei *Lentulus*, „verder en moet gij niet gaan; wij hebben gezocht en herzocht, en overal gevraagd, gisteren, te *Zericah*, en 't is vast dat de lieden die wij zoeken aldaar niet gegaan en zijn. Dat volk ginder, die eere hebben ze, ze haten de Nazareeuwen zoo geweldig als de Roomsche opperheeren zelve; maar die kerel daar, ge weet wel, die in *Pan's* hol geslapen hadde, dat moet Pambo geweest zijn, de banstemaker. Volgens dat zij mij gisteren vertelden wist ik dat hij aldaar ievers in de bergen zat.

„Wel,” zei *Caius*, „'k en wete bijkans niet wat het beste zou zijn om te doen. Ziet gij wel, ik en sta niet om die twee honderd zilveren schijvekens te verliezen, is 't dat er eenigszins hope is van ze te krijgen. Zijn dat de levensmid-delen?” zeide hij verder, met zijnen vinger naar eenen kemel, die achter hem stond.

„Ja-wel,” zei de andere, „'t is daar, vastebij, al dat er in *Zericah* te krijgen is.”

„En wel, als 't u niet en miskomt, 'k ben ik moe van vasten, sichten gister: wij zullen wij eerst eene mondsvolle eten, te gader, en dan verderen raad scheren.”

De andere waren ook van dat gedacht, en, terwijl dat ze aan 't eten zaten, wierd er bevonden dat er even zooveel tijd verloren zou zijn met voort te gaan als met weder te keeren; en ze zeiden dat ze gingen naar de tweede *Oase* uitzetten, en van daar te landewaard in, achter ons op goe vangste.

En 't is alzoo dat het bezig was met gebeuren, als Philips zijn hoofd ommedroei, dien keer dat wij haast ontsnapt waren, en dat hij die gehelmde koppen boven den rugge van den naastliggenden berg zag steken.

„Hier zijn onze doolstappen tenden!” zei moeder, met droefheid: „'t is verloren nog verder geloopen: wij kunnen toch zoowel hier gepakt zijn als elders.”

„'t Is waar,” zei Pambo, „'t en ware dat God geliefde, en dat hij een wonder wrocht, anders zie 'k er geen hope meer aan: zonder Gods tusschenkomen en kunnen wij niet verder vluchten of ontgaan.”

„En ik zegge tot u, mijn kind,” zoosprak er eene stemme van zoo nabij, dat wij daarvan verschoten: „wacht u wel van perken aan de macht Gods te durven stellen, en te denken dat Hij u maar verlossen of helpen en kan op de wijze dat gij het verwacht.”

Wij keken omme, en 't was Euthymius!

„Ach, goede vader!” zei ik, „gij komt wel in tijden, om al onze goede hopen, en ja, om de laatste daarvan te zien den hals breken.”

„Weest getroost!” zei de oude grijaard, met blijgeestigheid: „daar en zal geen haar van uw hoofd ter aarde vallen.”

„Ik geloove al dat gij zegt,” zei Pambo, „zoo ik eenen Engel Gods gelooven zou, maar hoe wij hier zullen uit geraken, dat moet ik u bekennen, dat gaat boven mijn verstand!”

En Pambo mocht dat wel zeggen, waarlijks, want de

bende, als ze ons zagen, hieven eenen luiden schreeuw en waren nu snel aan 't loopen, berg neêrwaards, op een zeven of acht honderd schreden van ons nog. Van de hoogte daar wij nu stonden en was er noch hegge noch hage, noch niets te zien, daar wij achter of onder zouden kunnen geschild hebben. Weêrstand bieden, daar en was geen denken aan, en, eer nog tiene tellens, ging 't het endeken van 't spel zijn...

„Hebt gij nooit gelezen,” zei de oude eenzaat, geheel op zijn gemak, en ter zelve tijden nederzittende op een stuk rotse, „hebt gij nooit gelezen 't gene er geschreven staat, betreffende den rechtveerdigen man Lot, hoe dat ze zochten en herzochten naar zijne deure, om in te breken, en dat ze die niet en vonden? En wel, 'k en zegge niet dat het nu alzo zal gebeuren, maar, niet te min, de arm des Heeren en is niet gekort, zoo dat Hij niet meer toereken en kan; noch en is zijne oore verhard, zoo dat hij niet hooren en zou.

„Zich! Zich!” riep Philips, op dien eigensten stond.

Wij keken waar hij wees en zagen onvoorziens eenen smoor opgaan, gelijk het zoo dikwijls in deze streken en in andere 't geval is, en heel de aarde bedekken. Hij kwam van de meerschachtige *Oase* tot onswaard, en rolde langs den grond, traagzaam, had men gezeid, op den bergkant daar wij stonden. In een woord sprekens en zagen wij malkanderen niet meer. Ik en had dat nog nooit geweten, zulk eenen kouden, kleverachtigen, dikken smoor: men had hem bijkans in stukken kunnen snijden met messen, en 't was 't al wat wij nog asem hadden. In der waarheid, wij en zagen mallekanderen niet meer, en 't was met moeite dat ik mijn hand zag, als ik het voor mijn aanzichte hield.

„En wel, mijne kinderen,” hoorden wij Euthymius zeggen,

„is 't niet vooreengevallen alzo ik het u gezeid hadde? Houd malkaars handen vaste, en komt achter mij, let op uwe voeten, want wij moeten bijkans rechte neêrwaards.”

Terwijl en wij aan 't gaan waren, en aan 't schooren, met onze hielen in 't zand, hoorden wij, aan 't roepen van de bende, dat *zij* zoo wel overvallen waren als wij. Zulk een werregaren was 't, van roepen en tieren, van vloeken en vragen, van wenschen, en nog al, dat men zou gezeid hebben: 't is Babel!

„Laat ze maar hun eigen zelve moemooschen,” zei Euthymius, „gelijk de mannen van Sodoma! maar laat, ons voortgaan: 't en is nu niet verre meer.”

Wij volgden en wij zwegen, want dat overslaan van 't naaste gevaar in de onverzienne hope van, voor dezen keer, te ontsnappen was te sterk voor ons.

Wij gevoelden eenen tijd dat wij straf neêrwaard gingen: en, als wij gelijkvloers kwamen: „Rechts om,” zei de eenzaatvader, en hij en ging altijd maar voort, en vooren.

't Docht ons dat de weg allengskens groever en oneffender wierd: wij verstonden aan den weêrslag van onze stappen dat wij door eene diepe en nauwe lane gingen, die ons scheen in te zwelgen, na mate wij verder kwamen, Wij zaten immers nog altijd in den smoor, en 't was onmogelijk iets meer te zien als misschien hier en daar eenen halven schemer van 't gene rondom ons was; ja, wij liepen, nu en dan een keer, onvoorziens tegen de rotse.

„Over veertig jaar,” zei Euthymius — 't was gelijk tegen zijn eigen zelve dat hij sprak, en tegen ons niet — „was ik hier, met zommigen van de belijders *Christi*; en 't en was niet verre van hier, dat de groote Bisschop Dionysius verdoken zat, wiens weêrga ik nooit meer en zal tegenkomen, tot aan den dag als wij verrijzen zullen. Dan,” zeide hij verder met blijdere uitsprake, „meenden wij rechts het zelfste dat

gij nu meent, te weten, dat het nooit meer betere tijden en gingen worden, en dat de kerkvervolginge altijd voort ging aanhouden; en zelfs als die heilige man het Woord Gods opendeed, zoo waren der onderons — ik niet! — die er nauwelijks kosten geloove aan geven, aan 't gene dat hij zei. 't Klinkt nog in mijne ooren, alsof het maar gisteren gebeurd en ware, 't gene dat hij ons nen keer las, uit sint Jans Openbaringen: — „Daar wierd hem eene tonge gegeven, sprekende groote dingen, en kracht wierd hem toegestaan, om 't nog veertig ende twee maanden uit te houden, — daarom,” zeide hij, „heel wel weet ik het, in drie jaren en half zal het rijk genomen worden door dezen *Velarianus*, die nu tegenwoordig keizer is en Gods Kerke vervolgt! En wat hij sprak was waarheid: want binnen dezen tijd van drie jaar en half wierd de dwingeland van Sapor gevangen genomen en levende gevladen. Zoo wierd het vervuld hetgene David zegt: „Gewisselijk wete ik dat God den armen zal wreken, en de zake van die geen hulpe en hebben voorestaan.” — „En nu, kinderen,” voegde hij daarbij, „staat stille, en aanveerdt de schuilplaatse die God u bereid heeft.”

Wij zetten ons allen neder, want wij waren dood van den honger, de moedheid en 't verlegen zijn.

Pambo was de eerste die sprak: „Dat zijn wij aan uwe gebeden schuldig, vader,” zeide hij.

„Gij zijt het aan God schuldig, mijn kind!” antwoordde de eenzaat: „daar is weinig aan gelegen of het door mijne gebeden zij of door iemand anders. En nu zal ik u zeggen wat er u verder te doen staat, als de krijgslîen voorbijzijn. Vandage blijft gij hier, morgen moet gij meer naar 't westen toe. Weet gij wel, mijn kind,” en hij keek naar Pambo, „waar Thmuis ligt?”

„Ik wete,” zei de banstemaker, „dat het aldaar ievers ligt, maar ik en heb er nog nooit geweest.”

„Houdt de middagzonne rechte op uwe slinker hand, en gij komt er in zes stonden gaans. Dan kunt gij voor eenen tijd in veiligheid verblijven, en naderhand zult gij nog maren van mij hebben.”

Moeder, die tot nu toe bijkans niet gesproken en hadde, vroeg Euthymius of hij niet en wist waar vader bleef: en de oude man antwoordde twijfelachtig.

„Ik heb goede hope,” zei hij, „dat gij malkaâr nog zult vinden en blijde zijn, in deze wereld. Meer als dat en kan ik u niet zeggen, noch en moogt gij mij niet vragen. Ik blijve bij ulieden, tot dat gij zien kunt waar gij zijt; dan zeg ik: God beware u, en ik ga, want ik heb nog ander werk te verrichten voor mijnen Heere en God.”

't Was verloren dat wij schoone spraken, om hem nog wat te doen bij ons blijven: wij moesten ons te vreden houden met zijne belofte, zeide hij, dat wij te Thmuis hem zouden gezien hebben. „Als 't God belieft!” voegde hij daarbij.

In een stonde tijds, of daaromtrent, trok de smoor op, en wij zagen dan dat wij in eene zeer nauwe kele of splete zaten, tusschen twee hooge rotsen, de toppen van die rotsen stonden zoo nakende bij malkaâr dat wij maar een klein striepken blauw daar tusschen en zagen. Daar en was geen inkomen aan die plaats, uitgenomen daar *wij* ingekomen waren; al den anderen kant was 't eene splete daar lucht en licht door kon, maar geen menschenlijf.

Als Euthymius te wege was ons te verlaten vroegen wij hem nogmaals dat hij bij ons zou gebleven zijn, tot den valavond, om zijnen-, meer dan om ontzientwille.

„Gij loopt het gevaar in den bek,” zei moeder, „want die gasten, die nog achter ons aan 't zoeken zijn, zullen u overvallen eer gij 't weet; blijft hier.”

„Ik heb in grootere gevaren geweest als in dit, mijn kind,”

antwoordde hij, „en 't zal mij nog gebeuren, eer mijn leven tenden is: zoo, laat mij gaan. De zegen Gods, en de zegen van die heiligen die hier eertijds gewoond hebben en gedooled hebben, zijn met ulieden!”

En hij ging.

KERKHOF.

Ik moeste het u van over lange gezeid hebben; eer vader Ombi verliet, al 't zilverwerk en de kostbaarheden die hij bezat, hij maakte er geld van, en betrouwde moeder en Diphilus met de wete waar 't versteken zat. Ik zie 't pleksken nu nog, nu dat ik oostwaards uit mijn huis kijke. 't Was beneden eene oude plataan, in onzen hof; nu staat hij nog zoo groen, als of hij maar geplant en ware. „Is 't dat ik zelve,” zei vader, „nooit weêr en kome, houdt en bewaart dat voor mijne kinderen; vergaan wij al te samen, en blijft gij over, bij Gods wille, — zij zullen scherper achter den heere zitten als achter den knecht, — ik late 't in uwe handen, ten voordeele van de dischgenoten, die dan zullen op den *canon* staan, wanneer de vervolginge uit is.” Dat geld bedroeg wel rond de twaalf *talenten*, of ponden, zilvers; en, als Diphilus zijnen heere had zien vangen, 't docht, hem al met eenen keer, dat hij met dat geld wel had kunnen en mogen Baselis vrij koopen of anderzins vrij maken.

„God zij gedankt!” zei hij, „dat ze mijn eerste opzet tegenspraken en 't niet en lieten doen, om straks in hunne handen te vallen, met de andere. Misschien heeft God mij nu nog bewaard voor iets dat beter is.”

Zoo, van zoo zaan als onze getrouwe slave geheel en gansch

uit de handen en 't bereik van de vervolgers was, begon hij in zijn eigen zelve te overleggen, of hij ging weêr bij ons zien te geraken, of wel, zijnen heere dienst te doen, was 't mogelijk. Hij lag daarover met zijne eigene gedachten in beraad, geheel in 't neerste, en 'n dacht op niemand, als hij, al met eenen keer eene hand op zijne schouder gevoelde, en opsprong van verschot.

't Was Euthymius, die bij hem stond.

„Gaaf gij maar achter uwen heere, mijn kind,” zeide hij, „en doet dat gij kunt, om hem te helpen; ik, ik zal de die helpen, die gij daar zoo seffens verlaten hebt, en gij zult ze wederom zien te Thmuis.

En, met nog een woord of twee, gingen ze langs verscheidene wegen weg.

Niettegenstaande zijne ongerustheid aangaande vader, en kwam Diphilus te Zericah niet binnen, 't en zij met den donkeren. Hij vernam dat de vangers alree op weg naar Egypten waren, en dat zij gekout hadden van met hunne vangste dobbele dagreizen af te leggen. De slave en was niet gekend, te Zericah, en, met dat de overige van de *velites* naar den Honderdman terug waren, en dat er geen bezondere oproeringe en scheen te bestaan tegen de Christenen, zoo waagde hij 't, om dien nacht te Pambo's te slapen, meenende weêrom weg te reizen, met de aldergrootste haaste, en raad te gaan slaan met de Christenen, te Ombi, of in de gebuurte.

Zoo, zeven dagen lang reisde hij de krijgersbende op de hielen, en hoorde er overal van spreken daar hij toekwam; ze namen hem voor een van den Honderdman zijne slaven, die achter zijne overheid uitgezonden was.

't Was *Jung*, of zomermaand geworden en 't was vervolginge geheel Egypten door; en, van zoo Diphilus uit de wildernisse kwam, vernam hij dagelijks hoe schrikkelijk het gegaan had, niet alleen in Egyptenland, maar over geheel de

wereld. Hij had nu al drie maanden in de wildernisse zoo goed als begraven gelegen, en al dat ze zeiden was nieuws voor hem. En, zeide hij dikwijls, lange nadien, hij hadde meer als eenen keer te wege geweest te twijfeelen of er nog geloove kon bestaan, na zulk eene bezoeking. Hij hoorde zeggen dat de roomsche Keizers, vast meenende dat zij gewonnen hadden, eenen steen hadden doen zetten, bij de zullen van *Hercules*, met eene leze daarop, zeggende dat het Christendom uit was. ¹⁾ Maar 't docht hem dat de heetste brand van de vervolginge over Egypten was gekomen. Na mate hij nader den Nijl kwam, hoorde hij van vijftig, honderd, ja, van twee honderd Christenen daags dat ze om hals gebracht hadden. Wat hem nog wat vertroostte, was het nieuws dat de *Gouwworst* van 's Keizers wegen naar Neder-Egypten afgezakt was; immers, zoo een gevangene als zijn Meester zou gespaard blijven, docht het hem, om voor dien hoogen gezaghebber zelve gebracht te worden.

't Was op 'eenerhanden Zondag, 's avonds, dat Diphilus nabij Anti-Ombi kwam. Hij zat neêr en rustte, bij eene *obeliske*, of hooge grafnaalde, op een honderd stappen of twee van de stad, en hij overlei, bij zijn eigen zelven, waar hij zou gaan de wete zoeken daar hij op uit was. Ten langen laatsten zoo viel 't hem in, van eene oude weduwe, met name Apollonia, die lange van den disch geleefd hadde, en die in een kottje woonde, op wat afstand van 't dorp. Zoo, van zoohaast als de roode breede zonneschijve van aan de kimme van de lucht tikte, zoo ging hij uit, op zoek, naar dat kottje, daar die weduwe in woonde. Het lag, gij moet weten, omtrent eene halve *mile* van Pharaoh's palme, daar

---

¹⁾ Of wel onze Grieksche schrijver moet gemist hebben, of Diphilus kwalijk onthouden, want het is vast dat deze steen, die wel bekend is, maar jaren nadien gesteld en wierd.

wij op onze kemels gekropen hadden, den nacht als wij van Ombi wegreidsen, maar wat meer noordwaards.

't Was ten vollen donker, als Diphilus aan die vier kotjes of kortwoonstjes kwam, daar de weduwe in 't ende woonde. Hij ging tot aan de deure, en hij poogde te laten hooren dat hij daar was, zonder dat het de gebuurs vernamen. 't En lukte niet; zoo hij deed open, en hij ging in. De plekke stond wepel en leêg; de *amphora*, die in een hoek stond, in een slag van driepekkel, was drooge; 't zag eruit alsof er daar al eenigen tijd niemand in gewoond en hadde. Hij kwam weêr uit en zag eenen man naar hem komen, dien hij, gelukkiglijk genoeg, nooit te vooren gezien en hadde. Die man vroeg wat hij begeerde.

„Ik keek om te weten,” zei Diphilus, „of die oude vrouwe hier nog woont, die 'k hiervoortijds hier heb weten wonen, maar 't is menige jaren, sedert dat ik hier laatst geweest hebbe.” — 't Gene eene groote waarheid was, immers zijne zaken deden hem zelden tot daar gaan.

„Hoe! Apollonia, de oude! is 't de die, dat gij wilt zeggen?” vroeg de andere. „Moet gij ze spreken, daar zich!” — en hij wees naar 't water: — „op den grond van den Nijl, in eenen zak genaaid, ja!”

„Christen?” vroeg Diphilus.

„Ja-wel,” zei de andere, „en wij hebben hier eene duchtige zuivering gehad van dat volk. En, om de waarheid te zeggen, overal, langs het water hier. Laat zien: een, twee,” — hij telde op zijne vingers — „twintig te Latapolis, vijf-en-dertig te Syene, achttiene te Apollonopolis, en omtrent de veertiene tot Ombi. Onze *Gouwworst* is een ijverachtig mensch, godvreezende, dat is hij!”

„'t Schijnt,” zei Diphilus, „bij al dat gij zegt. Maar, dat ik van wat anders spreke: hebt gij nooit van eenen Baselis gehoord, een man van treffe, in deze streken, zoo

ze mij willen doen gelooven, en achter wien zij zoo scherp gezeten hebben, ginder in de *Oasen*?

„Ja-ik toch,” antwoordde de man: „hij zit vaste nu, als 't lange genoeg aangesleept heeft! Ja, ge moogt gerust zijn: ze hebben hem, en dat in zijn eigen huis, man, daar zit hij; zij waken hem dag en nacht. 't Is overmorgen, zoo 'k hoore — laat zien, ja, overmorgen, gaat hij te schepe naar Apollonopolis; naar den Gouwvorst, die nu daar is, en ze zullen hem daar zijnen koeke wel beuteren. En hoe eer hoe beter: want dat volk....”

„'t Is al wel mogelijk!” zei Diphilus. „Nu 'k bedanke u.” Hij bood hem de goede nachtruste, en hij ging, met een zwaar zwaar herte, weêr naar Anti-Ombi.

Bijna drie *milen* verder, stroomopwaards, en op den oostoever van den Nijl, daar was er een eenzaam kerkhof gelegen, en, in de grafsteden van dat kerkhof hadden, bij verleden vervolgingen, Christenen geschuid.

Diphilus dacht, met dat het nog vroeg in den nacht was, dat hij daar van zijn volk zou kunnen ontmoet hebben; en, met zijne zeere voeten en zijnen ijdel buik, zoo sloeg hij naar 't zuiden in. 't Had onlangs volle mane geweest, en, in eene stonde gaans of twee, zoo kwam hij op het kerkhof.

'k Weet het, „kerkhof” en is hier 't woord niet, maar wij lieden die Christenen zijn hebben *onze* spreuken, die wij moeilijk achterlaten, als wij van heidenen en van heidensche zaken te handelen hebben. Anderszins, voor eenen heidene van kerke of kerkhof spreken is louter dwaasheid, zij en begraven immers noch in noch bij hunne kerken.

Dat kerkhof dan, of die doodakker, wil ik het op zijn heidensch zeggen, was geheel groot en had langen tijd in onbruik gelegen. De wand daarrondom was op verschillende plekken in brokken gevallen, jakhalzen en hyainen waren erbinnen geslopen, en hadden zom van de armste graven

opengewroet; maar de meeste en de schoonste stonden nog wel bewaard, en hooge en wijd gebouwd, zoo 't dan de zede was. Zware, duistere groeve klompen zagen 't er uit, met hier of daar een asem- of een mazegat erin, bij wijze van *veisters*, en met ijzeren roosters, al binnen, om vogels en andere dieren den ingang te weren. 't Was een vereende plaatse, ten allen tijde, met hare half vrouw-, half ossenbeelden, hare Isissen en Osirissen, haren Horus en verdere vogelkopte afgoden. Maar nu, onder den twijfelachtigen manschijn, en met den breeden duisteren Nijl, die daar nabij-, ja, en bijkans inspoelde, 'k zegge, 't was vereend!

Diphilus ging nochtans in, en noch aan 't een noch aan 't ander grafteeken en vernam hij iets daaruit hij oordeelen mocht dat er volk in zat; zoo hij meende dat hij om niet, en verloren moeite gedaan had. Ja, maar niet zoohaast en was hij bij den grafbouw van Aristophanes — dat was een groot man, zeggen ze, in Ptolomeus Philadelphius zijnen tijd, — of het docht hem dat hij eene gedaante zag voorbijgletsen, in de schaduwe van een hoogverheven en breed graf, een roe of dertig vóór hem. Had hij nu geen Christen mensch geweest, vertelde hij mij naderhand, hij ware benauwd geworden en had aan spoken gedacht; maar neen, zoo seffens ging hij op den man los, — 't was een man, — daar hij te zien was geweest, maar verdwenen was, te weten, om den hoek van 't grafgebouw. Als hij daar kwam en verwonderde 't hem niet weinig dat er licht uit de mazegaten kwam; maar evengauwe vloog het licht uit.

„Hier woont iemand,” zei hij luide, en hij ging binnen. „'t Is gelijk wie 't is, 'k en kan ik hun geen schade doen: 'k ben te flauw, en ze 'n zullen mij niet hinderen: wat heb ik dat 't pakken weerd is?”

Niemand en sprak; maar, met dit onuitlegbaar gevoelen dat men somtijds heeft, als men in eene plekke komt daar

't donker is, ondervond Diphilus aan zijn eigen zelve, hoe en wete ik niet, dat er daar moesten vele lieden te zamen vergaderd zitten. Zijn twijfelend gedacht wierd al haast terechte gesteld door een die zij: „Maar hij is alleene!”

„Wilt gij zeggen dat ik het ben, die alleene hier sta, dat is waar:” zei Diphilus, „en, is 't dat ik nu bij eene vergaderinge van Christenen ben, zoo 'k vermoede, 'k ben ik ook een: laat mij bij!”

„'t Docht mij wel dat ik die tale verkende,” zei er een, in den voorsten hoek: „herontsteekt daar, wil-je!”

Daar wierd licht ontsteken, en daar stond Diphilus, de zestienste of zeventienste van een geheelen hoop volk, meest mannevolk, maar met hier en daar een vrouwmensch daaronder. Hij zag, dat ze Hoogdienst of Messe gedaan hadden, want de steen stond nog aan den wand geleund, dien zij voor wijsteen of *autaar* gebruikt hadden, schoon al 't andere was weggesteken geweest, van zoo de *ostiarius*, of deurwaker, het woord gegeven had.

In korte stonden wist Diphilus al dat er gebeurd was, sedert dat wij van Ombi weg waren.

Philemon, de Godeman of *priester*, was op vrije voeten gezet geweest, volgens de belofte van den *Gouwoorst*: ja hij had, rechts op dien oogenblik het Goddelijk *Mysterie* voltrokken, daar, in dat graf! 't Volk daar rondom hem, dat was al dat er nog overbleef van twee honderd-en-vijftig Christene zielen, die, vóór de vervolginge, de kerke gesticht en de zendinge uitgemaakt hadden, tot Ombi. De verzaker of *apostaat*, dien de booze geest overvallen had, was gestorven; en, ofschoon daar verschillende *tibellatici* of boekaanveerders geweest waren, hij alleene was van zijn geloove afgevallen.

Diphilus, van zijnen kant, en was ook niet seffens uitverteld, zoo gij wel kunt denken. Dat vader gevangen zat, dat

wisten ze, en 't nieuws was wederom verteld en vernomen geweest, dat overmorgen, zonder verdrag, dat is te zeggen op den derden dag van de weke, vader moest naar Apollonopolis gedaan zijn.

Als het over end weder vragen, en 't antwoorden en 't al dooreenklappen nu over was, zei Philemon, in weinige woorden, aan zijn klein getal toehoorders en overblijvende schapen, dat zij moesten vaste blijven staan, 't zij wat er kwam. En dan liet hij ze uiteen, biddende om den zegen Gods over zijne schamele kudde. „Wat u betreft, Diphilus,” zeide hij, „zijt gij niet benauwd van het huis des gevaars, zoo komt bij mij, en blijft den nacht over, kind!”

„Dat zal ik geern genoeg,” antwoordde de slave: „want ik hebbe over veel zaken uwen wijzen raad te vragen.”

Zoo gingen dan die twee te zamen naar Philemons woonstede. 't Was in een van de kottjes daar ik u onlangs van verteld hebbe, dichtte bij dat daar Apollonia in plag te wonen, die nu dood in 't water lag.

God hebbe de ziele!

„Hier kwam ik wonen van zoo haast als ik vrij was, mijn kind,” zei Philemon; „'k ben hier onbekend, en de roep gaat rond dat ik vluchtig blijve, verre weg in de woestennisse. Hoe lange ik hier te leven hebbe is God bekend, en Hij zal 't wel al ten besten schikken. Maar komt,” zeide hij voort: „gij moet moe gegaan zijn en scherp staan van den honger: wat *ik* hebbe zult *gy* hebben en 't zal u gejeund zijn.”

Hij was een goed priester en had een goed woord; zoo, welhaast zaten zij over een stuk kaas, brood, en wat ooiën- of schapenmelk; daarbij kwam er ook een glas *mareoticum* over 't maal. Als den slave de eersten brandsneê van den honger afversleten was, begon hij seffens te kouten van 't gene hem opperst lag: de mogelijkheid van zijnen Heere weêr op vrije voeten te helpen. Hij zei tegen Philemon dat

er geld in onzen hof weggedolven zat; hoe 't in zijne handen gekomen was, dat zeide hij ook, verkondigende zijn vast opzet, dat hij het al zou uitgegeven en besteed hebben, liever als de flauwste hope of de minste keure te laten voorbereiden, die vader baten mocht. Lange en in 't neerste overlegden zij dat ontwerp, en het bedrijf van de zake des vrijmakens; nu 't was wel de zevenste stonde van den nacht eer zij overeenkwamen hoe zij 't gingen aan boord leggen om te lukken. Gemakkelijk en was 't niet; doenlijk, dat kon het zijn: wat het eigentlijk was, dat zal ik u later zeggen.

A G L A Ë.

Ik ben wat te zeere en te verre voorenverteld, in mijn verhaal; want, zoo gij weet, die onderhandeling tusschen Diphilus en Philemon en nam maar stede op den achtsten dag nadat wij sint Charilaus' bergvrijd verlaten hadden. Eer ik nu voortdoe, en zegge wat er met vader voorenviel, moet ik u eerst melden hoe dat het intusschen met ons gegaan had.

Volgens de begeerte van Euthymius verbleven wij, dien ganschen dag, in onze nieuwe schuilstede. 't Was stijf ongemakkelijk, en wij kwamen nauwelijks nog toe van mondbehoefden, maar wij waren veel te dankbaar over onze verlossing, uit het dreigendste gevaar, om op die twee andere kwalen vele te letten. Na mate de dag wies, wierden wij ongeruster aangaande vader, en wij moesten ons ten besten mogelijk getroost houden in die woorden die al twijfelachtig genoeg waren, waarmee de eenzaat ons wederom tot hope gebracht had.

Wij waren al gereed, en wij verlangden, om 's anderdags,

zoo vroeg mogelijk, naar Thmuis uit te zetten, maar Pambo stelde ons zoo krachtdadig voor oogen dat er nog krijgsvolk in 't omliggende mochte zijn, dat wij ons verzinden en onze afreize uitstelden tot twee stonden voor zonnenondergang. Zoo geviel het dat het ons onmogelijk was te gelooven dat wij maar ten halven wege onze reize en waren zoo de oude *Homerus* zegt.

„de zonne al onder was,
en al de paden donker.”

Zoo lange als de minste schets van zonenschijn in 't westen nog zichtbaar was, ging het nog al wel, wij vonden den weg: maar van zoohaast als de bewolkte nacht inbrak zoo ging het slechter: wij moesten, om steenen en putten te ontgaan, nu en dan van den rechten weg afwijken, en op korten tijd waren wij teenemaal verdoold en verbijsterd in onze rekeningen. Voor een lange wijle was 't Pambo alleene die hem nog liet voorenstaan dat hij den weg kende en wist waar hij naartoe ging; maar, op een ende ontgaf hij 't hem ook: zijne inbeeldinge of zijn onthouden waren op den dool gerocht, en wij moesten 't bekennen dat wij nu geheel en gansch doolaards en verloren schapen waren. Wij en waren nochtans niet al te bange; 't was wel een bedroefd dingen zoo te moeten onder de kappe des hemels liggen, bij nachte, maar toch: geen vervolgers meer, dachten wij, en wij hadden nog iets of wat om te eten!

Nadat wij nog wat overal, wijds en zijds, gekeken en gezocht hadden, besloten wij onder malkaâr ons voor den nacht schuil te houden in een slag van kuil, of steengroeve, die, docht het ons, verlaten was, en daar wij, ten minsten langs drie kanten, bevrijd waren van de inbrekende dieren, en van 't gene wij nog meer beduchtten, van menschenbezoek. Wij hadden onder onze gereedschap nog de beste helft van eene herstouwe zitten, maar Pambo zei dat wij

ze niet en moesten ontsteken, 't en zij in geval van noodzakelijkheid. In 't eerste achtten wij ons gelukkig, omdat wij iever's binnen en in veiligheid zaten, en wij waren ons te wege eenen keer wel uit te rusten. Pambo had beloofd de drie eerste viertels, of vierendeelen, van den nacht te waken, en mij te roepen om 't vierde, maar wij wierden allichte geware dat 't geen zake van slapen en was. Boven het huilen van de jakhalzen, daar onze ooren tamelijk aangewend geworden waren, in sint Charilaus' zate, hoorden wij nog ander ongedierte, dat ons tot nu toe gerust gelaten had; en 't stond ons vooren dat wij nu moesten in 't herte en in 't vereendste van de wildernisse gekomen zijn. 't Moet zijn dat de andere meer vermoeid waren als ik, of wel dat ik grootere plicht gevoelde van waken: ze zuilden en ze tukkebolden zij, nog al nu en dan een tijdken; ik, 'k en kon geen oog luiken; en, had ik gekonnen, 'k en was er niet toe gezind.

Pambo zat vóór de groeve, op wat afstand van de slapers: zoo, 'k ging en 'k zette mij bij hem.

„Dat is toch een ongelukkig ding,” zei hij, ten langen laatsten: „'k gave 'k en weet niet wat, hadden wij iets om vier meê te maken, of touwe genoeg bij, om geheel den nacht licht te houden branden. Wij en zitten hier maar in eenen rampzaligen hoek, om 't rechtuit te zeggen.”

„Wel!” antwoordde ik, „weêr wij veilig of onveilig zijn, wij en kunnen het niet gebeteren: al dat wij doen kunnen is wel waken.”

„Wel waken, dat moeten wij,” antwoordde mijn maat. „Ik heb de touwe hier; hebt gij vierslag en barnst?”

„Toch” antwoordde ik.

't Was nu nog wat tijds eer wij spraken; maar wij hoorden, zonder ophouden en niet verre van ons, rechts, den schrikkelijken zang van vier of vijf jakhalzen, die, op

het gehoor, schenen bergwaards af te komen : zegge van den berg, dien wij in 't vallen van den voorigen avond, hadden zien staan.

Nadien moet er een tijd voorbij gegaan zijn daar ik niets van en wete, 't en zij dat ik droomde van eenen ouden lochting, tot Ombi, en van den breeden Nijl, rechte over mij, en van ons huis, zoo 't was, eer de moeienissen begosten. En dan ontweek ik weêr van de koude, van de nachtlucht en van den zwaren dauw, die aan 't vallen was. Toen wierd ik gekwollen met allerhande gedachten van vereende verkeersels, die ze zeggen dat ze in die wildernissen zitten ; van de tale die wij op den tweeden nacht gehoord hadden, dat wij van huis waren ; en van 't gene Pambo verteld had ; van Euthymius en van den boozen geest. Ik beeldde 't mij in, of ik droomde 't — en een ongelukkig droomen of verbeelden was het, inderdaad, — dat ik geheel de geschiedenis wederom hoorde en zag gebeuren voor mijne oogen, en, rechte op den eigensten stond, dat het mij docht dat ik Euthymius zag, aanschijn en aanschijn tegenover den vijand staan, zoo straalde er in mijne ooren zulk een afgrijselijk geschreeuw, dat ik het nooit van mijne levende dagen meer vergeten en zal.

„Wat is dat, Pambo?” riep ik, springende, van verschot, met eenen sprong, rechte en op mijne voeten. En, op den zelfsten oogenblik, stonden al de anderen rond ons en herhaalden zij mijne vragen : „Wat is dat? Wat is dat?”

„Wat zullen wij doen?” zei Pambo, nu dat die schreeuwen luider, dapperder en dichter kwamen. „Zal ik gaan zien wie dat er in nood is? Of blijft gij niet geerne alleene?”

Wij smeekten hem al dat hij zou gaan.

„Wel dan,” zeide hij tot mij, „gij moet hier blijven : en, om eenige bate te kunnen doen, licht moete ik onsteken.”

„Houdt vast, dat ik vier sla.”

Hadde hij zooveel tijd noodig gehad om vier te slaan, te ontsteken en weg te loopen, als ik, om dit al te vertellen, hij ware te late gekomen, maar daar en scheen maar een oogpink tusschen den schreeuw in de verte en ons angstig kijken naar Pambo, die wegspeide met het licht, dat hoe verder hoe kleender scheen te worden. Hij en was nog maar effen weg, en uit onze oogen, als de schreeuwen flauwer wierden en zoo dapper niet meer op een en volgden. Wij hielden vast aan malkaêr en keken naar den verren blek van de herstouwe, die maar een pinkelend sterreken meer en geleek, en intusschentijd was alles weêr stille gevallen.

Aan het lichtje zagen wij welhaast dat Pambo moest tot aan den berg gekomen zijn en bezig met daarop te klimmen. Dan nog een *Ave Maria*, en wij hoorden het brieschen van ievers een wild dier: geen licht en was meer zichtbaar, en Pambo riep overluid mijnen name. 't Was al dat ik verstaan kon.

Waar nu naartoe?

Moeder en Cyrilla hielden mij vast en spraken schoone dat ik ze niet en zou verlaten, terwijl Pambo bitterlijk naar mij, en om hulpe, jammerde.

„In Gods name, komt!” Zoo hoorde ik hem roepen.

Ten langen laatsten wrocht ik mij los, over dat 't ging, uit al hetgene mij tegenhield, 'k beloofde al loopen dat ik seffens ging wederkeeren, en 'k was weg naar waar ik de stemme hoorde, maar geen licht meer en zag. De grond lag oneffen en gebroken, ik viel twee driemaal voorover; maar ik riep dat ik kwam, en 'k sprong over de rotsen, en over de geulen, die in de aarde gestroomd lagen, van de wintersche stortregens.

Zoo haast als Pambo hoorde dat ik aankwam, zoo hield hij op van roepen; en, als ik nader de plekke kwam daar hij was, hoorde ik eene kindertale die bitterlijk weende, bij

Pambo's eigen sprake, terwijl hij zijn beste deed om iemand te stillen.

„God zij gedankt dat gij gekomen zijt,” sprak hij, nu dat ik hijgend en tenden asem bij hem sprong. „Herontsteekt het licht, haast u!”

Ik beefde zoodanig dat ik wel twee driemaal sloeg eer de tontel vier vatte; en 't kind, ondertusschen, — waar was het, 'k en zag het niet, — schreeuwde maar altijd schreeuwen.

„Gij en moet niet verschieten,” zei Pambo, „maar 't is een eindelijk dingen om zien.” En hij beloofde iemand seffens licht te geven en iets af te nemen. Wat hij daarmee wilde zeggen en verstond ik nog niet.

Wel Heer! ik zitte en ik schrijve in de stilte van den nacht, en zij ziet nu op naar mijne oogen, als of ze 't wiste dat ik aan 't droefste van mijne vertellinge ben, en dat ik van heur eigen zelve schrijve.

Maar Aglaë, mijne dierbare, wij en moeten over vader en moeder niet meer weenen, wij weten immers dat zij stierven om Christus naam, en dat zij gelukkig zijn, zoo 't geschreven staat: „'t Zij dat wij leven, wij leven voor den Heere; 't zij dat wij sterven, wij sterven voor den Heere: zoo, levende en stervende, wij behooren den Heere.”

Wel, de barnst vatte eindelijk vier, en 'k ontstak de touwe. 't Eerste dat ik zag was een oude, leeggegroeide boomstruik, met menig vernestelde takken, en, in een van de hoogste sprieten van die takken, een kleen meisken, dat daar door zijn eigen doen niet en kon ingekropen zijn. Maar — dan viel het licht nederwaarder en in eenen plasch bloed: — aan den voet van den boom, wat zag ik daar...? het doode lichaam van eene vrouwe, stukke vaneen gescheurd, en uitgestrekt, voor mijne voeten liggen!

„'t Was te late!” zei Pambo; „ik kon haar geholpen hebben, ware ik hier geweest. Ik smeed het wangedrocht mijn licht-

lonte in zijn tote en 't liep weg. En zij, och arme, zij heeft heur kind het leven willen bewaren en 't heure daarbij gelaten!" En, terwijl hij sprak, hief hij het meisken uit den sprietelenden boomtak, die wel binnen grepe stond. „Naar uw moeder daarmee," zei hij; en wij liepen naar waar de andere gebleven waren.

't Arm schaapken en wist niet wat er gebeurd was, maar 't gevoelde lijk dat het buiten nood was en 't en weende niet meer, als wij ermede aan de steengroeve kwamen.

„Blijft gij nu maar hier?" zei Pambo, „'k ga ik weêrom van waar wij gekomen zijn."

Hij liep inderdaad weêrom weg, eer hij gedaan had met spreken, en ik moest hun al zeggen dat ik wist van hetgene er gebeurd was. Moeder nam het kind in heure armen: 't mocht omtrent de zeven jaar zijn.

„Troost het ten besten mogelijk, van den nacht," zei Pambo, als hij later terugkwam, „en 'n spreekt van zijn verlies niet, eer 't morgen is. 't Zijn Christenen, 'k zal u meer weten te zeggen, als 't kindje slaapt."

Aglaëtje — want wij ondervonden dat het kind zoo hiet, — na dat het twee drie maal achter zijne moeder gevraagd had, wierd overhaald om bij Cyrilla te liggen, en, terwijl zij 't poogden in slape te paaien, ging ik gaan kijken achter Pambo.

„'t Is onmogelijk," zeide hij, als ik bij hem kwam, „van de dieren daar af te houden. Dat wist ik van te vooren, maar hier heb ik iets dat het kind naderhand van weerden zijn zal, wil God ons sparen dat wij het leven mogen. Ik wist wel dat het Christenen waren. Kijkt!" En hij toogde mij eenen knopring, met het kenteeken van Christus in den steen, voor een zegel, en het Grieksch woord MNEMONEUE, dat is Weest indachtig, daarrondom.

„Maar hoe is dat hier al gebeurd?" vroeg ik. „Wat was er hier, als gij eerst toegekomen zijt?"

„'k Wete er weinig meer van als gij,” antwoordde hij. „'t Roepen hield op, allange eer ik erbij kwam, en al dat ik zag was eene hyaine, aan 't werk over eenen hoop, die mij docht dat het een dood lichaam was. Zoo ik u gezeid hebbe, 'k smheet mijn lonte in haar aanzichte, en ze liep weg, maar ik en hadde geen licht meer: 't was uit. Nu, het schijnt mij duidelijk dat die hier kam heur leven te verliezen koelmoedig en stout genoeg moet geweest zijn om heur kind op dezen boom te steken, om 't alzo te redden.”

Na korten tijd kwam moeder ons zeggen dat Aglaë sliep en dan vernam zij eerstmaals 't geval, met al hetgene dat wij daarvan wisten.

't Ware misschien al zoo wel, u nu seffens vertellen al dat wij ooit van dat kind vernomen hebben. Aglaë zelve wist iets en zij zei het ons. Wij vernamen iets meer van Philemon, en nog iets meer achterhaalde ik te Syene, als de vrede hersteld wierd in de Kerke Gods, door den grooten Godbewaarden keizer Constantijn.

Het schijnt dat Nicostratus, een Syeneesche koopman, die stad verlaten had, met zijne vrouwe en zijne kleene dochter, zoo wij Ombi verlieten, op het eerste geruchte van de vervolginge. Eenen tijd doolden zij van dorp tot dorp in de *Oase*, tot dat de vangers achter ons gekomen waren; dan waren zij dieper den westen ingetrokken. Zij hadden eenen dag of twee doorgebracht in een eenzaam plekske, van drie of vier kottjes, met name Tetoris, als Nicostratus op zijn eigen hand besloot alleene naar Thmuis te gaan, om te ondervinden of hij daar geen beteren schuil en zou krijgen voor zijne vrouwe en zijn kind. Hij ging, maar en kwam nooit weder. En, van dien dag tot heden toe, en hoorde men van hem niet meer spreken. Was hij nu gescheurd van de wilde dieren, was hij omhals gebracht van 't kwa volk, miste hij zijnen weg in de wijde wildernisse, en stierf hij van

honger en dorst? Dat zal waarschijnlijk ongekend en ongeweten blijven, tot op den laatsten dag toe, als alle geheemen zullen ontdekt worden. Zijne vrouwe, die ook Aglaë hiet, gelijk heur dochterken, verbleef te Tetoris, tot dat de krijgslie, op jacht achter ons, daar voorbijgetrokken waren; dan besloot zij, kost wat kost, naar Thmuis te gaan. 't En was niet verre, maar wij meenden te verstaan, aan de klaps van 't kind, dat zij heuren weg verloren hadde en dat zij hoopte ongehinderd den nacht daar te kunnen doorbrengen, om 's anderdaags weêr den weg te zoeken naar Tmuis.

Hoe die nacht, en al hare hope, vergingen hebbe ik u al verteld.

't Was een droevige nacht, dat mag ik u zeggen. Aglaë sliep; maar wijlieden, die waakten, hoorden meer als eene hyaine grollen en grinsen, terwijl dat zij onder den boom aan hunne nachtmaaltijd bezig waren. Aglaëtje sliep, het arm schaapken, en zijne moeder . . . . .!

Wel! Wijlieden, die Christen zijn, wij weten dat het weinig schilt wat men ook met de lichamen doe van dezen die in den Heere ontslapen zijn: immers Hij kan ze van de dood verwekken, op den laatsten dag, die van wilde dieren g'eten geweest zijn, zoo wel als die van de vervolgers vaneen gescheurd, of die tot asschen verbrand zijn geworden — gelijk er zoovelen waren in *Augustamnica prima* — of in de zee geworpen, zoo zij voeren in Alexandriën. Maar 't was ons algelijk een droeve droeve nacht, dien keer, te weten voor ons, voor haar niet. Wij hielden den zegelring, dien Pambo gevonden hadde, en bewaarden hem dweers door al onze tegenkomsten, en wij bewaren hem nog, als eene kostelijke *reliquie* of heiligdom, en, zoo God wil, zal hij, als een erfstuk, van vader te kinde gaan, tot een vermaan dat eene van onze voorouders, eene ten minsten, *martelaresse* of bloedgetuige, en voor 't Geloove, gestorven is.

Eene, zeg ik: — met hoevele anderen! De wildernissen zijn gezaaid met beenderen van de martelaren *Christi*; en van Cyrene, Simoens vaderstad, tot aan den tweeden waterval in den Nijl, wat een wonderlijk schoon aanschouwen en zal 't zijn, op den dag van de verrijzenisse des vleeschs!

DE SCHIPPERS.

Rond de twee duist schreden benoorden Anti-Ombi stond er een lang leeg getrek van hout, dienende om de gereedschap in te bergen van de koopvaardschippers, en van andere varende lieden, op den Nijl. Den nacht nadien, als hij op het kerkhof geweest was, omtrent de derde stonde daarna, was Diphilus daar, en wachtte hij in de eenigheid.

Gij moet weten en u wel laten voorestaan dat het nu al den negensten nacht was — ongelukkige lieden die de nachten moeten tellen! — dien wij in de wildernisse doorbrachten. Wij zaten gerust te Thmuis; voor 't gene ons aanging, zonder groot gevaar, maar in zware verlegentheid aangaande vader.

Diphilus zat en wachtte daar iemand, met wien hij dag gesteld had en overeengekomen was. Hij was wat te tijelijk; de andere kwamen op hunnen tijd. Philemon en vier man, die men voor van de gemeenste straatsjouwers of savanjen zou genomen hebben, kwamen het berdelen kot binnen.

„Ik dacht wel dat wij u vroeg op uwe stukken zouden gevonden hebben,” zei Philemon. „'t Is al waar zoo wij 't gehoord hebben. Neemt dan maar uwe schikkingen, en God vordere u!”

„Ik ga met herte en ziele, Diphilus,” zei een van de

mannen, Stratonicus was zijn name. „Ik wage mijn lijf en leven, al ware 't alle dagen, voor Baselis en zijne eegade, en nog meer, omdat het mijne toch al niet vele meer weerd en is. Maar wat de deze hier aangaat, die nog de verlichtinge niet ontvangen en hebben — ofschoon ik het leven van elk van ons in hunne hand zou betrouwen, want zij en kunnen de bloedige wraakstukken van den *Gouwworst* niet verdragen — 't is recht en redelijk dat gij hun betaalt volgens dat gij gister met hun afgesproken zijt, zoo 't is dat zij gelukken in 't gene wij nu te wege zijn.”

„Geern genoeg,” zei Diphilus; en ter zelve tijde trok hij een lijnen buidel van onder zijne *lacerna* of lakene schabbe. „Hier hebt gij tien *victoriati* elk, dat is om stout te durven beginnen; voert gij het stuk dweersdoor, en lukt het ulieden tot tenden, 'k geve er u nog zoo vele. Die man Gods die hier staat,” — en hij keek naar Philemon, — „zal zorgen dat gij betaald geraakt.”

„Wij hebben 't wel overleid,” zei een andere van die onbekenden, „en 't moet lukken of 't zal iets onvoorzienbaar tusschenkomen. Om nog vaster te zijn is Nicomedes van den namiddag naar Ombi gegaan, en hij moet ons hier de laatste wete brengen. 't Is aardig dat hij hier nog niet en is.”

Intusschentijd had Diphilus de *victoriati* geteld, en hij legde het beloofde hoopken penningen voor elk van de durvers. Ze ontvongen 't met nen slinkschen aard van nen „bedanke u” en dat stond den slave beter aan als hadden zij meer en misschien onrechtzinniger betuigenisse gedaan. Die geldzaken waren zoo even streke, als er een lichte voetstap op het zand van den Nijloever hoorbaar wierd, en een zware hand ruttelde aan de deure, daar, al den binnenkant, al de houten grendels aanlagen, die daar waren, om meerder veiligheidswillen.

„Dat zal Nicomedes zijn,” zei Stratonicus.

De deure ging open en de nieuwgekome trad binnen.
 „Goên avond, maats,” zei hij: „goên avond, Diphilus.
 Wel, 't is zoo wij vernomen hadden: de schuite vertrekt
 de tweede stonde, morgen nuchten, en vaart recht op Apol-
 lonopolis. Zoo dan, al geschikt dat er te schicken is, en
 zoo zal 't missen te moeilijker zijn.”

„Hier is eerst van al dat,” zei Diphilus, en hij telde hem
 zijn deel van 't geld in zijne hand.

„Danke,” zei Nicomedes, kort weg. „Zoo dan, maats, daar
 blijft nu nog te weten waar wij ze in den buik loopen.”

„Eerst,” zei Philemon, „zou 'k geern weten wat voor een
 boot het is, en hoeveel manschap erop vaart.”

„'k Heb hem van den avond in de ooge gehad en gage-
 slegen,” zei Nicomedes; „hij en ligt niet verre van den
 aard en den steeger, ginder recht over. 't Is eene van onze
 gemeene Nijlschuiten; vier vaarliên en een stierman, met
 twee wapenknechten, en dat moet het al zijn. Nu, waar zou
 de Nijl nu best gelegen zijn voor ons opzet?”

„Ik voor mij,” zei Stratonicus, „'k zou gaan liggen alzo
 eene stonde aan deze kant Silsilis, waar de stroom zoo
 eenen elleboge maakt, ge weet wel: 't is de eenigste goê
 plekke tusschen hier en Apollonopolis; en, is 't dat de kemels
 te wachten staan, zoo wij afgesproken zijn, 't zal moeten
 uit al de gaten tegen onze schenen waaien, is 't dat wij
 gezessen één man uit dat vaartuig niet en krijgen.”

„Van de wendingen van den Nijl en wete ik hoegenaamd
 niets,” zei Diphilus; „dat late ik al aan ulieden. Beraadt u
 ten besten mogelijk, zegt mij *waar*, en ik geve u mijn eerlijke
 trouwe dat ik de kemels *daar* zal doen in gereedschap staan.”

Dan viel men eraan om te weten waar men best het stuk
 zou gewaagd hebben.

Gij moet het al verstaan en gevat hebben, doet gij niet,
 dat Stratonicus en zijne vier handlangers, al schippers van

neringe en 't water van kindsbeen af gewend, van Diphilus gehuurd en betaald waren, om met hunne schuitede schuitede in den grond te loopen, daarop vader van zijn huis te Ombi naar Apollonopolis vervoerd wierd, om daar voor den keizerlijken *Gouwworst*, die daar hof hield, te rechte te staan. Onze getrouwe slave had ook twee rappe kemels doen komen, om gereed te staan langs den kant van 't water. Hij wist dat zijn Baas wel zwemmen kon, en hij hoopte sterk dat, terwijl men aan 't hakeweren was, ten gevolge van 't inelkaarloopen van twee schuiten, de gevangen Christene zou kunnen ontkomen en zijn leven redden. Een dingendeerde hem, te weten dat de tijd zoo kort geweest was, en dat vader niets, hoegenaamd niets en wist van 't gene er beraamd en bereid was.

Zoo, dat bleef Gods voorzienigheid overgelaten en vaders welberaden verstand en koelmoedigheid.

Ondertusschen kwamen allerhande goeddunkens en meeningen voor den dag. Zom wilden boven, zom onder Silsilis den slag wagen en bestaan; op een ende nochtans gerocht met 's eens, dat Stratonicus best de zaken voor oogen had en verstond, en 't wierd besloten te doen zoo hij standvastiglijk voorenhield.

„Zoo, 't is, zoo 'k hoore aan den elleboge, een stonde beneden Silsilis, dat de kemels staan moeten, — want ik moet ook vluchten — 't is mij al wel zoo gij 't beslist; maar zegt mij, wilt gij dat ik bij u lieden op de schuitede of bij de kemels aan wal blijve?”

„'t Is te zeggen,” zei een daarop: „kunt gij zwemmen!”

„Lijk vlothout,” zei de slave.

„Met ons dan,” antwoordden Stratonicus; „dan en zijn wij nog maar ons gezessen tegen zeven: en, ofschoon wij eene groote voorbate hebben, met dat wij onverwachts aanvallen en ons zelve aan alles verwachten, 't en is nochtans niet

noodig onze voorbate te verminderen. 't Spreekt van zelfs dat uwe kemeldrijvers te betrouwen zijn, doen ze niet?"

„Zijt gerust!" zei Diphilus. „Maar ik moet nog eenige zaken schikken, en weggaan voor een tijdeken. Waar en wanneer de bijeenkomste?"

„Neem, dat wij ze op de tienste stonde van den nacht stellen," antwoordde Nicomedes, „en aangaande de plekke: bij den ouden aarde, of stapelwerf, aan dezen kant: onze schuite ligt hoogerop tegenwoordig, maar wij zullen afzakken, totdaar toe, eer 't morgen nuchtend is."

Zoo kwamen zij overeen.

Philemon en Diphilus zeiden goeden avond, en gingen voort. „Ik zal dan naar 't uwent komen, vader," zei Diphilus, „zoo zaan als ik het met de kemeldrijvers overeen gebracht hebbe. Zij zijn alle twee van Syene: zij en zullen ons niet verraden."

„k Zal dan naar u wachten, mijn kind," zei de priester „wie weet of het den laatsten avond niet en is dat wij te gader zijn. Aangaande al dat gij gezeid hebt, zijt buiten verlegentheid, ik betrouwe in God dat gij en uw Baas het zult ontkomen, maar, kwame het anders uit te vallen, en dat ik u overleven moest, het goed zal ik uitgeven, zoo gij bevolen hebt, onder de armste van de dischgenoten alhier. God beware u!"

En zij gingen hunner wegen.

Een weinig na de eerste stonde, op den naasten morgen, zou men kunnen eenen boot zien liggen hebben, aan den elleboge van den stroom, daar wij reeds van gesproken hebben. De zonne stond gewillig boven de kimme van de lucht; maar hare stralen vielen nog krachteloos op de temme waters van den breedten Nijl. Geen schepsel en was er te zien, van wederkanten 't water, 't en zij de twee kemels, elk met zijnen drijver, op den westerschen oever;

men hoorde niets 't en zij 't ruischen in de groote waterbiezen, die rond een kleen eilandeken stonden, dat den stroom hier deed in twee'n splijten. Onze gasten vatten voet, zoodanig dat ze door de biezen zien konden, zonder veel gezien te zijn, en dat een boot mocht af komen gegletst, en nabij hen, zonder dat het de manschap van den boot geware was. Zij hadden hunne wake nog bij voorkeur dáár genomen, omdat zij wisten dat rond dat eiland, op en neêr den Nijl, 't water vrij was van *alligators* of *crocodilen* ¹⁾; elders verkeerden ze stijf: dit was een van de bijzonderste voordeelen van deze plekke. Den ommekeer van den stroom was omtrent de vijf stonden van Ombi, en, omdat vader maar, op de tweede stonde, van daar en moest vertrekken, zoo hadden onze schippers tijd genoeg. Maar inderdaad Stratonicus had groot gelijk: „beter veel te vroeg,” zei hij, „als een kerveken te late.” Zoo ze legden de meertouwen uit en ze bleven liggen in eene kleine kreke, op den westerschen oever; ze stelden Nicomedes aan, om wacht te houden, en gingen liggen ronken in den roef van 't vaartuig. Diphilus was te verlegen te kunnen eene ooge luiken, en daar zat hij, twee geslegen stonden, te luisteren naar 't klokken van 't water tegen 'de wanden van de schuite, naar 't zuchten van den wind in 't riet, en 't nu en dan verliggen of verroeren van de kemels op den zandoever. Als 't de derde stonde was riep Nicomedes zijn volk wakker, en ze hielden nuchtenmaal: een geerstenbrood en een komme wijn hadden zij elk. 't Woei uit den zuiden; gevolgentlijk zou 't vaartuig onder zeil op hen komen losgestevend.

't Leed nog een halve stonde, en zij maakten hunne meertouwen los, en, op Nicomedes zijnen raad, roeiden zij rond

---

¹⁾ Over den *Alligator* of *Crocodile*, leest Den Uitstap in de Warande.

het eiland, om daar hunne wapens in gereedheid te brengen, tegen dat de tijd en wijle zou gekomen zijn om ze in 't werk te stellen. Dan wierd Diphilus, ten zijnen verzoeke, aan land gezet; hij zag nog eens wel de kemels na, sprak de drijvers, gaf hun zijn laatste onderrichtingen, zag zelve dat alles schik was en kwam weder aan boord. 't Was nu tijd en meer als tijd dat het schip aankomen zou, volgens hunne schikkingen; menig angstige ooge ging zuiderwaards, rond den kleenen boezem, om welken de Nijl zijn water sleurde. Ten langen laatsten, op den voorsten kant van 't kleen stuksken plat zompig land, zag men een zwart zeil komen aangezwollen, rap vooruit.

„Daar is 't!” zei Stratonicus. „Tsa, mannen, elk op het zijne staan en ik op het mijne!” Hij nam het roer, zoo hij dat zei, en de andere trokken, met hunne roeispanen, 't schip naar 't midden van 't water. Daar en was de stroom zoo geweldig niet; maar 't woei stijf en in een twaalve tellens, was de *Gouwworst* zijn kleen schipken den boezem rondgevaren. Het kwam, gelukkig, nog al dichte bij den wester-schen oever; als Stratonicus dat zag stierde hij naar den anderen kant af en zette zijnen voorsteven westwaards.

„Ziet toe dat gij 't niet te verre voorbij en laat komen,” zei Nicomedes, „of wij zijn 't...!”

„Zwijgt, doet dat ik u heete,” antwoordde Stratonicus. „en 't zal wel gaan.”

Nu was Osiris, — dat was immers de name van 't schip dat vader wegvoerde, — omtrent een honderd roeden verder op in den stroom als Stratonicus met zijn volk, zijlieden mochten een roe of veertig van den oever liggen; tusschen den oever en hun schip moest de Osiris voorbij. Zijn zwart zeil stond buikte onder 't geweld van den zuiderschen wind, en de schipliën lagen, zoo lang als zij waren en onbemoeid op de roeibanken; de stierman koutte met de twee wapen-

gasten, tusschen dewelke Diphilus nu zijnen meester zag zitten.

Stratonicus wachtte nog een oogenblik en dan sprak hij, niet al te luide, maar met iets dat staal geleek in zijne stemme ;

„Nu, mannen, geef' het hun!”

Hij had zijnen aanstoot berekend op een haar na.

Rechts zoo de Osiris tusschen hem en den westeroever voorbijkwam, terwijllen 't volk rechtsprong, stom van verwonderinge, en dat de stierman bezig was met gissen of dit wel eene dommigheid of een aangeleide trek was van vijandswegen, zoo boorde de voorsteven van Stratonicus' vaartuig door de lanken van de voorbijvarende Nijschuite en deed hare berdels, gelijk zwavelstokken, aan splenters springen. De manschap vloog achterover, zeil en mast in 't water.

„Achterwaards halen, achterwaards mannen!” brieschte Stratonicus naar zijn volk, die seffens gehoorzaamden, en op dien zelven stond ging de Osiris onder, gelijk een brokke lood.

Diphilus en had geen ooge van zijnen Heere Meester geslegen, al den tijd dat dit gebeurende was, te weten heel weinig stonden, en nu zag hij, tot zijne aldergrootste blijdschap, dat al die mannen naar 't eiland zwommen, op eenen na, die naar 't vaste land uitzette.

De boot was bij vader in een half woord sprekens.

„Hier uw hand, Heere,” riep Stratonicus: „dat wij u uithalen, grijpt vast, hier!”

Vader klampte zijne hand aan den boord van 't schip, zonder te verstaan wie hem aldus had aangesproken, of waarom men hem helpen wilde ; maar, wanneer hij een oogpink daarna zijn lijf aan land gevoelde, en dat de kemels bij hem stonden, en Diphilus, waren er zeer weinig woorden vandoen om hem alles wijs te maken en te doen verstaan.

Als de schipliën van den gezonken *Osiris* 't volk op 't eiland zagen, en den man die nog aan 't zwemmen was naar

den oever zelve, en als zij geware wierden wat het opzet was, zoo begosten zij mij te tieren en te zweren, bij al de goden, godinnen, godtjes en godinnetjes die in hunnen almanak stonden, dat ze zouden wrake gehaald hebben.

Maar 't is gemakkelijker een dingen zweren als het gezworen stuk begaan, want, terwijl zij bezig waren met de twee wachten, die gewapend en geharnasd waren, uit te visschen — en 't en schilde niet of ze vermoorden alle twee — voerde Stratonicus, op zijn gemak zijn schipken stroomwaards op, de kemelsdrijvers gingen ook aldaar voort, en vader en Diphilus, op hunne ruggen geklommen, hielpen ze, met stem en handgevele, voorwaards in het bloote.

EUTHYMIUS.

Als *Caius* en zijn volk in dien smoor zaten, waardoor wij zoo wonderlijk gered bleven, en als zij geware wierden dat er, voor als nu, geen vangen aan ons en was, dat er eene hoogere macht als de hunne tusschenkwam, die zulk eenen onverwachten tegenstand deed ontstaan, zoo wierden zij zoo kwaad en zoo boos, dat het niet zeggelijk en is. Gram, zoo zij waren, wierden zij nog gramstooriger, omdat zij niets te doen en hadden, en omdat zij meenden dat wij tooveren konden en hen overtroffen in doortraptheid. En zoo geviel 't dat zij bijkans handgemeen wierden onder hen. Als de smoor optrok, en dat deed hij zoo onvoorziens als hij opgekomen was, zoo gij al weet, was 't al verloren gezocht waar wij belonden waren. Zij liepen verre en bij, over berg en dal, kropen op iedere hoogte van waar zij dachten verder te kunnen zien, gingen en zweetten door de zoelte van dien

heeten dag, en, als 't avond wierd, bevonden zij dat zij niet nader hun doel en waren als den eersten stond dat zij uitgezet hadden in de wildernisse.

„Well!” zei *Caius* droefgeestig, „de Honderdman heeft gezeid dat wij moesten met het vallen van den avond bij die palme zijn die over dat berghol staat, en, keeren wij niet ruggewaards, wij kunnen missen en den geheelen nacht hier blijven dolen. Dat de goden de wildernisse en den smoor en de Nazareeuwen, en hunne tooverije en al verdelgen en verdoen!”

Zoo, de krijgslieden kwamen op hunne stappen terug; en 't en was niet verre na zonnenondergang, als zij aan de palme kwamen. Daar wierd het hun bekend gemaakt dat vader gevangen was, met eene wacht van vier man naar *Zericah* gezonden, en van daar naar Egypten. De Honderdman was daar nog, met het meeste deel van zijn volk, en *Caius* vertelde hem, kwaad genoeg, hoe 't met zijne tocht afgeloopen was.

„Ja,” zei de Honderdman, „geeft mij vijanden te bevechten die effen deure en recht voor de vuist zijn, en 't is mij gelijk met hoevelen dat zij komen; maar, als 't op de tooveraars aankomt en die de zwarte kunste kunnen, dat is mij een ander paar mouwen. *Sempronius* en *Curtius* en zijn nog niet aangekomen: zouden zij ook wel betooverd zijn, 'k heb 's wonder? Maar, betooverd of niet, wij gaan met onze slinkere hand wachten van te eten.”

En de Honderdman bleef zijn woord getrouw.

Het avondmaal, — de kemels die van den morgen van *Zericah* gekomen waren hadden 't meêgebracht, — herstelde de geestigheid onder de wapenbroeders.

„Wij hebben ten minste al het hoofd van de bende, en de belooninge stond op hem,” zei *Caius*.

„'t Is waar,” zei de Honderdman, maar wij zullen de

andere ook wel krijgen; laat ons hier nog een dag of twee doorbrengen, 't is een goed leger."

De mannen diensvolgens, nadat zij 't gat wijder gegraven hadden, aan den kant van den berg, kropen erin, en bezorgden te wege hunne nachtbehoefden. *Pedo*, die min of meer beschaamd was over zijne voorige onwaakzaamheid scheen nu alles te willen herstellen. Hij beval dat de leeder zou los gemaakt worden en in huis gebracht; hij stelde twee schildwachten aan den ingang, langs den bergkant, en een in de openinge langs de rechtopstaande rotsen. 't Was donkere nacht; *Pedo* wilde dat men eenigen tijd de trompe stak, boven de hoogte, zoo dat de twee die gemist wierden, den weg zouden vinden, indien zij 't bij geval hooren mochten; en, als hij de twee gekwetsten doen bezorgen had en zelve er eenige woorden tegen gesproken, om ze te troosten, zoo ging hij in de ruste, en de anderen ook.

Zij hadden nochtans nauwelijks eene halve stonde in dommelinge van slaap gelegen als er een luid geschreeuw van uit de dellinge opkwam.

„Wat is 't, *Fulvi?*” vroeg de Honderdman, die seffens wakker en op de beenen was.

„Onze twee gasten, met eenen gevangene,” was de antwoorde van de schildwacht.

„Zegt dat ze hier komen!” zei *Pedo*, die nu bij den mond van den kelder gekomen was. „Zijt gij het! *Semproni?*” vroeg hij voort, kijkende in den donkeren nacht.

„Ja wel, Honderdman,” hernam de soldaat, „en wij hebben een gevangen.”

„Man of vrouwe?”

„Een oud man,” antwoordde *Sempronius*. „Zendt nog een man of twee om hem in ons huis te helpen en langs de steenen wegels te leeren gaan, want, wij en krijgen hem niet meer: van den nacht is het zoo donker als in de helle.”

„*Caius* en *Fulvi*,” zei *Pedo*, „neemt herstouwe, ontsteekt ze, en gaat ze daarmee tegen, maar ziet dat gij niet en verdooft.”

Omtrent eene halve stonde nadien kwamen de stemmen dezer twee afgezanten wederom opwaards, en de Honderdman ging ze in 't gemoet.

„Brengt hem binnen,” zeide hij: „waar hebt ge hem gevonden, en hoe komt het dat gij hier zoo late zijt?”

„Wij hebben onzen weg verloren,” zei *Sempronius*, „en wij doolden geheel den dag, tot dat wij bij donkerlingen dien ouden man betraapt hebben; en van ons leven en zouden wij terecht gekomen zijn, had hij zelve ons niet aangeboden van ons te leeden, zoohaast als hij wist waar wij naartoe moesten.”

„Een Christen dan?” vroeg *Pedo*.

„Gewis, een Christen,” riep *Caius*, die nu inkomende was; en, *me Hercule*, 't is dat eigenste oud manneken, dat wij bij de andere gezien hebben, eer de smoor opkwam in den morgenstond. Wij hebben ze nu voor vast, want hij moet weten waar zij zitten.”

„En weet hij 't, hij zal 't klappen!” zei *Sempronius*: „de oude dompelaar.”

„Ja, hij zal bovendien wel moeten,” zei de Honderdman; en zoo hij dat zei, ging hij ook binnen.

Euthymius was dien avond zelve gevat geweest, rechts nadien dat hij zijn avondgebed gedaan had, en te wege ging slapen. Eenen nacht onder de kappe des hemels slapen, dat en was geen ongewone gebeurtenisse in 't leven van den ouden eenzaatman; en hij moeste dien dag moê en mat van werken en slaven zijn. Als de Honderdman het bergvrijd binnentrad zat hij op den grond, want hij had nauwelijks krachten genoeg om overende te staan, en de vangers hadden hem met de meeste moeite van de wereld tot zoo hooge gekregen.

„Hoe heet gij?” begon de Honderdman.

„Euthymius,” antwoordde hij.

„Waar woont gij?”

„In de wildernisse.”

„Waaromtrent, in de wildernisse?”

„Twee dagreizen boven Zericah, Nijlwaards.”

„Wat doet gij daar?”

„k Diene den Opperkoning.”

„Den Opperkoning!” herhaalde den Honderdman: „wie mag dat zijn? en hoe kunt gij dien Opperkoning daar van dienste zijn?”

„Ik weet ik,” zei de slave, die nog bij de bende was, „wat slach van man dat 't is. Daar is een vuil janhagel van lieden die hier beginnen te woekeren en voort te zetten in de wildernisse; zij heeten hun eigen zelve*n* *eremiten* of eenzaten. De overste van al, zeggen ze, is een zeker Anton, die in een hol woont, waar al de kwade geesten verkeerden; en 't zou mij niet verwonderen ware het hij.”

„Neen,” zei Euthymius, „die gezegende dienaar Gods en ben ik niet, noch en ben ik weerdig hem zijne schoen na te dragen: niet te min, een deel van 't gene gij daar komt te zeggen is waarheid: ik ben een eenzaat en wij zijn met velen in deze wildernissen.”

„Wel,” zei de Honderdman, „'t is hier zake van mij te zeggen of gij bij dat volk waart, dat wij van den nuchten in de ooge kregen, en zouden gevangen hebben, ware 't niet geweest van hunne gevloekte tooverije die ons verblind heeft.”

„Ik was erbij,” antwoordde Euthymius.

„En wel, waar zitten ze nu?”

„Dat en zult gij van mij niet vernemen,” antwoordde de eenzater.

„Dat zullen wij vast, en dat nog seffens,” zei de Hon-

derdman; „maar, zoudt gij niet beter zelve uwe antwoorde geven, liever als ze ons te laten uit uw levend lijf scheuren, vaderken?”

„Ik heb er te velen om *Christi* namen zien bloeden,” antwoordde de oude man, „om zelve daarvan verschrikt te zijn. Doet met mij al dat u best aanstaat, ik en kan van 's zelfs niet lange meer meêgaan: ik ben oud en vastebij versleten. Maar, om uwentwille en ten uwen besten verzoeken ik u geene hand op mij te leggen. Voor mij, 'k en zou niet beters kunnen wenschen als dat gij 't deedt... m...”

„Hoe... ten onzen besten?” vroeg *Pedo*.

„Eerst ende vooral,” sprak de eenzaat, „omdat ik u niet geern met schuldeloos bloed aan uwe handen en zou zien. Maar, ten tweeden en ten meesten, en dat wilde ik bezonderlijk zeggen, omdat ik wete dat gij, Honderdman, is 't bij aldien dat gij mij ter dood brengt, nooit meer levend in Egyptenland uwen voet en zult zetten.”

„Klaps tegen den vaak!” zei *Pedo*, „en schikt gij, paatje, dat gij mij, met uwe voorzeggingen, tot mededoogendheid zult brengen? Niet te doen, daar zal...”

„Dat en schikke ik in 't geheele niet,” antwoordde de eenzaat, „maar ik en zegge 't u niet te min, en ik zal er nog iets wonderlijks bijvoegen: „Gij” — en hij keerde naar *Caius*. — „gij zult, eer de vervolging over is, zelve Christen zijn.”

De mannen borsten uit in eenen schaterlach, en ze riepen overluid, *Caius*, daarover plagende: „Nog eene voorzegginge!” riepen ze, „nog eene: wat gaat er van ons geworden?”

„Luistert,” antwoordde *Euthymius*, „meer en zegge ik u niet, uitgeweerd één ding: 't is dat gij, die uw ongelooft niet af en zweert en niet en wilt den waren, den eenigen God, en zijnen Eeniggeboren *Zone Jesum Christum* aanbidden, nooit en zult die ruste en dien vrede genieten daar ik geheel

mijn leven naar verlangd hebbe, en daar ik nu wete dat gij mij zult naartoe zenden."

"Gij zult ons nog wat zeggen eer uwe zaken effen staan met ons," zei *Pedo*

. . . . .
Ik en hebbe *Caius* nooit kunnen verder doen vertellen hoe dat, op dien avond, de groote dienaar Gods aan zijne dood gekomen is.

Ja, menige jaren sedert dat *Caius* Christen geworden was, en dorst ik bijna van de zake, in zijn bijwezen, niet gewagen, zoodanig ontstelde 't hem, iederen keer dat men van Euthymius' dood kwam te spreken. Al dat ik wete is dat, op eenen keer, nog niet lang geleden, terwijl dat de daden van het lijden van Sint Simeon te Ombi in de kerke gelezen wierden, — die daden wierden van Jerusalem meêgebracht door eenen diaken, *Felicianus* met name, als hij naar 't heilig land ter beêvaart ging, — hoe dat hij honderd-en-twintig jaar oud was, de fraaie oude Bisschop, en dat ze hem folterden, dat de heidenen zelve getuigden dat er iets bovennaatuurlijks in zijne standvastigheid lag, — ik heb 't onthouden, zeg ik, dat *Caius*, daarvan sprekende, zei dat hij ook zulk eenen geweten hadde, die ook zoo heerlijk gestorven was, en dat hij omtrent zoo oud was als de oude Simeon.

Hier is 't gene ik naderhand nog hoorde: dat het lijk van den eenzaat buitengeworpen werd en onbegraven in de rotsklove lag. Als 't weêrom vrede werd, gingen *Caius* en nog andere broeders naar die plekke en vergaderden al dat er nog over was van den heiligen martelaar. Ze wonden 't in byssus of Egyptisch fijndoek, droegen 't, met groote eere, door de wildernisse, en begroeven 't onder den *outaar* van de nieuwe kerke, die Bisschop Flavianus, zaliger gedachten, dan te Apollonopolis aan 't bouwen was, God bedankende, die altijd wonderlijk is in zijne Heiligen.

'T ENDE.

De schildknapen bleven nog eenen dag of viere in sint Charilaus bergvrijd, zoekende wijd en zijd, maar al ten ondomme; wij en waren nievers te vinden. Ten langen laatsten gaf het de Honderdman op; wij waren verhongerd in de wildernisse, dacht hij, gelijk zoo menige andere, en 't en was aan ons geen geld te winnnen. Hij keerde terug.

Vader en Diphilus, nu dat ze uit den Nijl gekropen waren, en vreesden geen vervolginge meer. Eerst ende vooral zouden de vangers naar Apollonopolis gegaan zijn, en daar en konden zij niet komen of 't en zij te voete, en ze zouden 't moeten vertellen, hoe 't al voorgevallen was, aan den keizerlijken stadhouder: dat en deden zij liever niet. Dan moest er tijd gebruikt worden om een grooter getal volk in gereedheid te krijgen, daar men eene achtervolging meê kon wagen.

Zonder dat zij hunne kemels te lastig vielen dan, zoo mieken vader en onze slave, op dien dag en op de drie volgende dagen, eene tamelijke lange schrede vooruit. Zij reden wat zuiderwaards van den weg, dien wij gevolgd kwamen als wij Egyptenland verlieten, om de wille van de krijgslieden, die ze meenden tegen te komen, die naar of van Zericah kwamen. Hun opzet was zuid voorbij de *Oase* te drijven, dan rechts om te slaan, en erbinnen te geraken al den oostkant. Zij en wisten van 's zelfs niet waar wij waren, en zij zaten in de grootste verlegentheid omtrent onze gevaarten; maar zij waren vast beraden altijd voort Thmuis te naderen, zoo Diphilus zeide, op raad van Euthymius.

Den vijfden dag, 's achternoems, kwamen zij aan eene rotsachtige streke, die den name hadde dat er veel wilde

dieren verkeerden. Diphilus had ze geern ontgaan, maar, zoo 't meeste deel van de bronnen nu droog lagen, en dat er maar hier en daar, zelden genoeg, een water te vinden en was, zoo wierd het noodig dat zij den naasten weg volgden, om aan geen rampe te komen, bij gebrek van den noodigen waterdrank. De weg lag langs eene nauwe striepe zand, die van weêrskanten afgezet was met heuvels, wat zegge ik, zwarte, recht uit den grond staande rotskoppen. Een of twee maal, daags te vooren, hadden zij van verre eenen leeuw meenen te zien. Zij wisten wel dat zij op dezen tijd van 't jaar bij dage niet en zouden aangevallen worden; zij hadden altijd met de meeste zorg hun nachtverblijf gekozen, en 'n waren nooit alle twee teenegader te ruste gegaan. Vroeg in den achternoeene, op dezen dag, wierd hunne aandachtigheid gewekt door het verschijnen van eenen grooten leeuw, grooter als die ze ooit gezien hadden, en die bezig was zoo vader nog nooit geene leeuwen en had bezig gezien.

Vader, zoo 'k gezeid hebbe, en was de wildernisvaart niet gewend. Daar lag, zoo op een driehonderd roeden bezijden de bane die zij volgden, eene rotse, die langs den eenen kant sleep afliep, langs den anderen kant recht omhoog stond: iets min als manhooge mocht zij zijn. Zij zagen den leeuw zijnen haal halen, langs den eenen kant, en met al zijne macht al den anderen kant af- en vooruitspringen. Dat deed hij, zagen zij, zoo vier en vijf keeren, als of hij daar in 't zand ievers een teeken of mete gemaakt hadde, daar hij wilde over springen. Hij was eindelijk te vreden, zoo het scheen, want hij en liep de rotse niet meer op, maar zette 't op een draffen, en van daar weg, langs de zelve bane die de kemeldrijvers volgende waren.

„Die leeuw heeft kwaad in den zin!” zei Diphilus: „'t is altijd alzoo dat ze leeren springen, als ze ievers op uit zijn: van den avond wel gewaakt!”

Hoe verder zij gereisd kwamen hoe vereender de streke was, hoe hooger en hoe dikker gezaaid de rotsbergen stonden, hoe gebrokener en hoe ongaandelijker de dellinge.

„Wie weet,” zei vader, „of de rechte weg zoo gevaarlijk geweest ware als die elleboge, dien wij verkozen hebben, om 't gevaar te ontgaan.”

„Dat en zou 'k niet durven zeggen,” zei Diphilus daarop: „liever betrouw ik mij aan de wilde dieren als aan die wilde menschen, die erger zijn als tigers en liebaarts, zoo wij ondervonden hebben: kijkt! ginder is hij weêral!”

Hij was daar, in der daad, te weten de leeuw; en zoo gebeurde 't nog twee drie maal, in den loop van den achternoene, dat ze hem ievers zagen zijnen kop uitsteken. Korts vóór zonnenondergang waren ze tenden de dellinge daar zij door gekomen waren, en op 't hoogste van eene streke land. Voor hen lag eene wildernisse zonder ende: dampig en bruinverwig stond zij in de schuinsche zonnestrallen; verre van hun stonden er twee drie palmen te gader. Daar moest er een water liggen. Diphilus mat bij der ooge hoe-verre dat 't wel was.

„k En weet niet,” zeide hij, „wij zouden misschien beter hier vernachten als elders. Wij hebben nog water genoeg bij; en, om over nacht in die bloote woestenisse te sukkelten, met eenen leeuw op onze hielen, 'k moet het zeggen zoo als 't is, 't en staat mij niet aan.”

„Ik geloove dat gij gelijk hebt,” zei vader: „het zij zoo dan. En zij sprongen van hunne dieren, en keken rond achter eene rotse, daar zij konden schuilen en verblijven met eenige veiligheid.

Terwijl dat zij aldus bezig waren, zagen zij, tot hunne alderuiterste verwonderinge, eenen wapenman op hen komen losgelopen. Hij scheen tenden asem en om te sterven van moedheid; hij liep gelijk een die beschonken is, en 't is 't

al dat hij het koste recht houden, tot bij de plekke waar de kemels aan den grond gestaakt stonden.

„Alzoo waar als dat ik leve, Heere,” zei Diphilus, „of dat die zelfste Honderdman niet en is, die de liëen beval, die achter ons kwamen? Wel, en in den naam van al dat wonder is: hoe kan hij hier toch gekomen zijn!”

Zoo hij sprak, zoo kwam de arme Honderdman aangekreupeld, tot waar zij stonden, en 'n hoorde noch en zag wien hij voor handen had.

„Om de liefde van al dat u dierbaar is,” zoo sprak hij, met eene dikke tonge, „laat mij toch, laat mij eenen dronk waters hebben: 't is sedert gisteren, de vierde stonde, dat ik geen water over mijne lippen gehad en hebbe!”

Diphilus en sprak niet, maar hij liet eenen hoorn vol loopen, uit den kostbaren zak waters, dien zij nog hadden en gaf het hem, De Honderdman dronk het uit, en keek om nog, zwaar asemende.

„En wel!” zei vader: „ziet gij nu hoe de Christenen kwaad met goed loonen? Drinkt uwe bekomste, man: gij zaat mij over tien dagen achter het leven, daar schenke ik u het uwe: en 't is u gejongd, om Gods wille, drinkt!”

„Hoe!” zei de Honderdman, „en hoe kan dat zijn, dat gij . . . ?”

„Zoo is 't,” zei vader, terwijl de Honderdman dronk, met volle monden. „Maar hoe komt gij hier . . . en mijne vrouwe en kinderen waar zijn de die?”

„Dat en weet ik niet,” antwoordde *Pedo*, „wij en hebben er geen hand op geleid, wij en konden ze niet krijgen. Wat mij betreft, ik was op den weg met mijne manschap naar Egyptenwaard, en wij hadden gisteren misschien twee stonden gegaan, als ik zoo duidelijk mijnen name hoorde roepen, als dat ik ulieden nu hebbe hooren spreken, langs den anderen kant van eenen zandhil. Ik zoude en ik wilde, dwaas

als ik was, gaan kijken wie naar mij riep, of wat dat er schildte, en 'k liep er achter, waar hier waar daar, tot dat ik mijnen weg en mijn volk verloor. Ik keek op de hoogten, ik riep; 't was als verloren gedaan. Ik liep verder, en keerde weder, tot dat ik ten langen laatsten . . . !"

Hij sprak nog, en een luid getier, een sprong door de lucht, een zware slag, dat het poefte, . . . en, rapper als ik het zeggen kan, zoo zag vader den leeuw, die geheel den achternoene hun op het speur geweest was, den Honderdman in de rugge grijpen en met hem wegschorriën naar de palmenwaard. Diphilus en vader zeiden altijd dat het gehuil van den ongelukkigen Honderdman het schrikkelijkste dingen was dat zij van hunne levensdagen gehoord hadden; en, lange jaren nadien, placht het hen nog bij nachte te overvallen, gelijk eenen schrikkelijken droom.

De leeuw voerde *Pedo* tot op een honderd roeden verre, daar liet hij hem vallen en begon hem stukwijze vaneen te scheuren, en hem te verslinden, vóór hunne oogen.

't Was eenigen tijd eer ons volk hunne sprake weêrvonden, noch en wisten zij naderhand te zeggen hoe die schrikkelijke eerste stonde van den avond voorbijgegaan was.

Als de leeuw zijn aas op had, en dat zij dat ijselijk geruchte niet meer en hoorden, dat hij maakte wanneer hij den Honderdman zijne grootste beenderen maalde en mijzelde, zoo ging hij van daar, al zijnen baard lekken, in de woestenisse, en zij en hoorden noch en zagen hem niet meer.

Gij kunt wel denken dat zij alle mogelijke voorzorgen namen om zelve niet overvallen te zijn; zij staakten de kemels elderwaards, aan den voet van eene rotse waar 't zoo geen gemakkelijk aankomen en was. Zij klommen er tot boven op, ontstaken twee lonten, die wel den nacht zouden uitgebrand hebben, en zoo gerochten zij genoegzaam bij hunne zinnen om 't gebeurde te kunnen overlappen.

„Och,“ zei vader, „beliefde 't God, en dat hij ons spaarde om te Thmuis bij vrienden te geraken? En, kon het zijn goede en gezegende wille zijn dat ik ooit weêr in mijn eigen huis mochte rusten!“

't Gene vader zaliger den Heere vraagde en stond zoo verre niet als dat hij het wel en meende. . . . .

. . . . .

Hier is, aandachtige Lezers en Lezeressen, mijn pergamenten handschrift uit en tenden, of liever afgeknaagd, en wat er verder op stond, dat en wete ik niet.

Gij kunt wel denken hoe ik gezocht hebbe en gesnuisterd achter hier of daar een stuk, dat ontsnapt mocht hebben aan de tanden van de muizen, en dat mij op den weg zou gesteld hebben om het ende weêr te vinden dat ontbrak in 't kostelijk handschrift. 't Was immers wel 't zoeken weerd om tot vollediging te geraken van een boeken, daar ik duist piasters over geteld hadde om het te mogen hebben,

Terwijl ik, over drie jaar, te Londen, in het *British Museum*, vlaamsche pergamenten uitschreef, die nievers elders te vinden en zijn, en die nooit uit het beluik van 't *Museum*, en mogen gaan, zat er neffens mij een zeker Pater Ciriani, oblaat van sint Karel Borromeo, en boekwaarder van de *Ambrosiana* te Milanen. Die Pater en sprak bijkans nooit; hij ging dagelijks van 't *Museum* naar sint Marij's klooster, daar hij weunde, weg en weder, en hij schreef of zocht altijd. Op een keer zei hij dat hij eenen *Palimpsest* gekregen had, en hij toogde mij hem. 't Waren twee schrooden pergament, kruiswijs met woorden overschreven. „Kijkt:” zei hij, en vaagde iets over het pergament, „daar zijn de nieuwe woorden uit en weg;” en „kijk” hij vaagde met wat anders, en de oude woorden, die onder de nieuwe stonden, kwamen duidelijk en groot weer te voorschijn.

Gij en zult het niet gelooven, Lezers en Lezeressen, maar die twee schrooden pergamenten waren eertijds een stuk geweest van 't een of 't ander afschrift van mijn boekskes van duist piasters, dat een kundige oostvaarder onlangs naar Londen had meêgebracht.

En wat is een *palimpsest*? zult gij zeggen.

En wel, uit het grieksch vertaald, is het woord te zeggen *herwreven*, te weten pergament, dat het oud geschrifte uitgewreven is geweest, met puimsteen, en daar er nieuw geschrift op herschreven staat. Cardinaal Angelo Maï heeft alzoo op eenen *palimpsest* een oud verloren werk van Cicero hervonden, te weten de *Republica*, dat geschreven stond onder eene verhandeling van sint Augustijn, mijns dunkens, over de Psalmen.

En wel, wat stond er op den *palimpsest* van Pater Ciriani, uit de *Ambrosiana*?

Geheel weinig, maar toch genoeg om nader bescheid te geven van de doolaards.

Luistert.

..... „'t was toch een al te ellendig leven,” begost het op de eerste schroo, „alzo te moeten dolen in de woestenisse, zooveel te meer dat wij onze levensmiddelen zagen wegsmelten. Het was hoog tijd dat Pambo naar de *Oase* ging, om mondbehoefden: maar moeder hield hem tegen. „Wij kunnen het nog alsan twee, drie dagen uitzien,” zei ze; maar de banstemaker vertrok 's nachts, buiten hare wete, binst dat ik de wacht hield, en des anderendags.....”

Mijne tweede schroo pergament sprak al volgt:

....., maar de benauwdheid was lichte over; de brave vrouwe, God gedinke heur lieve ziele! viel bijkans van heur zelve, als ze de drie mannen, die op de kemels zaten, bekende voor vader, Diphilus en Pambo. 't Was den Heere te danken, en wij vergaten schier dat wij doolaards waren,

met roomsche wapenkerels achter onzen rugge, die op ons leven uit waren. Maar 't ging er nog anders als wij vader hoorden zeggen: „Dankt den heere; 't is uit met ons dolen. De vangers hebben gisteren bevel gekregen ons vrij en vrank te laten varen. Keizer *Maxentius* is door Constan-tijn verslegen, die 't kruise aangenomen heeft en de Christe-nen vrijheid geschonken; en *Cesar Maximius Data*, door *Licinius* verslegen, heeft zijn eigen.....”

„...zelve de dood aangedaan met vergift te drinken,” zoo stond er zeker achter, zoo wij weten uit de geschiedenis; maar die woorden waren weg en afgesneden.

Wanneer vader en Diphilus in de *Oase* gerochten, hebben mijne aandachtige Lezers en Lezeressen met mij alreeds geraden, te weten eenige dagen achter dat zij den leeuw hadden zien wegvaren met den armen Honderdman *Pedo*.

't Was daar waarschijnlijk dat zij 't nieuws vernomen hadden van de nederlage van *Maxentius* en van de dood van *Maximius Data*, die in wanhoop zijn leven g'eindigd had, te Tharsis.

De doolaards kwamen dan weder naar Ombi; en die 't hoofdstuk overleest van Aglaë zal besluiten, uit hetgene daarin staat, dat zij de vrouwe geworden is van Jan Base-lisen zone, die geheel 't verhaal geschreven heeft.

Daar vonden zij den weerden man Gods Philemon weder, die Jans huwelijk zegende, en daar kwam weinigen tijd daarna *Caius* bij hun wonen.

Te Syene, nu zeggen ze Assouan, niet verre van de stad, ligt er eene oude vervallen kerke, langs den weg, en in een brokke steenwand, die nog rechte staat, zit er een steen gemetst, waarvooren men al delven een *bissomum* gevonden heeft. *Bissomum* moet gij weten, is een half Latijnsch, half Grieksch woord, dat een graf voor twee lijken beteekent. Of het gene dat er op dien steen staat, te Syene, uitstand

heeft met onzen bekenden Baselis, en zal ik niet vermonden,
't is nochtans geheel waarschijnlijk, want het moet in dien
tijd daarop gezet geweest zijn. Het luidt als volgt:

IN . VREDE . IN . CHRISTO . BASELIS . EENE
GOEDE . ZIELE. HIJ . LEEFDE . LXXVII . JAREN
X . MAANDEN . VI . DAGEN ..HIJ . MAAKTE . DIT
BISSOMVM . VOOR . ZIJN . EIGEN . EN . VOOR . ZIJNE
VROVWE . HET . TEEKEN . EENE . KROONE.

Van GUIDO GEZELLE verscheen:

KLEENGEDICHTJES.

I.

PRIJS: *f* 0.25 ing., *f* 0.50 geb.

Ter perse:

KLEENGEDICHTJES.

II.

EEN BUNDEL NAGELATEN GEDICHTEN.

(Nog niet in druk verschenen).

PRIJS: *f* 0.25 ing., *f* 0.50 geb.

47

HJ 2LFH H

A FINE IS INCURRED IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW.

**STALL-STUDY
CHARGE**

RECEIVED

